

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาการปฏิบัติตามมาตรฐานการดำเนินงาน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสิงห์บุรี ผู้วิจัยศึกษาเอกสารเกี่ยวกับนโยบาย แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของหน่วยงาน และนักวิชาการมาเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย ตามลำดับ ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย
 - 1.1 ความหมายของการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย
 - 1.2 แนวคิดพื้นฐานในการจัดการศึกษาปฐมวัย
 - 1.3 องค์ประกอบของการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย
 - 1.4 ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย
2. การจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบล
 - 2.1 อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล
 - 2.2 บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดการศึกษา
 - 2.3 ความหมายของปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหา
3. มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
 - 3.1 ความหมายของมาตรฐานการดำเนินงาน
 - 3.2 มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
 - 3.2.1 ด้านบุคลากรและการบริหารจัดการ
 - 3.2.2 ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัย
 - 3.2.3 ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร
 - 3.2.4 ด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชน
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 4.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย

1. ความหมายของการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย

เยาวพา เดชะคุปต์ (2542 ก, หน้า 14) กล่าวถึงความหมายของการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยว่า เป็นการจัดการศึกษาสำหรับเด็กตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 6 ปี ซึ่งการจัดการศึกษาดังกล่าวจะมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างไปจากระดับอื่น ๆ ทั้งนี้เพราะเด็กในวัยที่สำคัญต่อการ

วางรากฐานบุคลิกภาพและการพัฒนาสมอง การจัดการศึกษาสำหรับเด็กในวัยนี้มีชื่อเรียกต่างกันไปหลายชื่อ ซึ่งแต่ละโปรแกรมก็มีวิธีการและลักษณะในการจัดกิจกรรมซึ่งมีจุดมุ่งหมายที่จะช่วยพัฒนาเด็กเล็กในรูปแบบต่าง ๆ กัน

พัชรี เจตน์เจริญรักษ์ (2545, หน้า 8 – 9) กล่าวว่า การจัดการศึกษาระดับปฐมวัย คือการให้การศึกษาเพื่อเตรียมตัวเข้าสู่สังคมโดยให้รู้จักบุคคลอื่น ๆ มากขึ้น นอกเหนือจากคนในครอบครัวตนเองเป็นการสร้างความพร้อมที่จะช่วยเหลือตนเองหรือรับรู้กฎข้อบังคับต่าง ๆ ของโรงเรียน รู้จักเล่นกับเพื่อน และพัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ให้แก่เด็ก

สุรียา สุระเสียง (2547, หน้า 26) กล่าวว่า การจัดการศึกษาปฐมวัย หมายถึง การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีอายุตั้งแต่แรกเกิดถึง 6 ปี เพื่อเตรียมความพร้อมของเด็กทั้งทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สติปัญญา บุคลิกภาพและสังคม เพื่อรับการศึกษาในระดับต่อไป

นภเนตร ธรรมบวร (2549, หน้า 4) กล่าวว่า การศึกษาปฐมวัย โดยทั่วไป หมายถึงการจัดการศึกษาที่มีจุดมุ่งหมาย เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อพัฒนาการในเด็ก ตั้งแต่แรกเกิดถึง 8 ขวบ หรือชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 การจัดการศึกษาสำหรับเด็กในที่นี่รวมถึงการจัดการศึกษาแบบเป็นทางการ (formal group setting) และการจัดการศึกษาแบบไม่เป็นทางการ (informal group setting) ด้วย เพราะการเรียนรู้ของเด็กในช่วงวัยดังกล่าวถือเป็นรากฐานของการเรียนรู้ในอนาคต

ทัศนีย์ นาคุณทรง (2550, หน้า 31) กล่าวถึงการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ว่า เป็นการจัดการศึกษาที่คำนึงถึงการพัฒนาเด็กอย่างเป็นองค์รวมเพื่อโอกาสในการพัฒนาเด็กทุกด้านตามลำดับขั้นตอนของพัฒนาการอย่างสมดุลและเต็มตามศักยภาพ เน้นการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาครอบครัวเด็กทุกประเภท ทั้งเด็กปกติ เด็กด้อยโอกาสและเด็กพิเศษ โดยคำนึงถึงความแตกต่างของแต่ละบุคคลและเน้นตัวเด็กเป็นสำคัญ โดยจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต สังคม วัฒนธรรมตามความเป็นอยู่จริงของเด็ก โดยมีผู้ใหญ่ในชุมชนเป็นผู้เชื่อมโยงองค์ความรู้ต่าง ๆ ให้แก่เด็ก ทั้งยังเปิดโอกาสให้เด็กได้พัฒนาอย่างเป็นองค์รวม โดยผ่านการเล่นซึ่งเป็นธรรมชาติของเด็ก และผ่านกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัยเด็กเล็กโดยมีผู้ใหญ่เป็นแบบอย่างที่ดีของการเรียนรู้ การจัดประสบการณ์ต่าง ๆ ในการเรียนรู้ที่สามารถดำรงในชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณภาพและมีความสุขซึ่งต้องได้รับการประสานความร่วมมือจากครอบครัวชุมชน และสถานศึกษา

ไฮมส์ (Hymes, 1969, p.65) กล่าวว่า การจัดการศึกษาปฐมวัย คือการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีอายุตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 6 ปี ซึ่งการจัดการศึกษาดังกล่าวจะมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างไปจากระดับอื่น ๆ ทั้งนี้ เพราะเด็กในวัยนี้เป็นวัยที่สำคัญต่อการวางรากฐานบุคลิกภาพและการพัฒนาทางสมอง

สามารถสรุปได้ว่า การจัดการศึกษาปฐมวัย เป็นการจัดการศึกษาสำหรับเด็กแรกเกิดถึง 6 ปี ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อพัฒนาการในเด็ก และเตรียมความ

พร้อมของเด็กทั้งทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สติปัญญา บุคลิกภาพ และสังคม เพราะการเรียนรู้ของเด็กในช่วงวัยดังกล่าวถือเป็นรากฐานของการเรียนรู้ในอนาคต

2. แนวคิดพื้นฐานในการจัดการศึกษาปฐมวัย

สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์, และธิดา พิทักษ์สินสุข (2543, หน้า 6) ได้กล่าวถึง การจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ตามแนวคิด เรกจิโอ เอมีเลีย (Reggio Emilia) ไว้ว่า เรกจิโอ เอมีเลีย เป็นเมืองที่อยู่ทางตอนเหนือของประเทศอิตาลี และเป็นจุดเริ่มต้นของความเจริญก้าวหน้าของแนวคิดนี้ โดยในปี ค.ศ.1945 หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 แม่บ้านกลุ่มหนึ่งในวิลลา เซลลา (Villa Cella) ซึ่งเป็นหมู่บ้านเล็ก ๆ ที่อยู่ห่างจากตัวเมืองเรกจิโอ เอมีเลีย 2 – 3 ไมล์ มีความมุ่งมั่นในการที่จะจัดการศึกษาสำหรับเด็ก ๆ ในหมู่บ้านท่ามกลางซากปรักหักพังจากผลของสงคราม จากจุดเริ่มต้นนี้และภายใต้การนำของลอริส มาลากุซซี นักการศึกษาและกลุ่มผู้ปกครองได้พัฒนาอุปสรรคต่าง ๆ จนในปี ค.ศ.1963 การปกครองท้องถิ่นในระดับเทศบาล ได้ยอมรับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยให้เป็นสวัสดิการที่จัดให้แก่ประชาชน มาลากุซซีและกลุ่มนักการศึกษาได้ทำการศึกษาค้นคว้าทฤษฎี บทความ งานวิจัย ข้อคิดเห็น จากศาสตร์สาขาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ทดลองปฏิบัติ และวิเคราะห์ สะท้อนผลการปฏิบัติ ทำการปรับปรุง จนได้แนวคิดและการปฏิบัติในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย และประสบความสำเร็จจนเป็นที่รู้จักของนักการศึกษาในกลุ่มประเทศยุโรป อเมริกาเหนือตั้งแต่ปี ค.ศ. 1980 เรกจิโอ เอมีเลียได้กลายเป็นชื่อแนวคิดในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยเป็นต้นมา แนวคิดเรกจิโอ เอมีเลีย สามารถสรุปได้ ดังนี้

1. วิธีการมองเด็ก (the image of the child) เด็กในสายตาของครู คือ เด็กแต่ละคนมีความสามารถในการรับรู้และเรียนรู้ตั้งแต่วินาทีแรกที่เกิดมา เด็กมีวิถีของการเรียนรู้เป็นไปตามระยะของพัฒนาการในแต่ละวัย เด็กแต่ละคนจะเต็มไปด้วยพลัง ความปรารถนาที่จะเติบโตและงอกงาม ความอยากรู้อยากเห็น ความสามารถในการแสดงออกถึงความต้องการที่จะสัมพันธ์และสื่อสารกับผู้อื่น ด้วยการแสดงออกทางแววตา สีหน้า อากัปกริยา การจับต้องสัมผัส ฯลฯ โดยเฉพาะความต้องการที่จะสื่อสารและปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นปรากฏออกมาตั้งแต่แรกเกิด ความสามารถในการสื่อสารนี้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญสำหรับเด็กเพื่อการอยู่รอดและคงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับเผ่าพันธุ์ที่ตนกำเนิดมา

2. โรงเรียนเป็นสถานที่บูรณาการสิ่งมีชีวิตที่หลากหลาย การใช้ชีวิตและมีสัมพันธภาพร่วมกันระหว่างผู้ใหญ่และเด็ก โรงเรียนเปรียบเสมือนสิ่งก่อสร้างที่ดำเนินการอยู่ตลอดเวลาและมีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ครอบครัวของเด็กต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินชีวิตของเด็กในโรงเรียนนอกจากครอบครัวแล้วชุมชนก็จะต้องมีส่วนร่วมและรับรู้ถึงความเป็นไปในโรงเรียนเช่นกัน เพื่อให้สังคมได้ตระหนักถึงสิทธิที่พึงได้ของเด็กปฐมวัยและการยอมรับเด็กในฐานะของการเป็นผู้รับช่วงหน้าที่ในการจรรโลงสังคมในอนาคต

สํานักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่ชาต
ทํองสมมุติชนทวิชัย
วันที่..... 22 ส.ค. 2555
เลขทะเบียน..... 218030
เลขเรียกหนังสือ.....

13

3. ครูและเด็กเรียนรู้ไปด้วยกัน การสอนและการเรียนต้องควบคู่กันไปด้วยกัน แนวคิด เรกจิโอ เอมีเลีย จะให้ความสำคัญของการเรียนรู้มากกว่าการสอน มาลากุซซีกกล่าวว่า ก่อนจะเริ่มเข้าสู่การสอน ถ้าครูยืนสังเกตอยู่ข้าง ๆ สักครูและเรียนรู้จากห้องเรียนในขณะนั้นว่า เด็กกำลังทำอะไรอยู่และถ้าครูสามารถเข้าใจได้ถูกต้อง บางทีการสอนในวันนั้น อาจแตกต่างจากที่ผ่านมา วัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาในแนวเรกจิโอ เอมีเลีย คือการจัดสิ่งแวดล้อม และให้โอกาสเด็กได้คิดประดิษฐ์และค้นพบด้วยตนเอง การเรียนรู้ที่มีคุณค่าสำหรับเด็ก จึงไม่ใช่ การสอนจากครูที่เป็นการบอกเล่าโดยตรงแต่เป็นการจัดสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ การเรียนเป็นกุญแจสำคัญที่นำไปสู่การสอนวิธีใหม่โดยครูเป็นผู้ประสานงาน ส่งเสริมและจัด สิ่งแวดล้อมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ ครูต้องมีการนำเสนอทางเลือกที่หลากหลาย การเสนอความคิดเห็นและเป็นผู้สนับสนุนการเรียนรู้

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2551 ข, หน้า 4 – 6) ได้ให้แนวคิดพื้นฐานในการ จัดการศึกษาปฐมวัย ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก พัฒนาการมนุษย์ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวมนุษย์เริ่มตั้งแต่ปฏิสนธิต่อเนื่องไปจนตลอดชีวิต ครอบคลุมการเปลี่ยนแปลงในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ พัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม สติปัญญา และ ลักษณะนิสัยจะมีความสัมพันธ์และพัฒนาอย่างต่อเนื่องเป็นลำดับขั้นตอนไปพร้อมกันทุกด้าน เด็กแต่ละคนจะเติบโตและมีลักษณะการพัฒนากันแตกต่างกันไปตามวัย ซึ่งบ่งบอกถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในแต่ละวัยเริ่มตั้งแต่ปฏิสนธิจนถึงอายุ 5 ปี

พัฒนาการแต่ละด้านมีทฤษฎีเฉพาะอธิบายไว้และสามารถนำมาใช้ในการพัฒนา เด็ก อาทิ ทฤษฎีพัฒนาการทางร่างกายที่อธิบายการเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็กว่ามี ลักษณะต่อเนื่องเป็นตามลำดับขั้น เด็กจะพัฒนาไปถึงขั้นใดจะต้องเกิดวุฒิภาวะของ ความสามารถขั้นนั้นก่อน หรือ ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาที่อธิบายว่า เด็กเกิดมาพร้อม วุฒิภาวะซึ่งจะพัฒนาขึ้นตามอายุ ประสบการณ์ ค่านิยมทางสังคม และสิ่งแวดล้อม หรือทฤษฎี พัฒนาการทางบุคลิกภาพ ที่อธิบายว่าเด็กจะพัฒนาได้ดีถ้าในแต่ละช่วงอายุเด็กได้รับการ ตอบสนองในสิ่งที่ตนพอใจ ได้รับความรัก ความอบอุ่นอย่างเพียงพอจากผู้ใกล้ชิด มีโอกาส ช่วยเหลือตนเอง ทำงานที่เหมาะสมกับวัยและมีอิสระที่จะเรียนรู้ในสิ่งที่ตนอยากรู้ รอบ ๆ ตนเอง

ดังนั้น แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก จึงเป็นเสมือนเป็นแนวทางให้ผู้สอน หรือผู้ที่ เกี่ยวข้อง ได้เข้าใจเด็ก สามารถอบรมเลี้ยงดูและจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมกับวัยและความ แตกต่างของแต่ละบุคคล ในอันที่จะส่งเสริมให้เด็กพัฒนาจนบรรลุผลตามเป้าหมายที่ต้องการ ได้ชัดเจนขึ้น

2. แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ การเรียนรู้ของมนุษย์ มีผลสืบเนื่องมาจาก ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้รับ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากกระบวนการที่เด็กมี

ปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อมรอบตัว โดยเด็กจะต้องเป็นผู้กระทำให้เกิดขึ้นด้วยตนเอง และการเรียนรู้จะเป็นไปได้ดี ถ้าเด็กได้ใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า ได้เคลื่อนไหว มีโอกาสคิดริเริ่มตามความต้องการและความสนใจของตนเอง รวมทั้งอยู่ในบรรยากาศที่เป็นอิสระอบอุ่นและปลอดภัย ดังนั้นการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก และเนื่องจากการเรียนรู้เป็นพื้นฐานของพัฒนาการในระดับที่สูงขึ้น ทั้งคนครูเรียนรู้มาตั้งแต่เกิดตามธรรมชาติก่อนที่จะมาเข้าสถานศึกษา การจัดทำหลักสูตรจึงยึดแนวคิดที่จะให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงด้วยตัวเด็กเอง ในสภาพแวดล้อมที่เป็นอิสระ เอื้อต่อการเรียนรู้ และจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับระดับพัฒนาการของเด็กแต่ละคน

3. แนวคิดเกี่ยวกับการเล่นของเด็ก การเล่นถือเป็นกิจกรรมที่สำคัญในชีวิตเด็กทุกคน เด็กจะรู้สึกสนุกสนาน เพลิดเพลิน ได้สังเกต มีโอกาสทำการทดลอง สร้างสรรค์คิดแก้ปัญหาและค้นพบด้วยตนเอง การเล่นจะมีอิทธิพลและมีผลต่อการเจริญเติบโต ช่วยพัฒนาร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา จากการเล่นเด็กมีโอกาสเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ได้ใช้ประสาทสัมผัสและการรับรู้ ผ่อนคลายอารมณ์ และแสดงออกถึงตนเอง เรียนรู้ความรู้สึกของผู้อื่น การเล่นจึงเป็นทางที่เด็กจะสร้างประสบการณ์เรียนรู้สิ่งแวดล้อม เรียนรู้ความเป็นอยู่ของผู้อื่น สร้างความสัมพันธ์อยู่ร่วมกับผู้อื่น กับธรรมชาติรอบตัว ดังนั้นหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยฉบับนี้จึงถือ “การเล่น” อย่างมีจุดมุ่งหมายเป็นหัวใจสำคัญของการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก

4. แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมและสังคม บริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่หรือแวดล้อมตัวเด็ก ทำให้เด็กแต่ละคนแตกต่างกันไป หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยฉบับนี้ถือว่าผู้สอนจำเป็นต้องเข้าใจและยอมรับว่าวัฒนธรรมและสังคมที่แวดล้อมตัวเด็กมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ การพัฒนาศักยภาพ และพัฒนาการของเด็กแต่ละคน ผู้สอนควรต้องเรียนรู้บริบททางสังคมและวัฒนธรรมของเด็กที่ตนรับผิดชอบ เพื่อช่วยให้เด็กได้พัฒนาเกิดการเรียนรู้ และอยู่ในกลุ่มคนที่มาจากพื้นฐานเหมือนหรือต่างจากตนได้อย่างราบรื่น มีความสุข

สรุปได้ว่า แนวคิดพื้นฐานในการจัดการศึกษาปฐมวัย เป็นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาเด็กตั้งแต่อายุ 3 – 5 ปี บนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดู และการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการของเด็กแต่ละคนตามศักยภาพ ภายใต้บริบทสังคม วัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ด้วยความรักเอื้ออาทรและความเข้าใจของทุกคนเพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิต ให้เด็กพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เกิดคุณค่าต่อตนเอง

3. องค์ประกอบของการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2548, หน้า 5) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของการจัดการศึกษาปฐมวัย ดังนี้

1. การสร้างหลักสูตรที่เหมาะสม การพัฒนาหลักสูตรพิจารณาจากวัย และประสบการณ์ของเด็ก โดยเป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นการพัฒนาเด็กทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์

จิตใจ สังคม และสติปัญญา โดยอยู่บนพื้นฐานของประสบการณ์เดิมที่เด็กมีอยู่ และประสบการณ์ใหม่ที่เด็กจะได้รับต้องมีความหมายกับตัวเด็ก เป็นหลักสูตรที่ให้โอกาสทั้งเด็กปกติ เด็กด้อยโอกาส และเด็กพิเศษ ได้พัฒนา รวมทั้งยอมรับในวัฒนธรรมและภาษาของเด็ก พัฒนาเด็กให้รู้สึกเป็นสุขในปัจจุบัน มิใช่เพียงเพื่อเตรียมเด็กสำหรับอนาคตข้างหน้าเท่านั้น

2. การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้จะต้องอยู่ในสภาพที่สนองความต้องการ ความสนใจของเด็กทั้งภายใน และภายนอก ห้องเรียน ผู้สอนจะต้องจัดสภาพแวดล้อมให้เด็กได้อยู่ในที่ที่สะอาด ปลอดภัย อากาศสดชื่น ผ่อนคลาย ไม่เครียด มีโอกาสออกกำลังกายและพักผ่อน มีสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ มีของเล่นที่หลากหลาย เหมาะสมกับวัย ให้เด็กมีโอกาสได้เลือกเล่น เรียนรู้เกี่ยวกับตนเองและโลกที่เด็กอยู่ รวมทั้งพัฒนาการอยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคม ดังนั้น สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนจึงเป็นเสมือนหนึ่งสังคมที่มีคุณค่าสำหรับเด็กแต่ละคนจะเรียนรู้ และสะท้อนให้เห็นว่าบุคคลในสังคมเห็นความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษากับเด็กปฐมวัย

3. การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ผู้สอนมีความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กอย่างมาก ผู้สอนต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้ออกความรู้หรือสั่งให้เด็กทำมาเป็นผู้อำนวยความสะดวก ในการจัดสภาพแวดล้อม ประสบการณ์ และกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการ และการเรียนรู้ของเด็ก ที่ผู้สอนและเด็ก มีส่วนที่จะริเริ่มทั้งสองฝ่าย โดยผู้สอนจะเป็นผู้สนับสนุน ชี้แนะ และเรียนรู้ร่วมกับเด็ก ส่วนเด็กเป็นผู้ลงมือกระทำ เรียนรู้ และค้นพบด้วยตนเอง ดังนั้นผู้สอนจะต้องยอมรับ เห็นคุณค่า รู้จักและเข้าใจเด็กแต่ละคนที่ตนดูแลรับผิดชอบก่อน เพื่อจะได้วางแผน สร้างสภาพแวดล้อม และจัดกิจกรรมที่จะส่งเสริมพัฒนาการ และการเรียนรู้ของเด็กได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ผู้สอนต้องรู้จักพัฒนาตนเอง ปรับปรุง ใช้เทคนิคการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับเด็ก

4. การบูรณาการการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนในระดับปฐมวัยยึดหลักการบูรณาการว่า หนึ่งแนวคิดเด็กสามารถเรียนรู้ได้หลายกิจกรรม หนึ่งกิจกรรมเด็กสามารถเรียนรู้ได้หลายทักษะและหลายประสบการณ์สำคัญ ดังนั้น เป็นหน้าที่ของผู้สอน จะต้องวางแผนการจัดประสบการณ์ในแต่ละวันให้เด็กเรียนรู้ผ่านการเล่นที่หลากหลายกิจกรรม หลากหลายทักษะ หลากหลายประสบการณ์สำคัญ อย่างเหมาะสมกับวัยและพัฒนาการ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแกนกลางที่กำหนดไว้

5. การประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก การประเมินเด็กปฐมวัย ยึดวิธีการสังเกตเป็นส่วนใหญ่ ผู้สอนจะต้องสังเกตและประเมินทั้งการสอนของตนและพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กว่าได้บรรลุตามจุดประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ ผลที่ได้จากการสังเกตพัฒนาการ จากข้อมูลเชิงบรรยาย จากการรวบรวมผลงาน การแสดงออกในสภาพที่เป็นจริง ข้อมูลจากครอบครัวของเด็ก ตลอดจนการที่เด็กประเมินตนเองหรือผลงาน สามารถบอกได้ว่าเด็กเกิดการเรียนรู้และมีความก้าวหน้าเพียงใด ข้อมูลจากการประเมินพัฒนาการจะช่วย

ผู้สอนในการวางแผนการจัดกิจกรรม ซึ่งให้เห็นความต้องการพิเศษของเด็กแต่ละคน ใช้เป็นข้อมูลในการสื่อสารกับพ่อแม่ ผู้ปกครองเด็ก และขณะเดียวกันยังใช้ในการประเมินประสิทธิภาพการจัดการศึกษาให้กับเด็กในวัยนี้ได้อีกด้วย

6. ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับครอบครัวของเด็ก เด็กแต่ละคนมีความแตกต่างกัน ทั้งนี้ เนื่องจากสภาพแวดล้อมที่เด็กเจริญเติบโตขึ้นมา ผู้สอน พ่อแม่ และผู้ปกครองของเด็กจะต้องมีการแลกเปลี่ยนข้อมูล ทำความเข้าใจพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ต้องยอมรับและร่วมมือกันรับผิดชอบ หรือถือเป็นหุ้นส่วนที่จะต้องช่วยกันพัฒนาเด็กให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการร่วมกัน ดังนั้น ผู้สอนจึงมีใช้จะแลกเปลี่ยนความรู้กับพ่อแม่ ผู้ปกครองเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กเท่านั้น แต่จะต้องให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง มีส่วนร่วมในการพัฒนาด้วย ทั้งนี้ มิได้หมายความว่าให้พ่อแม่ ผู้ปกครองเป็นผู้กำหนดเนื้อหาหลักสูตรตามความต้องการ โดยไม่คำนึงถึงหลักการจัดที่เหมาะสมกับวัยของเด็ก

นภเนตร ธรรมบวร (2551, หน้า 14) ได้กล่าวว่า องค์ประกอบที่สำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัยในปัจจุบัน การจัดการศึกษาปฐมวัยมีรูปแบบที่แตกต่างกันมากมาย ทั้งนี้โดยขึ้นกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ปรัชญา ความเชื่อ รูปแบบวิธีการเรียนการสอน รวมถึงตลอดถึงการจัดสิ่งแวดล้อม

เทียน ทองแก้ว (2551, หน้า 8) กล่าวถึง องค์ประกอบของการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 7 ประการ ดังนี้

1. เป้าหมายและความมุ่งหมาย ได้แก่ การเปิดโอกาสให้เด็กวัยก่อนวัยเรียนในชนบทได้รับการศึกษาขั้นอนุบาล ควรจะเริ่มจากโรงเรียนที่ดี ความพร้อมในด้าน อาคารสถานที่ บุคลากร และสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น เตรียมความพร้อมให้กับทุกด้าน ทั้งทางกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการอย่างเหมาะสมตามวัย ภายใต้อสภาพแวดล้อมที่ดี เพื่อแบ่งเบาภาระผู้ปกครองในการเลี้ยงดู

2. เนื้อหาและวัสดุอุปกรณ์การสอน ได้แก่ การใช้เนื้อหาตามแผนการจัดการประสบการณ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน) จัดให้มีเครื่องเล่นในสนาม โดยใช้วัสดุท้องถิ่น เช่น ชิงช้า กระดานลื่น ราวปีนป่าย ม้าหมุน อุโมงค์ลอด จัดให้อุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับครู และนักเรียน อุปกรณ์ตามมุมประสบการณ์ และตามแผนประสบการณ์ โดยพยายามใช้วัสดุท้องถิ่น

3. กิจกรรมในห้องเรียน ได้แก่ การจัดกิจกรรมตามแผนประสบการณ์ของกระทรวงศึกษาธิการ โดยปรับปรุงให้สอดคล้องกับท้องถิ่น และในกรณีที่มีปัญหาทางการใช้ภาษาถิ่น ให้จัดกิจกรรมเสริมทักษะทางภาษาให้มากขึ้น จัดกิจกรรมหลายอย่าง ให้สอดคล้องกับความต้องการของเด็ก จัดกิจกรรมเป็นกลุ่มและอิสระ จัดกิจกรรมแบบเล่นปนเรียน

4. ความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง ได้แก่ การจัดกิจกรรมประชุมปรึกษาหารือ ก่อนเปิดเรียนและระหว่างเรียน ครูเยี่ยมบ้านผู้ปกครอง ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการ

บริหารงานชั้นอนุบาล ส่งข่าวสารและสาระความรู้ เพื่อส่งเสริมการพัฒนากิจกรรมเด็กให้สอดคล้องระหว่างบ้านกับโรงเรียน ผู้ปกครองเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน

5. บทบาทของครูและผู้ช่วยครู ได้แก่ ครูและผู้ช่วยครูควรได้รับการคัดเลือก ผ่านการฝึกอบรม มีความรักและความสนใจเด็ก ต้องเป็นแบบอย่างที่ดี ทั้งในด้านความประพฤติและการปฏิบัติ จัดกิจกรรมให้เป็นไปตามแผนการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาล ส่งเสริมและพัฒนาบุคลิกภาพ ลักษณะนิสัย คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณที่ดี

6. ค่าใช้จ่าย ผู้ปกครองสนับสนุนค่าใช้จ่ายเฉลี่ยประมาณ 1,200–1,500 บาท ต่อคนต่อปี โรงเรียนเสียค่าใช้จ่ายเฉลี่ยประมาณ 1,400 – 1,800 บาท ต่อคนต่อปี รัฐควรสนับสนุนค่าใช้จ่ายหลักหัก 50 – 60 บาทต่อคนต่อปี

7. สถานที่และห้องเรียน ควรใช้สถานที่ที่มีสภาพแวดล้อมที่ดี ถูกสุขลักษณะ มีบริเวณกว้าง ใช้ห้องเรียนในอาคารเรียนชั้นเดียว ถูกสุขลักษณะ มีบริเวณกว้าง ห้องเรียนควรมีขนาดและสัดส่วนพอเหมาะกับนักเรียน ควรมีนักเรียน 20 – 25 คน ต่อครู 1 คน ผู้ช่วยครู 1 คน ห้องเรียนควรจัดให้สามารถปฏิบัติกิจกรรมได้หลายอย่าง มีวัสดุอุปกรณ์ตามมุมประสบการณ์และหมุนเวียนเปลี่ยนแปลงให้ทันสมัย

กอร์ดอน, และวิลเลียม บราวน์ (Gordon, & Williams–Browne, 1995, p.33) กล่าวว่า การจัดการศึกษาปฐมวัยมีองค์ประกอบที่สำคัญร่วมกัน 3 ประการ คือ อัตราส่วนของครูผู้สอนต่อเด็ก ขนาดของชั้นเรียน การศึกษา และประสบการณ์ของครู และผู้ดูแลเด็ก

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ประกอบด้วย หลักสูตรที่เหมาะสม สภาพแวดล้อมทั้งในและนอกห้องเรียน กิจกรรมและการบูรณาการการเรียนรู้ ความสัมพันธ์ระหว่างครูและผู้ปกครอง ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญ ที่จะช่วยพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กระดับปฐมวัย ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา

4. ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย

เยาวพา เตชะคุปต์ (2542 ค, หน้า 59- 69) ได้กล่าวถึงทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการศึกษา ที่จะสามารถนำไปประยุกต์กับการจัดการศึกษาปฐมวัย ไว้ดังนี้

1. ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิกของพาฟลอฟ (Pavlov)

อีวาน เปโตรวิช พาฟลอฟ (Evan Petrovich Pavlov เป็นนักสรีระวิทยาชาวรัสเซีย) พาฟลอฟได้คิดทฤษฎีจิตวิทยาที่จัดอยู่ในกลุ่มพฤติกรรมนิยม (behaviorism) โดยเชื่อว่า กระบวนการเรียนรู้ที่เป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ คือการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้า (stimulus – S) กับปฏิกิริยาตอบสนอง (response-R) ได้อย่างฉับพลัน หรือเกิดปฏิกิริยาสะท้อน (reflex) หลักการเรียนรู้ การเรียนรู้ของสิ่งมีชีวิต เกิดจากการวางเงื่อนไข (conditioning) กล่าวคือ การตอบสนองหรือการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นต่อสิ่งเร้านั้น ๆ ต้องมีเงื่อนไขหรือการสร้างสถานการณ์ให้เกิดขึ้น ซึ่งในธรรมชาติหรือในชีวิตประจำวันจะไม่มี การตอบสนองเช่นนั้นเลย เช่น สุนัขเมื่อได้ยินเสียงกระดิ่งน้ำลายจะไหล “เสียงกระดิ่ง” เป็นสิ่งเร้าที่ต้องการให้

เกิดการเรียนรู้จากการวางเงื่อนไขซึ่งพาฟลอฟเรียกว่า “การตอบสนองที่ถูกวางเงื่อนไข” (conditioned stimulus) และปฏิกิริยาน้ำลายไหลเป็นการตอบสนองที่เรียกว่า “การตอบสนองที่ถูกวางเงื่อนไข (conditioned response) ซึ่งเป็นพฤติกรรมการเรียนรู้จากการวางเงื่อนไข ถ้าจะให้สิ่งมีชีวิตตอบสนองตามเงื่อนไขที่ต้องการ ต้องใช้สิ่งเร้าอีกชนิดหนึ่งซึ่งมีการตอบสนองตามธรรมชาติมาคู่กับสิ่งเร้าที่วางเงื่อนไข เช่น จากการศึกษาพบว่า ผงเนื้อทำให้สุนัขน้ำลายไหล ดังนั้นแนวคิดเรื่องการเรียนรู้ของพาฟลอฟ หรือการเรียนรู้ด้วยการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก จำเป็นต้องใช้สิ่งเร้าที่วางเงื่อนไขตามด้วยสิ่งเร้าธรรมชาติ และทำให้อินทรีย์เกิดการตอบสนองจากสิ่งเร้าทั้งสองในลักษณะเดียวกัน

การตอบสนองที่เกิดจากการวางเงื่อนไข (conditioned response) หมายถึง การตอบสนองที่อินทรีย์แสดงต่อสิ่งเร้าที่วางเงื่อนไขเหมือนกับการตอบสนองต่อสิ่งเร้าธรรมชาติ แต่อินทรีย์แสดงออกเมื่อถูกกระตุ้นโดยสิ่งเร้าที่วางเงื่อนไข เป็นการตอบสนองที่เกิดจากการเรียนรู้ภายใต้การวางเงื่อนไข เช่น สุนัขน้ำลายไหล เมื่อได้ยินเสียงกระดิ่ง

การตอบสนองที่ไม่ได้วางเงื่อนไข (unconditioned response หรือ UCR) หมายถึง การตอบสนองตามธรรมชาติที่อินทรีย์แสดงออกเมื่อถูกกระตุ้นโดยสิ่งเร้าธรรมชาติ (unconditioned response หรือ UCR) ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการทำงานของระบบประสาทโดยอัตโนมัติ

ทฤษฎีของพาฟลอฟ ได้รับการยอมรับจากนักจิตวิทยากลุ่มพฤติกรรมนิยมที่มีชื่อเสียงมาก คือวัตสัน (Watson) ซึ่งเชื่อในเรื่องการวางเงื่อนไข และเชื่อในกระบวนการเรียนตามทีพาฟลอฟอธิบายว่า “การเรียนรู้ คือ กระบวนการสร้างปฏิกิริยาสะท้อนจากเงื่อนไขที่วางไว้ โดยใช้สิ่งอื่นเข้ามาแทนที่”

การนำทฤษฎีของพาฟลอฟไปใช้กับการจัดการศึกษาปฐมวัย ในการจัดการเรียนการสอน ครูควรสร้างเงื่อนไขเพื่อให้เกิดความรู้สึกชอบที่จะเรียนและลบพฤติกรรมที่วางเงื่อนไข (extinction) ซึ่งครูจะทำได้โดยพยายามทำให้สิ่งเร้าที่ขมกลืนน้อยลงจนไม่อยู่ในระดับที่เด็กจะเกิดการตอบสนอง และพฤติกรรมที่ไม่ต้องการลดน้อยลงจนหายไป ครูอาจจะนำภาพและคำมาให้เด็กดูบ่อย ๆ จนต่อมาเด็กจะจำคำได้โดยไม่ต้องดูภาพ โดยอาศัยการจัดกิจกรรมนั้น ซ้ำ ๆ จนเด็กเกิดการตอบสนอง ครูผู้สอนควรกระตุ้นให้เด็กเกิดความเข้าใจว่าเงื่อนไขหนึ่ง ๆ ที่สร้างขึ้นนั้น สามารถก่อให้เกิดผลตอบสนองหลาย ๆ อย่าง โดยควรหาวิธีการหลาย ๆ วิธีในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาความคิดเด็กให้กว้างขึ้น

2. ทฤษฎีการเรียนรู้ของธอร์นไดค์ (Thorndike)

ทฤษฎีการเรียนรู้ของธอร์นไดค์ หรือทฤษฎี S-R หรือทฤษฎีการเชื่อมโยง (Connectionism Theory) ซึ่งเป็นทฤษฎีที่สร้างขึ้นโดย เอ็ดเวิร์ด ธอร์นไดค์ (Edward L. Thorndike) นักจิตวิทยาและนักการศึกษาชาวอเมริกัน ธอร์นไดค์เชื่อว่าการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้จากความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้า (S) กับการตอบสนอง (R) ซึ่งการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้

ต้องสร้างความเชื่อมโยงหรือพันธะ (bond หรือ connection) ระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนอง โดยอาศัยการลองผิดลองถูก (trial and error) จนกว่าจะพบรูปแบบที่ดีที่สุด

หลักการเรียนรู้ กฎการเรียนรู้ของธอร์นไดค์ สรุปได้ 3 ประการ ดังนี้

1. กฎแห่งความพร้อม (law and readiness) หมายถึง สภาพความพร้อมหรือความมีวุฒิภาวะของผู้เรียน ทั้งทางด้านร่างกาย อวัยวะต่าง ๆ ในการเรียนรู้ และจิตใจ รวมทั้งพื้นฐานประสบการณ์เดิมที่จะเชื่อมโยงกับความรู้หรือสิ่งใหม่ ๆ ตลอดจนความสนใจ ความเข้าใจต่อ สิ่งที่จะเรียน ถ้าผู้เรียนเกิดมีความพร้อมตามองค์ประกอบดังกล่าว ก็จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้

2. กฎของการฝึกหัด (law of exercise) หมายถึง การที่ผู้เรียนได้ฝึกหัดหรือกระทำซ้ำบ่อย ๆ ก็ย่อมจะทำให้เกิดความสมบูรณ์ถูกต้อง ซึ่งกฎนี้เป็นการเน้นความมั่นคงระหว่างการเรียนรู้และการตอบสนองที่ถูกต้องย่อมนำมาซึ่งความสมบูรณ์แห่งการเรียนรู้ กฎของการฝึกหัดแบ่งออกได้เป็น

2.1 กฎแห่งการใช้ (law of use) หมายถึงการฝึกฝน การตอบสนองอย่างใดอย่างหนึ่งอยู่เสมอ ก็จะทำให้การเรียนรู้เกิดความมั่นคงถาวรไม่ลืม

2.2 กฎแห่งการไม่ใช้ (law of disuse) หมายถึงการไม่ได้ฝึกฝน หรือไม่ได้ใช้ ไม่ได้กระทำบ่อย ๆ ย่อมทำให้ความมั่นคงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองอ่อนกำลังลงหรือลดความเข้มลง หรือเมื่อบุคลากรเกิดการเรียนรู้แล้วไม่ได้นำความรู้ไปใช้ ย่อมทำให้การทํากิจกรรมนั้นไม่ดีเท่าที่ควร หรืออาจจะทำให้ความรู้นั้นลืมนั่นสิ้นไปก็ได้

3. กฎแห่งความเป็นผล (law of effect) กฎนี้เป็นผลที่ทำให้เกิดความพอใจ กล่าวคือ เมื่ออินทรีย์ได้รับความพอใจ จะทำให้พันธะหรือสิ่งเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองมีความเข้มแข็งมั่นคง หรือเกิดความอยากจะเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น แต่ถ้าอินทรีย์ได้รับผลที่ไม่พอใจ ก็จะทำให้ไม่อยากเรียน หรือเกิดความเบื่อหน่ายเป็นผลเสียต่อการเรียนรู้

การนำทฤษฎีของธอร์นไดค์ไปใช้ในการจัดการศึกษาปฐมวัย ในการจัดการศึกษาปฐมวัย ครูหรือนักการศึกษาสามารถนำแนวคิดของธอร์นไดค์ไปใช้โดยการจัดสิ่งเร้าที่จะกระตุ้นให้เกิดการตอบสนอง โดยการสร้างแรงจูงใจ การให้รางวัล เพื่อให้เด็กเกิดความพอใจในการเรียน จัดหาอุปกรณ์ที่น่าสนใจเหมาะแก่การเรียนรู้ เพื่อให้เด็กพอใจในการเรียน ให้เด็กได้มีโอกาสฝึกปฏิบัติหรือทำแบบฝึกหัดบ่อย ๆ จนทำได้อย่างคล่องแคล่ว และมีแรงจูงใจ มีความสนใจ เข้าถึงเป้าหมายและคุณค่าของสิ่งที่ทำ ทั้งนี้เพราะเด็กในวัยนี้ต้องการได้รับการฝึกฝนให้เกิดทักษะ การฝึกฝนไม่ควรกระทำนาน ๆ จนเด็กรู้สึกจำเจเกิดความเบื่อหน่าย เพราะเด็กในวัยนี้มีช่วงความสนใจต่ำ เมื่อรู้ว่าเด็กลดความสนใจในสิ่งที่ทำควรเปลี่ยนกิจกรรมเป็นอย่างอื่น หรือจัดกิจกรรมหลากหลายให้เด็กได้มีโอกาสฝึกทักษะ

3. ทฤษฎีการเรียนรู้ของสกินเนอร์ (Skinner)

สกินเนอร์ (Skinner) เป็นผู้คิดทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบการกระทำหรือแบบปฏิบัติการ ซึ่งมีชื่อเรียกต่าง ๆ กัน คือ operant conditioning theory หรือ Instrumental conditioning theory หรือ type-R conditioning theory สกินเนอร์ได้เสนอแนวความคิดโดยจำแนกทฤษฎีทางพฤติกรรมออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. พฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้แบบ type S (respondent behavior) ซึ่งมีสิ่งเร้า (stimulus) เป็นตัวกำหนดหรือดึงออกมา เช่น น้ำลายไหลเนื่องจากใส่อาหารเข้าไปในปาก สะดุ้งเพราะถูกเคาะที่สะบ้าข้างเข้า หรือการหรีตาเมื่อถูกแสงไฟ พฤติกรรมดังกล่าวเป็นการตอบสนองแบบอัตโนมัติ

2. พฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้แบบ type R (operant behavior) พฤติกรรมหรือการตอบสนองขึ้นอยู่กับ การเสริมแรง (reinforcement) การตอบสนองแบบนี้จะต่างกับแบบแรก เพราะอินทรีย์เป็นตัวกำหนดหรือเป็นผู้สั่งให้กระทำต่อสิ่งเร้า ไม่ใช่ให้สิ่งเร้าเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของอินทรีย์ เช่น การถางหญ้า การเขียนหนังสือ การรีดผ้า พฤติกรรมต่าง ๆ ของคนในชีวิตประจำวันเป็นพฤติกรรมแบบ operant conditioning

หลักการเรียนรู้ที่สำคัญ หลักการเรียนรู้ของทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบการกระทำ เน้นการกระทำของผู้เรียนมากกว่าสิ่งเร้าที่กำหนดให้ กล่าวคือ เมื่อต้องการให้อินทรีย์เกิดการเรียนรู้จากสิ่งเร้าใดสิ่งเร้าหนึ่ง ครูจะให้ผู้เรียนรู้เลือกพฤติกรรมเองโดยไม่บังคับหรือบอกแนวทางในการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนแสดงพฤติกรรมการเรียนรู้แล้ว จึง “เสริมแรง” พฤติกรรมนั้นทันที เพื่อให้เรียนรู้ว่าพฤติกรรมที่แสดงออกนั้นเป็นพฤติกรรมการเรียนรู้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งทฤษฎีการเรียนรู้การวางเงื่อนไขแบบการกระทำนั้น พฤติกรรมการตอบสนองจะขึ้นอยู่กับ การเสริมแรง (reinforcement) ตัวเสริมแรงแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ 1) ตัวเสริมแรงทางบวก (positive reinforcement) หมายถึงสิ่งเร้าใด ๆ ซึ่งเมื่อนำมาใช้แล้วทำให้อัตราการตอบสนองเพิ่มมากขึ้น เช่น คำชมเชย รางวัล อาหาร 2) ตัวเสริมแรงทางลบ (negative reinforcement) หมายถึงสิ่งเร้าใด ๆ ซึ่งเมื่อนำมาใช้แล้วทำให้การตอบสนองเพิ่มขึ้นในทางลบ เป็นตัวเสริมแรงทางลบ เช่น เสียงดัง อากาศร้อน คำตำหนิ กลิ่น การทำโทษ เป็นการนำตัวเสริมแรงลบเข้า เพราะการทำโทษบางอย่างหากนำมาจะมีผลให้อัตราการตอบสนองเปลี่ยนไปในลักษณะที่เข้มข้น

การนำทฤษฎีการเรียนรู้ของสกินเนอร์ไปใช้ในการจัดการศึกษาปฐมวัย โดยใช้การเสริมแรง (reinforcement) ทุกขั้นตอนของการจัดกิจกรรม ครูควรให้การเสริมแรงโดยการชมเชย หรือให้แรงจูงใจโดยวิธีต่าง ๆ เช่นการให้รางวัล ทั้งนี้เพราะเด็กในวัยนี้ต้องการให้ผู้อื่นสนใจตนและเห็นว่าตนเองสำคัญกว่าคนอื่น การให้แรงจูงใจจะทำให้เด็กเกิดความสนใจพอใจที่จะเรียน การปลูกฝังพฤติกรรมบางอย่างและการลดพฤติกรรมบางอย่าง (shaping behavior) หลักการสำคัญของทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบการกระทำของสกินเนอร์ ก็คือการ

ควบคุมการตอบสนองด้วยวิธีการเสริมแรงกล่าวคือ ครูจะให้การเสริมแรงเฉพาะในเรื่องที่ต้องการเพื่อเกิดเป็นนิสัยติดตัว ดังนั้นถ้าครูต้องการให้เด็กมีพฤติกรรมใหม่เรื่องใด ก็ควรให้การเสริมแรงพฤติกรรมนั้น เพื่อให้เด็กทำต่อไปจนเป็นนิสัย แต่ถ้าต้องการให้พฤติกรรมใดหายไปก็ควรลดการเสริมแรงพฤติกรรมนั้น ก็จะทำให้พฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนานั้นหายไป การปลูกฝังพฤติกรรมใหม่ให้แก่เด็กโดยใช้การเสริมแรงเป็นสิ่งควบคุมพฤติกรรม ครูควรมีการวางแผนให้เหมาะสม การใช้บทเรียนแบบโปรแกรม (programmed matching) และเครื่องช่วยสอน (teaching learning) สกินเนอร์ได้เสนอการสอนแบบโปรแกรม ซึ่งจัดแบ่งเนื้อหาวิชาออกเป็น ส่วนย่อย ๆ เป็นขั้น ๆ และจัดลำดับให้เป็นเหตุเป็นผลเพื่อให้เรียนได้ง่าย และเมื่อสำเร็จแต่ละขั้นจะได้รับแรงเสริม หรือให้รางวัลทันที ทั้งบทเรียนสำเร็จรูปและเครื่องช่วยสอนต่างเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยมีคำตอบที่ถูกต้องไว้ให้ ซึ่งบทเรียนดังกล่าวควรนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนจะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น

4. ทฤษฎีของนักจิตวิทยา กลุ่มเกสตัลท์ (Gestalt – Field Theory)

ทฤษฎีกลุ่มเกสตัลท์ เป็นทฤษฎีการเรียนรู้ในกลุ่ม พัฒนาการทางสติปัญญา (Cognitive Theory) ที่เน้นการรับรู้โดยส่วนรวม (whole) มากกว่าที่จะมุ่งเน้นส่วนย่อย ๆ แนวความคิดนี้เกิดขึ้นในประเทศเยอรมนี ในสมัยเดียวกันกับที่ทฤษฎีกลุ่มพฤติกรรมนิยม (behaviorism) ของวัตสันกำลังได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในสหรัฐอเมริกา นักจิตวิทยาในกลุ่มเกสตัลท์ ได้แก่ แมกซ์ เวอร์ไทเมอร์ วอล์ฟแกง โคเลอร์ คอฟท์ และเคิร์ท เลวิน และต่อมา เลวินได้ศึกษาและขยายความคิดออกเป็นทฤษฎีสนาม (Field Theory) แนวความคิดของกลุ่มเกสตัลท์จะต่างจากทฤษฎีกลุ่มพฤติกรรมนิยม คือ กลุ่มเกสตัลท์จะเห็นว่า “การเรียนรู้เกิดขึ้นจากการรับรู้เป็นส่วนรวมมากกว่าส่วนย่อย” (The whole is more than the sum of the parts) คำว่า “เกสตัลท์” (Gestalt) แปลว่ารูปแบบ (form) หรือแบบแผน (pattern) แต่ต่อมาหมายถึง “ส่วนรวม” (the wholeness) เพื่อให้สอดคล้องกับความหมายของกลุ่ม

หลักการเรียนรู้ ตามทฤษฎีนี้ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 2 ส่วน คือ

1. การรับรู้ (perception) การรับรู้ในความคิดของนักจิตวิทยา กลุ่มนี้หมายถึง กระบวนการแปลความหมายของสิ่งเร้าที่มากกระทบกับประสาทสัมผัส ซึ่งมีหู ตา จมูก ลิ้น และผิวหนัง และการแปลความหมายของสิ่งเร้าที่มากกระทบสัมผัสก็ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ เป็นการสร้างความหมายเกี่ยวกับสิ่งนั้น ๆ ให้กับตัวครู เช่นการรับรู้ทางสายตา ก็ได้แก่เมื่อสิ่งเร้าในลักษณะต่าง ๆ เช่น ภาพมากกระทบสายตา สายตาก็มผัส ทำให้มองเห็นและแปลความหมายเป็นความสวยงาม ความน่าเกลียด เป็นต้น

2. การหยั่งเห็น (insight) หรือการรู้แจ้งตลอด หมายถึงการเกิดความคิดความเข้าใจขึ้นมาทันทีทันใด โดยมีความเข้าใจในสาระสำคัญในการแก้ปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่ กล่าวคือ มองเห็นขั้นตอนกระบวนการความสัมพันธ์ของเหตุการณ์กับปัญหาที่กำลังเกิดขึ้นใน

การแก้ปัญหาอย่างแจ่มแจ้งว่าจะแก้จุดใดก่อนหลัง การหยั่งเห็นจึงเป็นความเข้าใจที่เกิดขึ้นหลังจากที่มีการคิดแก้ปัญหาด้วยการคิดแก้ไขโดยวิธีการอื่นมาก่อนระยะหนึ่ง เช่น การลองผิดลองถูก เป็นต้น แล้วจึงเกิดความคิดความเข้าใจขึ้นมา มองเห็นช่องทางผ่านตลอดทุกขั้นตอนในการแก้ปัญหานั้น ๆ

กฎของการเรียนรู้ ทฤษฎีในกลุ่มนี้ เน้นกฎการเรียนรู้ที่สำคัญ 5 ประการ ดังนี้

1. กฎความแน่นอนชัดเจน (principle of pranguang) กฎนี้เป็นกฎที่มีความสำคัญกว้างขวางครอบคลุมกฎอื่น ๆ โดยได้อธิบายว่า ในการรับรู้สิ่งใดก็ตาม อินทรีย์มีแนวโน้มที่จะจัดประสบการณ์นั้น ๆ ให้เป็นระเบียบหมวดหมู่ ให้อยู่ในรูปแบบที่ดีที่สุด ความหมายสมบูรณ์และง่าย เช่น การจัดกลุ่มดาวเป็นรูปลูกหมี ผุงไก่ เป็นต้น ดังนั้นในการรับรู้อินทรีย์อาจรับรู้แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องมาจากประสบการณ์ที่แตกต่างกันของบุคคล แต่การรับรู้ที่ดีจะต้องเกิดความแน่นอนหรือชัดเจน ซึ่งมีสิ่งที่ต้องคำนึง 2 ประการ คือ 1) จากการรับรู้ในการจัดระเบียบของลักษณะภาพ เป็นสิ่งที่ต้องการเน้นหรือสนใจเป็นพิเศษในขณะนั้น 2) พื้น (ground) หรือส่วนประกอบของภาพ เป็นส่วนที่รองรับภาพซึ่งเกิดจากการจัดระเบียบของการรับรู้ในลักษณะที่เป็นพื้น เป็นส่วนประกอบของภาพไม่ใช่สิ่งที่ต้องการเน้นหรือสนใจในขณะนั้น การรับรู้ภาพและพื้นซึ่งบางที่อาจจะมองเห็นสลับกันนั้น ตามทฤษฎีของกลุ่มเกสตัลท์เชื่อว่าเกิดจากประสบการณ์ของบุคคลเป็นสำคัญ หรืออาจกล่าวได้ว่า ประสบการณ์เดิมของบุคคลมีผลต่อการเรียนรู้ของภาพและพื้น

2. กฎความใกล้ชิด (principle of proximity) หมายถึงสิ่งเร้าใด ๆ ที่อยู่ใกล้กัน ซึ่งมนุษย์มีแนวโน้มที่จะรับรู้สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ใกล้ชิดกันเป็นพวกเดียวกันหรือเป็นหมวดหมู่เดียวกัน

3. กฎความคล้ายคลึง (principle of similarity) หมายถึงสิ่งเร้าใด ๆ ก็ตามที่มีลักษณะรูปร่าง ขนาด หรือสีคล้าย ๆ กัน มนุษย์มีแนวโน้มที่จะรับรู้ลักษณะรูปร่างขนาดหรือสีที่คล้ายกันเป็นพวกเดียวกัน หรือเป็นหมวดหมู่เดียวกัน

4. กฎความต่อเนื่อง (principle of continuity) หมายถึง สิ่งเร้าที่ดูเหมือนว่าจะมีทิศทางไปในทางเดียวกัน หรือมีแบบแผนไปในแนวทางหนึ่งด้วยกัน ก็จะทำให้รับรู้เป็นรูปร่างหรือเป็นหมวดหมู่ขึ้น

5. กฎความสมบูรณ์หรือกฎปิด (principle of closure) หมายถึงสิ่งเร้าใดก็ตามที่ยังขาดความสมบูรณ์ มนุษย์มีแนวโน้มที่จะรับรู้ให้เป็นสิ่งที่สมบูรณ์

การนำทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มเกสตัลท์ไปใช้ในการจัดการศึกษาปฐมวัย โดยครูผู้สอนควรจัดสถานการณ์ต่าง ๆ รอบตัวเพื่อกระตุ้นให้เด็กเกิดความคิด เพราะทฤษฎีของนักจิตวิทยากลุ่มนี้จะเน้นการส่งเสริมความคิดเด็กเป็นสำคัญ โดยใช้กิจกรรมหลาย ๆ ชนิด นิทาน เหตุการณ์ มาใช้ในการจัดประสบการณ์เดิม ควรคำนึงถึงประสบการณ์เดิมของผู้เรียน

หรือความสามารถของผู้เรียนเป็นพื้นฐาน ทั้งนี้เพื่อให้สามารถจัดประสบการณ์ให้เหมาะสมกับ ความรู้ความสามารถของผู้เรียน ครูควรจัดบทเรียนให้เป็นหมวดหมู่ มองเห็นโครงสร้างของ เรื่องที่จะเรียน แล้วยังแยกเป็นหน่วยย่อย ๆ ที่สัมพันธ์ต่อเนื่อกัน แล้วจึงให้รายละเอียดของ หน่วยย่อยแต่ละหน่วยนั้น โดยเฉพาะการสอนภาษาควรเน้นให้เด็กเห็นคำหรือประโยคมากกว่า การสะกดคำ การเรียนรู้ควรเน้นให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวันควรเน้นความเข้าใจมากกว่าท่องจำ โดยหาวิธีการที่เหมาะสมเพื่อให้ผู้เรียนเกิด ความเข้าใจ นำความรู้ไปใช้ได้จริง

5. ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเปียเจต์ (Piaget's Cognitive Theory)

จังก์ เปียเจต์ (Jean Piaget) เป็นนักจิตวิทยาชาวสวิสในกลุ่มพัฒนาการ ทางสติปัญญา (cognitive psychology) ที่สนใจศึกษาพัฒนาการทางสติปัญญาของมนุษย์ โดยเฉพาะช่วงวัยเด็ก หลักการเรียนรู้ของเปียเจต์ เปียเจต์กล่าวว่า การเรียนรู้ของเด็กเป็น กระบวนการที่เกิดจากการทำงานของระบบประสาทส่วนกลางที่เรียกว่า โครงสร้างทาง สติปัญญา (schema) โดยให้นิยามว่า เป็นวิธีการที่มนุษย์จะรับรู้ เข้าใจ และคิดถึงโลกเกี่ยวกับ โลกที่เด็กอยู่ (They are ways of perceiving, understanding and thinking about the world.) ซึ่งเป็นวิธีการที่เด็กจะเริ่มต้นความสัมพันธ์ระหว่าง “ตัวเด็กเองกับโลกภายนอก” เปียเจต์เชื่อว่า คนทุกคนเกิดมาพร้อมด้วยกระบวนการคิดอันเป็นสิ่งสากล เปียเจต์กล่าวว่า “โครงสร้างทาง สติปัญญา” หรือการทำงานของระบบประสาทในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการคิดสามารถ เปลี่ยนแปลงได้ และกระบวนการที่การทำงานของระบบประสาทนี้เกิดเปลี่ยนแปลงไป ที่ เรียกว่า “ปฏิบัติการ (operate)” สิ่งที่เป็นองค์ประกอบสำคัญสำหรับกระบวนการคิด functional invariant ที่สำคัญมี 2 อย่างด้วยกัน คือ

1. การขยายโครงสร้าง (assimilation) คือการที่บุคคลรับประสบการณ์ หรือได้รับรู้สิ่งใหม่เข้ามาในสมอง

2. การปรับเข้าสู่โครงสร้าง (accommodation) คือการที่โครงสร้างทาง สติปัญญามีอิทธิพลต่อการแปรความ ประสบการณ์ที่ได้รับ หรือกระบวนการที่บุคคลรับ ประสบการณ์ที่ได้รับให้เข้ากับความเป็นจริงของโลกภายนอก

ประสบการณ์ทั้ง 2 ประการนี้ เมื่อเกิดการปรับขยายโครงสร้างโดยการ รับประสบการณ์ และปรับประสบการณ์เข้าสู่โครงสร้างแล้ว ก็จะสร้างโครงสร้างทางสติปัญญา ขึ้นมาใหม่ และขยายโครงสร้างให้กว้างออกไป

เปียเจต์จะเน้นกระบวนการทำงานภายในตัวผู้เรียนมากกว่าสิ่งเร้าที่มา กระตุ้นผู้เรียน สิ่งที่มีมากกระตุ้นนั้นควรจะอยู่ในระดับที่วุฒิภาวะของเด็กจะสามารถเข้าถึง โดยที่ กระบวนการทั้งสองที่กล่าวมาแล้วจะทำงานร่วมกันตลอดเวลา เพื่อช่วยรักษาสมดุล (equilibrium) และผลจากการทำงานของกระบวนการดังกล่าวจะเกิดเป็นโครงสร้าง (schema)

ขึ้นในสมอง โครงสร้างต่าง ๆ จะพัฒนาขึ้นตามระดับอายุ พัฒนาการจะเป็นไปตามลำดับขั้น จะข้ามขั้นไม่ได้ แต่อัตราของการพัฒนาการอาจจะแตกต่างกันในตัวเด็กแต่ละคน

เปียเจต์ได้แบ่งพัฒนาการทางสติปัญญาหรือการคิดออกเป็น 4 ขั้นด้วยกัน ซึ่งแต่ละระยะก็จะมีกระบวนการทางสติปัญญา หรือ “โครงสร้าง (structure)” เกิดขึ้น โครงสร้างเหล่านี้จะแตกต่างกันไปในแต่ละระยะ ระยะของพัฒนาการแต่ละขั้น มีดังนี้

ระยะที่ 1 ขั้นประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหว (sensorimotor period) อายุตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 2 ขวบ ในขั้นนี้เด็กจะรู้จักการใช้ประสาทสัมผัสทางปาก หู ตา ต่อสภาพแวดล้อมรอบ ๆ ตัว พฤติกรรมทางสติปัญญาของเด็กจะแสดงออกในรูปของการมีปฏิริยาตอบสนองต่อสิ่งเร้า หรือพฤติกรรมสะท้อน (reflex) ในวัยทารก ซึ่งพฤติกรรมนี้จะถูกปรับปรุงเปลี่ยนแปลงโดยความตั้งใจและความต้องการของเด็กเองในการติดต่อกับโลกภายนอก ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวจะพัฒนาเป็นแบบแผนของการคิดต่อไป ในระยะนี้เด็กจะสร้างแบบฉบับของการคิดที่เรียกว่า การคงที่ของวัตถุ (object permanence) ขึ้น กล่าวคือ เด็กจะสามารถจำได้ว่าวัตถุและเหตุการณ์บางอย่างเป็นอย่างเดียวกัน ไม่ว่าจะเกิดขึ้นในรูปแบบใด และสิ่งนั้นจะยังคงอยู่แม้ว่าคนจะมองไม่เห็น

ระยะที่ 2 ขั้นความคิดก่อนปฏิบัติการ (pre-operational period) อยู่ในช่วงอายุ 2 - 6 ขวบ เป็นขั้นที่เด็กเริ่มเรียนภาษาพูดและเข้าใจเครื่องหมายต่าง ๆ หรือเข้าใจสภาพแวดล้อม บ้าน สัญลักษณ์ต่าง ๆ เด็กจะเริ่มพัฒนาความสามารถในการรู้จักสิ่งที่เป็นตัวแทน (representative) และเด็กจะสามารถสร้างโครงสร้างทางสมองแบบง่าย ๆ โดยไม่ให้เห็นวัตถุหรือเหตุการณ์นั้นสัมพันธ์อยู่ด้วย ซึ่งจัดเป็นการคิดแบบพื้นฐานที่ยังอาศัยการรับรู้เป็นส่วนใหญ่ เด็กในวัยนี้จะยังไม่สามารถคิดแบบใช้เหตุผลได้

เด็กในวัยนี้จะยังมีความเห็นแก่ตัว (egocentrism) อยู่มาก จึงมักจะยึดความสนใจเฉพาะจุดใดจุดหนึ่งโดยไม่นำพากับส่วนอื่นเลย (centration หรือ centering) นอกจากนี้เด็กในวัยนี้จะไม่สามารถคิดย้อนกลับได้ (irreversibility) ลักษณะของเด็กในวัยนี้ที่สำคัญอีกลักษณะหนึ่ง คือ ความสามารถในการเลียนแบบคนอื่นในช่วงสั้น ๆ (referred initiation) ความสามารถในการเล่นสมมติ (make believe) และความสามารถในการหยั่งรู้ (insight an intuition) และความสามารถในการใช้ภาษาได้

ในขั้นพัฒนาการระยะนี้ยังสามารถแบ่งย่อยออกเป็นขั้นก่อนเกิดความคิดรวบยอด (pre-conceptual) อายุระหว่าง 2-4 ขวบ ซึ่งเป็นขั้นที่เด็กจะเรียนรู้จากสัญลักษณ์เป็นสำคัญ และขั้นหยั่งรู้หรือขั้นก่อนการคิด (intuitive) อายุระหว่าง 4-6 ขวบ ซึ่งเป็นระยะที่เด็กเริ่มเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับวัตถุ

ระยะที่ 3 ขั้นปฏิบัติการคิดแบบรูปธรรม (concrete operational period) อายุระหว่าง 7-11 ปี ในช่วงอายุดังกล่าวเด็กจะสามารถใช้เหตุผลกับสิ่งที่แลเห็น และมองความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ได้ดีขึ้น ทั้งนี้เพราะเด็กจะพัฒนาโครงสร้างการคิดที่จำเป็นต่อ

การจัดการกับความสัมพันธ์ที่สลับซับซ้อนที่เกี่ยวข้องกัน ระบบการทำงานต่าง ๆ โครงสร้างที่สำคัญประการหนึ่งของพัฒนาการในขั้นนี้ คือ การแบ่งกลุ่ม (grouping) เด็กในวัยนี้จะสามารถจัดของออกเป็นกลุ่มโดยอาศัยลักษณะที่เหมือนกัน ซึ่งจะช่วยให้เด็กแลเห็นโลกภายนอกว่าประกอบด้วยวัตถุและเหตุการณ์ต่าง ๆ ว่ามีระบบและความมั่นคง ลักษณะความเห็นแก่ตัว (egocentrism) ในระยะที่ 2 จะถูกทดแทนด้วยความรู้สึกและความเข้าใจในสิ่งที่เป็นจริงและสิ่งที่เที่ยงตรงของโลกภายนอก การพุ่งความสนใจไปยังของอย่างใดอย่างหนึ่ง (centering) ถูกทดแทนด้วยการขยายความสามารถที่ย้อนกลับได้

ระยะที่ 4 ขั้นปฏิบัติการคิดแบบนามธรรม (formal operational stage) อายุ 11-15 ปี เป็นช่วงที่เด็กจะเข้าใจ ใช้เหตุผลและการทดลองได้อย่างมีระบบ และเรียนรู้เกี่ยวกับนามธรรมได้ เพื่อการคาดคะเนพยากรณ์ได้ดีขึ้น และสามารถใช้การคิดเชิงวิทยาศาสตร์โดยสามารถตั้งสมมติฐานแก้ปัญหา การคิดเชิงตรรกศาสตร์ (logical thinking) จะพัฒนาอย่างสมบูรณ์ เป็นขั้นที่เกิดโครงสร้างทางสติปัญญาอย่างสมบูรณ์ เด็กในวัยนี้จะมีความคิดอ่านเท่าผู้ใหญ่แต่อาจจะแตกต่างกันที่คุณภาพ เนื่องจากประสบการณ์แตกต่างกันและด้วยเหตุผลหลายประการ ครูจะพบว่าครูยังมีผู้ใหญ่อีกจำนวนมากที่ยังไม่เคยพัฒนาเข้าสู่ขั้นการคิดเช่นนี้ตามแนวทฤษฎีของเปียเจต์

จากแนวความคิดของเปียเจต์ พัฒนาการทั้งหมดจะดำเนินไปในลักษณะที่มีขั้นตอนโดยผ่านระยะทั้ง 4 ดังกล่าว และแต่ละระดับขั้นของการพัฒนาการจะมีรากฐานมาจากระดับพัฒนาการในขั้นก่อน ซึ่งเป็นพื้นฐานสำหรับพัฒนาการในระดับขั้นต่อไป

การนำทฤษฎีของเปียเจต์ไปใช้ในการจัดการศึกษาปฐมวัย ควรมีการจัดลำดับเนื้อหาในหลักสูตร ทฤษฎีของเปียเจต์สามารถนำมาใช้ในการจัดลำดับเนื้อหาในหลักสูตรสำหรับเด็กปฐมวัยได้โดยตรง โดยหลักสูตรสำหรับเด็กควรเน้นการให้เด็กได้มีโอกาสจัดการทำ (manipulation) กับวัตถุต่าง ๆ เพราะเด็กในวัยนี้จะเรียนรู้โดยอาศัยประสาทสัมผัสรับรู้และการเคลื่อนไหว (sensory-motor) เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา กิจกรรมที่ควรจัดให้กับเด็กปฐมวัยควรเน้นให้เด็กได้พัฒนาประสาทสัมผัสให้มากที่สุด กิจกรรมที่สอนควรกระตุ้นให้เด็กได้คิดและมีโอกาสจัดการกระทำ (manipulation) หรือลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งเปิดโอกาสให้เด็กได้สัมผัสและต้อง ได้เห็นสิ่งต่าง ๆ หรือเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ โดยผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ซึ่งวิธีการดังกล่าวจะช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ รอบตัว การที่เด็กได้มีโอกาสสัมผัส จับต้องสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ตามธรรมชาติ เช่น ดิน ทราย น้ำ หิน ทราย เป็นสื่อเบื้องต้นที่จะช่วยพัฒนาประสาทสัมผัสรับรู้ และการเคลื่อนไหวเพื่อให้เข้าใจถึงสภาพความเป็นจริงของวัตถุ เช่น เรือ น้ำหนัก เนื้อสาร ซึ่งจะนำไปสู่การเชื่อมโยงกับโครงสร้างอื่น ๆ ดังนั้นสื่อที่ใช้ประกอบการเรียนในวัยนี้ จึงควรให้เด็กได้มีโอกาสจัดการกระทำ (manipulation) ทั้งนี้เพื่อพัฒนาประสาทสัมผัสให้มากที่สุด

6. ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของบรูเนอร์ (Bruner)

บรูเนอร์ (Bruner) นักจิตวิทยาชาวอเมริกัน เชื่อว่าการเรียนรู้ของเด็กเกิดจากกระบวนการทำงานภายในอินทรีย์ บรูเนอร์เน้นความสำคัญของสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมซึ่งมีผลต่อความงอกงาม ทางสติปัญญาของเด็ก การเรียนรู้ในทัศนะของบรูเนอร์เชื่อว่าวิธีที่บุคคลจะเกิดการเรียนรู้มีอยู่ 3 วิธีด้วยกัน คือ 1. โดยการกระทำสิ่งนั้น (ซึ่งเป็นลักษณะของการเรียนรู้ของเด็กในขั้น enactive stage) 2. โดยการรับรู้ภาพและจินตนาการ (ซึ่งเป็นลักษณะของการเรียนรู้ของเด็กในขั้น iconic stage) และ 3. โดยการใช้ความหมายทางสัญลักษณ์ เช่น ภาษา (ซึ่งเป็นลักษณะการเรียนรู้ของเด็กในขั้น symbolic stage)

บรูเนอร์ได้แบ่งขั้นพัฒนาการทางสติปัญญาและการคิดออกเป็น 3 ขั้น ดังนี้

1. ขั้นการเรียนรู้ด้วยการกระทำ (enactive stage) เป็นขั้นที่เปรียบได้กับขั้น sensorimotor stage ของเปียเจต์ เป็นขั้นที่เด็กจะเรียนรู้ด้วยการกระทำ (learning by doing) มากที่สุด

2. ขั้นการเรียนรู้ด้วยภาพและจินตนาการ (iconic stage) เปรียบได้กับขั้น preoperational stage ของเปียเจต์ ในวัยนี้เด็กจะเกี่ยวข้องกับความจริงมากขึ้น และเกิดความคิดจากการรับรู้เป็นส่วนใหญ่ อาจมีจินตนาการบ้างแต่ยังไม่สามารถคิดได้ลึกซึ้งเหมือนขั้น concrete operation ของเปียเจต์

3. ขั้นการเรียนรู้ด้วยสัญลักษณ์ (symbolic stage) เป็นขั้นพัฒนาการสูงสุดของบรูเนอร์ เปรียบได้กับขั้น concrete operation ของเปียเจต์ เป็นพัฒนาการที่ถัดมาจากขั้น iconic stage เด็กจะสามารถเข้าใจความสัมพันธ์ของสิ่งของ สามารถเกิดความคิดรวบยอดในสิ่งต่างๆ ที่ไม่ซับซ้อนได้

จะเห็นว่าแนวคิดของบรูเนอร์ไม่ได้กล่าวถึงพัฒนาการขั้น formal operation เพราะถือว่าพัฒนาการทั้ง 3 ขั้นข้างต้น เป็นความเจริญงอกงามจากภายในอินทรีย์ หลังจากนั้นแล้วความงอกงามทางสติปัญญาและการคิดจะขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมของบุคคลเป็นสำคัญ

จากการศึกษาทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเปียเจต์ และบรูเนอร์ จะเห็นได้ว่า เด็กปฐมวัยพัฒนาทางสติปัญญาจะเจริญสูงสุดก่อนเกิดการปฏิบัติการ (preoperational stage) วัย 2-6 ขวบ ความสามารถของเด็กในวัยนี้อยู่ในลักษณะที่จำกัด การคิดหาเหตุผลยังติดอยู่ที่การรับรู้เป็นส่วนใหญ่ เด็กจะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัวได้ดีขึ้น

การนำแนวคิดทฤษฎีของบรูเนอร์ไปใช้ในการศึกษาปฐมวัย ทฤษฎีของบรูเนอร์มีส่วนคล้ายกับทฤษฎีของเปียเจต์ ซึ่งสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดการค้นพบการเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ด้วยการกระทำ (learning by doing) และเน้นความพร้อม (readiness) แนวคิดที่สำคัญประการหนึ่งเกี่ยวกับความพร้อมนี้ก็คือ การที่คนครูจะเรียนรู้ได้อย่างมี

ประสิทธิภาพนั้น จำเป็นจะต้องใช้หลักสูตรให้เหมาะสมกับระดับความพร้อมของผู้เรียน ในเรื่องนี้ บรูเนอร์ได้กล่าวว่า ครูจะต้องจัดรูปแบบของกิจกรรมทักษะและการฝึกหัดให้เหมาะสมกับระดับความพร้อมของผู้เรียน ในเรื่องนี้บรูเนอร์ได้กล่าวว่า ครูจะต้องจัดรูปแบบของกิจกรรมทักษะ และการฝึกหัด ให้เหมาะสม และสอดคล้องกับความเจริญงอกงามทางสติปัญญาของเด็ก บรูเนอร์ได้ยืนยันว่า “พื้นฐานบางอย่างของแต่ละวิชา (สามารถ) จะสอนให้กับเด็กคนในคนหนึ่งได้ ว่าจะมีอายุอยู่ในขั้นใด ๆ ก็ตาม (The foundations of any subject (can) be taught to any body at any age in some form.)” โดยให้เหตุผลในข้อความดังกล่าวไว้ว่า เด็กแต่ละคนมีลักษณะสำคัญประการหนึ่งก็คือ จะเกิดความรู้ ความคิดรวบยอดหรือการคิดต่อสิ่งรอบ ๆ ตัว ด้วยการจัดระเบียบโครงร่างต่าง ๆ ขึ้นมาด้วยตนเอง ด้วยเหตุนี้ถ้าหากครูได้เข้าใจถึงธรรมชาติของการสร้างความคิดรวบยอดต่อสิ่งรอบ ๆ ตัวของเด็ก ก็ย่อมจะเป็นพื้นฐานสำคัญเบื้องต้นที่ครูจะนำมาใช้ในการเริ่มสอนความรู้ใหม่ ๆ ให้สอดคล้องกับความคิดข้างต้นได้ เน้นเรื่องการจัดระเบียบ เรียบเรียงเนื้อหา หรือโครงสร้างของความรู้ อันจะช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์เดิมกับเนื้อหาใหม่ โดยเน้นการสอนของครูก็ต้องมาสนใจที่วิธีการที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เข้าใจถึงโครงสร้างพื้นฐาน หรือการจัดแจงเรียบเรียงความรู้ต่าง ๆ ให้อยู่ในรูปแบบที่มีความสัมพันธ์กัน และให้สอดคล้องกับพัฒนาการทางสติปัญญาให้มากที่สุด การสอนวิชาพื้นฐานบางอย่างให้แก่เด็ก พื้นฐานวิชาการบางอย่าง สามารถนำมาจัดเป็นรูปแบบให้มีความยากง่ายสอดคล้องกับระดับผู้เรียนได้ และสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจโดยวิธีการที่เหมาะสม จึงเกิดเป็นแนวความคิดในการจัดหลักสูตรแบบหมุนวนหรือแบบเกลียว (spiral curriculum) ขึ้น ซึ่งเป็นหลักสูตรที่จะจัดสอนพื้นฐานทุกวิชาให้กับเด็กทุกระดับ โดยย้ำถึงคุณค่าของการคิดแบบการหยั่งรู้ในกระบวนการศึกษา คำว่า การคิดแบบหยั่งรู้ หมายถึง “เป็นเทคนิคการหาเหตุผลของสติปัญญาแต่เป็นเทคนิคที่คิดหลักเกณฑ์ขึ้นมาโดยปราศจากการวิเคราะห์ตามกระบวนการ กฎเกณฑ์ หรือสูตรต่าง ๆ ที่คิดขึ้นมาดังกล่าวนั้น อาจจะเป็นข้อสรุปที่สมเหตุสมผลหรือไม่ก็ได้” บรูเนอร์ได้กล่าวถึงการคาดคะเนหรือการเดาอย่างมีหลักวิชา (educated guess) ซึ่งเป็นวิธีที่นักวิทยาศาสตร์ นักศิลปะ และนักคิดสร้างสรรค์ต่าง ๆ ใช้อยู่บ่อย ๆ ให้ผู้เรียนเกิดความคิดแบบนี้ให้มาก โดยถือว่าเป็นการคิดที่จะนำไปสู่ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งกับการออกข้อสอบโดยที่ให้ตอบเพียงคำตอบเดียว เพราะถือว่าเป็นการสกัดกั้นความคิดสร้างสรรค์ของบุคคล แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับการคิดแก้ปัญหาโดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งต้องมีการคาดคะเนหาแนวทางในการแก้ปัญหาตามสมมติฐานที่ตั้งเอาไว้ ซึ่งควรปลูกฝังให้แก่เด็กปฐมวัย การเน้นเกี่ยวกับการจูงใจหรือความต้องการที่จะเรียนรู้ของผู้เรียน รวมถึงการที่ผู้สอนจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจ โดยเชื่อว่ากิจกรรมทางการใช้สติปัญญาจะประสบผลสำเร็จอย่างเต็มที่ก็ต่อเมื่อผู้เรียนมีความพอใจหรือมีแรงจูงใจเท่านั้น โดยเน้นให้ครูใช้ความพยายามที่จะให้เด็กสนใจต่อการเรียนรู้ให้มากขึ้น ด้วยการสร้างแรงจูงใจภายในหรือเปลี่ยนแรงจูงใจภายนอกให้เป็นแรงจูงใจภายในนั่นเอง

จากทฤษฎีที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ของนักจิตวิทยาที่กล่าวมานั้น จะทำให้ครู และผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยอย่างเหมาะสม

การจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบล

1. อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล

พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 (2537, หน้า 26 – 27) และพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542 (2542, หน้า 7) ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล ดังต่อไปนี้ 1) จัดให้มีและบำรุงรักษาทางน้ำและทางบก 2) รักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดินและที่สาธารณะรวมทั้งกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล 3) ป้องกันโรคและระงับโรคติดต่อ 4) ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย 5) ส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม 6) ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ 7) คุ้มครอง ดูแลและบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 8) บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น และ 9) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ทางราชการมอบหมายโดยจัดสรรงบประมาณหรือบุคลากรให้ ตามความจำเป็นและสมควร

พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 (2542, หน้า 53 – 54) มาตรา 16 ที่ระบุให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น ดังนี้ 1) การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง 2) การจัดให้มีและบำรุงรักษาทางบก ทางน้ำ และทางระบายน้ำ 3) การจัดให้มีและควบคุมตลาด ท่าเทียบเรือ ท่าข้ามและที่จอดรถ 4) การสาธารณสุขูปโภคและการก่อสร้างอื่น ๆ 5) การสาธารณสุขการ 6) การส่งเสริม การฝึก และประกอบอาชีพ 7) การพาณิชย์ และการส่งเสริมการลงทุน 8) การส่งเสริมการท่องเที่ยว 9) การจัดการศึกษา 10) การสังคมสงเคราะห์ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส 11) การบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น 12) การปรับปรุงแหล่งชุมชนแออัดและการจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย 13) การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ 14) การส่งเสริมกีฬา 15) การส่งเสริมประชาธิปไตย ความเสมอภาค และสิทธิเสรีภาพของประชาชน 16) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของราษฎรในการพัฒนาท้องถิ่น 17) การรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง 18) การกำจัดมูลฝอย สิ่งปฏิกูล และน้ำเสีย 19) การสาธารณสุข การอนามัยครอบครัว และการรักษาพยาบาล 20) การจัดให้มีและควบคุมสุสานและฌาปนสถาน 21) การควบคุมการเลี้ยงสัตว์ 22) การจัดให้มีและการควบคุมการฆ่าสัตว์ 23) การรักษาความปลอดภัย ความเป็นระเบียบเรียบร้อย และการอนามัย โรงมหรสพ และสาธารณสถานอื่น ๆ 24) การ

จัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากป่าไม้ ที่ดิน ทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 25) การผังเมือง 26) การขนส่งและการวิศวกรรมจราจร 27) การดูแลรักษาที่สาธารณะ 28) การควบคุมอาคาร 29) การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย 30) การรักษาความสงบเรียบร้อย การส่งเสริมและสนับสนุนการป้องกันและรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และ 31) กิจกรรมอื่นใดที่เป็นผลประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น ตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

สรุปได้ว่าองค์การบริหารส่วนตำบล มีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาตำบลทั้งในด้านสังคม และวัฒนธรรม เป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เพื่อให้ชุมชนร่วมกันแก้ไขปัญหา และเข้าใจแนวทางการแก้ปัญหา เพื่อพัฒนาตำบลให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

2. บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดการศึกษา

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2551 ง, หน้า 110 – 119) ได้จัดการเสวนาทางวิชาการ ในงานมหกรรมการจัดการศึกษา 2551 เรื่อง การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในทศวรรษหน้า พ.ศ.2551 – 2560 โดยให้แนวทางในการจัดการศึกษา ดังนี้

1. พัฒนาระบบและกลไกการบริหารและจัดการศึกษาของท้องถิ่น

1.1 การตั้งคณะกรรมการการศึกษาท้องถิ่นระดับจังหวัด เพื่อทำหน้าที่กำหนดนโยบาย ประสาน กำกับ สนับสนุน และร่วมแก้ปัญหา การจัดการศึกษาในท้องถิ่น คณะกรรมการชุดนี้จะช่วยประสานการจัดการศึกษาในจังหวัดให้เกิดความเรียบร้อย ไม่ซ้ำซ้อน ลดข้อขัดแย้งและมีทิศทางที่เป็นเอกภาพชัดเจน คณะกรรมการควรเป็นกรรมการพหุภาคี ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล) ผู้แทนส่วน/กอง/สำนักงานการศึกษา ผู้แทนผู้บริหารโรงเรียนและผู้แทนครูจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และผู้แทนจากสำนักงานท้องถิ่นจังหวัด/อำเภอ

1.2 องค์การบริหารส่วนตำบลนอกจากจะจัดให้มีคณะกรรมการที่ปรึกษาในการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อให้ทำหน้าที่เสนอแนะนโยบาย แนวทาง มาตรการ และมาตรฐานในการบริหารและการจัดการศึกษา องค์ประกอบของคณะกรรมการ ให้คำนึงหลักการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ต้องสนับสนุนให้คณะกรรมการได้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเข้มแข็งและเอาใจใส่ต่อการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลอย่างจริงจัง

1.3 องค์การบริหารส่วนตำบลต้องจัดโครงสร้างองค์กรภายในรองรับการบริหารจัดการศึกษา การจัดโครงสร้างองค์กรภายในส่วนการศึกษา ให้จัดตามความจำเป็นและความเหมาะสมมีการดำรงตั้งหรือมอบหมายบุคลากรปฏิบัติงานในส่วนการศึกษาอย่างเพียงพอและเหมาะสม

1.4 องค์การบริหารส่วนตำบลต้องกำกับดูแลการจัดโครงสร้างและระบบการบริหารของสถานศึกษาในสังกัด ให้สามารถบริหารจัดการภารกิจสำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ การ

บริหารงานวิชาการ การบริหารงานการเงินและงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ได้อย่างคล่องตัวและมีประสิทธิภาพ

1.5 องค์การบริหารส่วนตำบลควรจัดระบบบริหารงานบุคคลที่ปฏิบัติงานในส่วนการศึกษา และในสถานศึกษา ให้เป็นมาตรฐานใกล้เคียงกับระบบ

1.6 องค์การบริหารส่วนตำบลที่จัดการศึกษาควรกระจายอำนาจการบริหารงานวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป ให้สถานศึกษาสามารถรับผิดชอบการบริหารจัดการได้อย่างคล่องตัวและมีคุณภาพ สอดคล้องกับนโยบายและมาตรฐานการศึกษาชาติ

1.7 สถานศึกษาในองค์การบริหารส่วนตำบล ควรให้ความสำคัญกับคณะกรรมการสถานศึกษาซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการบริหารจัดการระดับสถานศึกษา โดยการเชิญชวนและสรรหาผู้ที่มีความรู้ความสามารถและเห็นความสำคัญของการจัดการศึกษา มาร่วมมือในการบริหารสถานศึกษาในฐานะคณะกรรมการสถานศึกษา สนับสนุนส่งเสริมให้คณะกรรมการสถานศึกษาปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเข้มแข็ง

1.8 องค์การบริหารส่วนตำบล ส่วนการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม รวมถึงสถานศึกษา ควรนำแนวคิดและเครื่องมือการจัดการสมัยใหม่ใช้ในการบริหารจัดการ

2. ประสานความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษา

2.1 องค์การบริหารส่วนตำบล ควรสนับสนุนให้มีการจัดตั้งเครือข่ายของสถานศึกษา หรือขององค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อสร้างความร่วมมือในการพัฒนาองค์กรให้เกิดความเข้มแข็ง

2.2 องค์การบริหารส่วนตำบล ควรกำหนดบทบาท และความรับผิดชอบในการจัดการศึกษาให้ชัดเจนตามระดับ และประเภทการศึกษา ทั้งในด้านการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนวัยเรียนและการศึกษาระดับอนุบาล รวมถึงการศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย

2.3 องค์การบริหารส่วนตำบลควรร่วมมือกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา ในการวางแผนและดำเนินการจัดการศึกษาในลักษณะร่วมมือกัน สนับสนุนซึ่งกันและกัน แบ่งพื้นที่บริการและนักเรียนกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจน หลีกเลี่ยงการแข่งขันหรือกีดกัน เพื่อลดความขัดแย้งระหว่างองค์กรที่จัดการศึกษาในพื้นที่เดียวกัน

3. มุ่งเน้นพัฒนาคุณภาพการศึกษา

3.1 องค์การบริหารส่วนตำบลควรมุ่งเน้นคุณภาพการศึกษามากกว่าปริมาณ ไม่ควรมุ่งเน้นการเพิ่มปริมาณนักเรียนหรือการรับโอนสถานศึกษาจากกระทรวงศึกษาธิการมากเกินไป โดยเร่งรัดกวดขันให้โรงเรียนมุ่งจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพตามมาตรฐาน

หลักสูตรจัดการศึกษาให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม โรงเรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ

3.2 องค์การบริหารส่วนตำบลควรทำการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารส่วนการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ต้องจบการศึกษาอย่างน้อยระดับปริญญาตรีสาขาบริหารการศึกษา ครูต้องจบการศึกษาอย่างน้อยระดับปริญญาตรีทางการศึกษาหรือได้รับการอบรมในวิชาที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ครูตามเกณฑ์ที่คุรุสภา กำหนด นอกจากนั้นผู้บริหารและครูต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้มีสมรรถนะเหมาะสมกับการประกอบวิชาชีพ

3.3 องค์การบริหารส่วนตำบลควรสนับสนุนส่งเสริมให้มีการนำนวัตกรรม เทคโนโลยี เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเข้าใช้ในการจัดการเรียนการสอนและการสนับสนุนการสอนมากขึ้นเพื่อให้การจัดการศึกษามีคุณภาพ

3.4 จัดการศึกษาให้เด็กปฐมวัยได้เข้ารับบริการทางการศึกษาอย่างทั่วถึง และมีคุณภาพ ส่งเสริม สนับสนุนให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นในท้องถิ่น มีสิทธิและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาปฐมวัย

3.5 จัดให้มีการฝึกอบรมวิชาชีพให้ได้ตามความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่น

3.6 ส่งเสริมสนับสนุนบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชนเอกชน องค์กร เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ให้มีความรู้ ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูให้การศึกษาแก่บุตร บุคคลที่อยู่ในความรับผิดชอบดูแลและสามารถจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ตามที่ความต้องการและความเหมาะสม

3.7 จัดการศึกษาสำหรับบุคคล ซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจอารมณ์ สติปัญญา สังคม การสื่อสาร และการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพ หรือบุคคล ซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแลหรือผู้ด้อยโอกาส มีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษา ขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ

3.8 จัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความสามารถพิเศษ ด้วยรูปแบบที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงความสามารถของบุคคลนั้น

3.9 การจัดทำหลักสูตรและสาระการเรียนรู้ จะต้องมีความหลากหลายและถือว่า ผู้เรียนสำคัญที่สุด

3.10 การจัดการศึกษาเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละรูปแบบและระดับการศึกษา

3.11 องค์การบริหารส่วนตำบลควรส่งเสริมให้มีการทำการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน การวิจัยเพื่อปรับปรุงและพัฒนาสถานศึกษา การวิจัยและพัฒนานวัตกรรม

เรียนการสอน รวมทั้งส่งเสริมให้มีกระบวนการจัดการความรู้ในองค์กรเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

4. พัฒนาและส่งเสริมสมรรถนะของบุคลากรให้เป็นมืออาชีพ

4.1 องค์กรการบริหารส่วนตำบลควรทำการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารส่วนการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาต้องจบการศึกษาอย่างน้อยระดับปริญญาตรีสาขาบริหารการศึกษา ครูต้องจบอย่างน้อยระดับปริญญาตรีทางการศึกษา หรือได้รับการอบรมในวิชาที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ครูตามเกณฑ์ที่คุรุสภากำหนด นอกจากนั้นผู้บริหารและครูต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีสมรรถนะเหมาะสมกับการประกอบวิชาชีพ

4.2 จัดสรรทรัพยากรในการส่งเสริมพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา และ/หรือ มีการจัดตั้งกองทุนเพื่อส่งเสริมงานที่ริเริ่มสร้างสรรค์ หรือผลงานดีเด่นและเป็นรางวัลเชิดชูเกียรติ

4.3 จัดทำหลักเกณฑ์และดำเนินการประเมินผล การปฏิบัติของครูและบุคลากรทางการศึกษา อย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง

4.4 ระดมทรัพยากรบุคคลในชุมชน ให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยนำประสบการณ์ ความรอบรู้ความชำนาญ และภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคคลดังกล่าวมาใช้ เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษาและยกย่องเชิดชูผู้ที่ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา

5. ระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษ

5.1 จัดระบบหรือวางแผนการระดมทรัพยากร และการลงทุนเพื่อการศึกษจากเงินงบประมาณทรัพย์สิน และทรัพยากรที่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน องค์กร สถาบัน

5.2 จัดสรรงบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษาอื่นเป็นพิเศษ ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความจำเป็นในการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษแต่ละกลุ่ม โดยคำนึงถึงความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษาและความเป็นธรรม

5.3 สนับสนุนเงินอุดหนุนการศึกษาที่จัดโดยบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กร ชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ตามความเหมาะสมและจำเป็น

5.4 ให้มีระบบการตรวจสอบ ติดตามและประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผล การใช้จ่ายงบประมาณการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับหลักการศึกษ แนวทางจัดการศึกษา และคุณภาพมาตรฐานการศึกษา โดยหน่วยงานภายในองค์กรการบริหารส่วนตำบลหรือหน่วยงานอื่นที่มีหน้าที่ตรวจสอบภายนอก

5.5 สนับสนุนให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ระดมทรัพยากรเพื่อ

การศึกษา โดยเป็นผู้จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา บริจาคทรัพย์สินและทรัพยากรอื่นให้สถานศึกษาสามารถและมีส่วนร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาตามความเหมาะสมและจำเป็น

6. ใช้เทคโนโลยีเพื่อการบริหารและจัดการศึกษา

6.1 ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการผลิตและพัฒนาแบบเรียน เอกสารทางวิชาการ สื่อสิ่งพิมพ์ วัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา จัดให้มีเงินสนับสนุนการผลิต และมีแรงจูงใจในการผลิต รวมถึงการพัฒนาและการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

6.2 พัฒนาคู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ความสามารถทักษะในการผลิต พัฒนาและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาอย่างเหมาะสม คำนึงค่าเกิดประโยชน์สูงสุด

6.3 พัฒนาขีดความสามารถผู้เรียน ในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้มีความรู้ และทักษะเพียงพอที่จะใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

6.4 ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา การผลิตและการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา รวมทั้งการติดตามตรวจสอบ และการประเมินผลการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้เกิดการใช้ที่คุ้มค่า และเหมาะสมกับกระบวนการเรียนรู้

7. ส่งเสริมอาชีพและการศึกษาตามอัธยาศัย

7.1 สํารวจข้อมูลพื้นฐานอาชีพภูมิปัญญาท้องถิ่น สํารวจและจัดลำดับความต้องการในการพัฒนาอาชีพของประชาชนในท้องถิ่นและจัดระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการ

7.2 จัดให้มีการให้ความรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีการประกอบอาชีพ การจัดการ และการตลาดให้แก่เด็ก เยาวชน ประชาชนในท้องถิ่น ทั้งในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียน ตลอดจนเผยแพร่ความรู้ตามสื่อประเภทต่าง ๆ

7.3 จัดแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นให้เป็นระบบ จัดทัศนศึกษาและส่งบุคลากรรับความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อเป็นแกนนำในการพัฒนาและเผยแพร่

7.4 จัดตั้งกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพอิสระ กลุ่มสนใจ สมาคม ชมรมอาชีพต่างๆ เพื่อเป็นการส่งเสริมความสามัคคีแลกเปลี่ยนความรู้ในการประกอบอาชีพของท้องถิ่น จัดให้มีการระดมทุนเพื่อการพัฒนาอาชีพ ส่งเสริมการผลิต การจำหน่ายสินค้า

7.5 ให้มีการประสานงานระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกัน เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลและช่วยเหลือด้านการตลาด สินค้า แรงงาน บริการ พัฒนาผลิตผล และบรรจุภัณฑ์ เพื่อเพิ่มมูลค่าของสินค้า

สรุปได้ว่าบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดการศึกษานั้น องค์การบริหารส่วนตำบลควรพัฒนาระบบและกลไกการบริหารและการจัดการศึกษาของท้องถิ่น ประสาน

ความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษา มุ่งเน้นพัฒนาคุณภาพ การศึกษา พัฒนาและส่งเสริมสมรรถนะของบุคลากรให้เป็นมืออาชีพ ระดมทรัพยากรและการ ลงทุนเพื่อการศึกษา ใช้เทคโนโลยีเพื่อการบริหารและจัดการศึกษา ส่งเสริมอาชีพและ การศึกษาตามอัธยาศัย

3. ความหมายของปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหา

3.1 ความหมายของปัญหา

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 (2546, หน้า 687) ได้ อธิบายความหมายของปัญหาว่า ข้อสงสัย ข้อขัดข้อง

ยูดา รักไทย, และธนิกานต์ มาฆะศิริานนท์ (2546, หน้า 9) กล่าวว่า ปัญหา คือช่องว่างหรือความแตกต่างระหว่างสภาพการณ์ปัจจุบันกับสภาพที่ต้องการให้เกิดขึ้น (หรือ สภาพการณ์ไม่ดีที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต)

สุวิทย์ มูลคำ (2547, หน้า 9) กล่าวว่า ปัญหา คือสภาวะหรือสถานการณ์ที่ ทำให้บุคคลไม่สบายกาย ไม่สบายใจ ไม่สนองความต้องการจำเป็นพื้นฐานของบุคคล มนุษย์ ทุกคนต้องการความสุข ความสุขของมนุษย์เกิดได้เมื่อมนุษย์และสังคมประสมกลมกลืนกัน อย่างราบรื่น ถ้าทำไม่ได้จะเกิดสภาวะที่เรียกว่าปัญหาเกิดขึ้น มนุษย์จะใช้กระบวนการคิดขจัด ปัญหาให้หมดไป เพื่อจะได้มีความสุข

อิชาวา, และคนอื่น ๆ (2548, หน้า 3 – 6) กล่าวว่า ปัญหา แบ่งออกเป็น 3 ชนิด ดังนี้

1. ปัญหาที่เกิดขึ้นแล้ว หมายถึง ปัญหาซึ่งเกิดขึ้นมาแล้ว ปรากฏชัดแก่ สายตาว่าเป็นปัญหา
2. ปัญหาที่ต้องค้นหา หมายถึง ปัญหาที่ยังไม่เกิดขึ้นในปัจจุบัน แบ่งเป็น
 - 1) ปัญหาที่ทบทวนสภาพปัจจุบันแล้วปรับปรุงแก้ไข (ปัญหาที่ต้อง ปรับปรุง) หมายถึง สิ่งที่ต้องค้นหาจุดที่ยังสามารถปรับปรุง ทำการทบทวน และพยายามเพิ่ม ประสิทธิภาพและผลิตภาพให้สูงกว่าในปัจจุบัน
 - 2) ปัญหาที่ต้องพัฒนาเสริมสร้างให้แข็งแกร่งยิ่งขึ้น (ปัญหาแบบ เสริมสร้าง) หมายถึง สิ่งที่ต้องเน้นสร้างความแข็งแกร่งให้กับสภาพปัจจุบัน โดยการมองหา ช่องทางที่จะเพิ่มความเข้มแข็งขององค์กร
3. ปัญหาที่ต้องกำหนดขึ้นมา หมายถึง ปัญหาที่ไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่เคยทำ มา แบ่งเป็น
 - 1) ปัญหาบนการพัฒนา หมายถึง ปัญหาที่เกิดขึ้นตามการพัฒนาหน้าที่ งาน

2) ปัญหาที่ควรหลีกเลี่ยง หมายถึง ปัญหาที่ต้องเตรียมการไว้ล่วงหน้า เพื่อรับมือกับความเสี่ยงต่าง ๆ ที่คาดคะเนไว้ในอนาคต

ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร (2549, หน้า 16) ได้ให้ความหมายของปัญหาว่า หมายถึง ช่องว่างระหว่างประสบการณ์ที่เป็นจริง ซึ่งเป็นอยู่ในขณะนี้กับสภาพการณ์ที่คาดหวังให้เป็นไป

ทาคาฮาชิ (2551, หน้า 2 – 3) กล่าวว่าว่า ปัญหา คือ ช่องว่างระหว่างสิ่งที่คาดหวัง กับสภาพปัจจุบัน

ฮอย, และมิสเกล (Hoy, & Miskel, 2001, p.336) กล่าวว่า ปัญหาหมายถึง ความไม่พึงพอใจที่มีความจำเป็นต้องเอาใจใส่ดูแลหรือขาดการเอาใจใส่ดูแล และยังเป็นความแตกต่างของวิธีการแก้ปัญหาและการเลือกวิธีการแก้ปัญหา ปัญหาอาจจะนำไปสู่หรืออาจไม่นำไปสู่การแก้ปัญหา และปัญหาอาจได้รับการแก้ไขหรือไม่ได้รับการแก้ไข เมื่อวิธีการแก้ปัญหา นั้นถูกนำไปใช้

สรุปได้ว่า ปัญหา หมายถึง สภาพที่พบ ข้อขัดข้อง อันเป็นอุปสรรคในการปฏิบัติงาน

3.2 ความหมายของแนวทางการแก้ปัญหา

ไพศาล มะระพฤษวรรณ (2539, หน้า 218 – 219) ได้กล่าวถึงความหมายของแนวทางการแก้ปัญหาว่า เป็นกระบวนการระบุตัวปัญหา สาเหตุของปัญหา ลำดับความเป็นมาของปัญหา และประเมินวิธีการแก้ปัญหาแบบต่าง ๆ ที่เป็นไปได้ รวมทั้งการตัดสินใจโดยอยู่บนพื้นฐานของการวิเคราะห์ปัญหา ผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพต้องเรียนรู้ที่จะระบุขอบเขตของปัญหานั้นแต่ปัญหาเริ่มก่อตัวขึ้น และค้นหาสาเหตุของปัญหา แนวทางการแก้ปัญหาที่เป็นไปได้จะถูกคิดขึ้นมาอย่างมีเหตุผลและสร้างสรรค์ ซึ่งอาจเกิดจากความคิดของคนคนเดียวหรือความคิดของกลุ่ม ผลลัพธ์ที่เป็นไปได้จะถูกประเมินขึ้นภายใต้เงื่อนไข ข้อจำกัดขององค์กรและทัศนคติของผู้บริหารที่มีต่อความเสี่ยงที่คาดว่าจะได้รับ

ยูดา รักไทย, และ ธนิกานต์ มาชะศิริานนท์ (2546, หน้า 9) ได้กล่าวถึงแนวทางการแก้ปัญหาว่า หมายถึง การทำให้เกิดสภาพที่คาดหวัง มีทั้งหมด 7 ขั้นตอน คือ 1) เข้าใจสถานการณ์ โดยอาศัยข้อมูลเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการดำเนินงานขั้นต่อไป 2) กำหนดปัญหาให้ถูกต้องชัดเจน เขียนบรรยายสภาพปัญหาด้วยถ้อยคำที่สั้น ๆ แต่ได้ใจความ จากนั้นก็ระบุเป้าหมายสภาพการณ์ที่อยากให้เกิดหลังจากขจัดปัญหานั้นไปแล้ว 3) วิเคราะห์หาสาเหตุสำคัญ ด้วยเทคนิคและวิธีการต่าง ๆ 4) หาวิธีแก้ที่เป็นไปได้ โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์ หาวิธีแก้ปัญหาให้ได้มากที่สุด จากนั้นจึงลดวิธีแก้ลงให้เหลือแต่วิธีที่มีประสิทธิผล 5) เลือกวิธีแก้ที่ดีที่สุด โดยเปรียบเทียบตัวเลือกทั้งหมดที่ได้จากขั้นก่อนตามเกณฑ์ต่าง ๆ ประเมินตัวเลือกแต่ละตัว และจึงตัดสินใจเลือกวิธีแก้ปัญหาที่ดีที่สุด 6) วางแผนการปฏิบัติ กำหนดว่าต้องทำอะไรบ้างใครเป็นผู้รับผิดชอบงานใด เวลาในการทำงาน

และค่าใช้จ่ายที่จะเกิดขึ้น และ 7) ติดตามและประเมินผล คอยตรวจดูความคืบหน้าของการปฏิบัติงานอยู่เสมอ เพื่อจะได้ทราบถึง อุปสรรคในการทำงาน ความสำเร็จของงาน

สุวิทย์ มูลคำ (2547, หน้า 15) ได้ให้ความหมายของแนวทางการแก้ปัญหา คือ การใช้ความสามารถทางสมองในการจัดสภาวะความไม่สมดุลที่เกิดขึ้น โดยพยายามปรับตัวเอง และสิ่งแวดล้อมให้ผสมผสานกลมกลืน กลับเข้าสู่สภาวะสมดุล หรือสภาวะที่คาดหวังไว้

อิชาวา, และคนอื่น ๆ (2548, หน้า 6 – 7) ได้สรุปความหมายของแนวทางการแก้ปัญหาว่า การจัดการแก้ปัญหาให้สำเร็จลุล่วงไป แบ่งได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) แนวทางเชิงออกแบบ คือการระบุวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน และหาวิธีการที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์มากที่สุด 2) แนวทางเชิงวิเคราะห์ คือ การวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน เพื่อจัดสาเหตุของข้อบกพร่อง

สรุปได้ว่าแนวทางการแก้ปัญหา หมายถึง ข้อเสนอแนะของผู้ที่เกี่ยวข้องที่ทำให้การปฏิบัติงานเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1. ความหมายของมาตรฐานการดำเนินงาน

1.1 ความหมายของมาตรฐาน

นาดยา ปิรันธนานันท์, มธุรส จงชัยกิจ, และศิริรัตน์ นีละคุปต์ (2542, หน้า 52) ได้ให้ความหมายของมาตรฐานว่า สิ่งที่ต้องรู้และสามารถทำได้เป็นอย่างดี

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 (2546, หน้า 855) ได้ให้ความหมายของมาตรฐาน ว่า สิ่งถือเอาเป็นเกณฑ์ที่รับรองกันทั่วไป สิ่งถือเอาเป็นเกณฑ์สำหรับเทียบกำหนด ทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ

เสาวนิตย์ ชัยมุสิก (2545, หน้า 4) ได้กล่าวถึงความหมายของมาตรฐานว่าเป็นแนวทางหรือวิธีปฏิบัติงานในหน้าที่ความรับผิดชอบของบุคลากรในสถานศึกษา จะต้องจัดทำเป็นเอกสารเพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นระบบได้มาตรฐาน ส่งผลให้เกิดการทำงานมีประสิทธิภาพ

สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (2551, ย่อหน้า1) ได้ให้ความหมายของมาตรฐานว่า เอกสารที่จัดทำขึ้นจากการเห็นพ้องต้องกันและได้รับความเห็นชอบจากองค์กรอันเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป เอกสารดังกล่าววางกฎระเบียบแนวทางปฏิบัติหรือลักษณะเฉพาะแห่งกิจกรรม หรือผลที่เกิดขึ้นของกิจกรรมนั้น ๆ เพื่อให้เป็นหลักเกณฑ์ใช้กันทั่วไปจนเป็นปกติวิสัย โดยมุ่งให้บรรลุถึงความสำเร็จสูงสุดตามข้อกำหนดที่วางไว้

จึงสามารถสรุปได้ว่า มาตรฐาน หมายถึง ข้อกำหนด แนวทางปฏิบัติ เพื่อเป็นหลักเกณฑ์ในการดำเนินงานให้บรรลุจุดมุ่งหมายตามที่กำหนดไว้

1.2 ความหมายของการดำเนินงาน

ศุภศักดิ์ พงษ์อนันต์, อารยา เจริญกุล, และวีณา โฆษิตสรังคกุล (2541, หน้า 4) กล่าวถึงความหมายของการดำเนินงาน ว่า กิจกรรมหรืองานต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องมีการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ตั้งไว้ กิจกรรมทุกกิจกรรมที่ต้องทำควรแยกแยะให้ชัดเจน กำหนดผู้รับผิดชอบและเวลาที่เริ่มต้นและสิ้นสุดของแต่ละกิจกรรม รวมทั้งพิจารณาถึงข้อได้เปรียบและข้อเสียเปรียบที่มีในการดำเนินงานตามแผนด้วย

ณัฐพันธ์ เขจรนันท์, และคนอื่น ๆ (2545, หน้า 8) กล่าวว่า การดำเนินงานเป็นกระบวนการเพิ่มมูลค่าให้กับวัตถุดิบ และปัจจัยนำเข้าเพื่อแปรรูปให้เป็นผลลัพธ์ โดยการเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการผลิตและปรับปรุงคุณภาพ ซึ่งจะนำไปสู่การเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน และความพอใจของลูกค้า

กิตติพงศ์ วิเวกานนท์, และคนอื่น ๆ (2549, คำนำ) ได้กล่าวถึงการดำเนินงานว่า เป็นสิ่งสำคัญที่ใช้ในการแปรเปลี่ยนลักษณะทางกายภาพให้กับผลิตภัณฑ์และบริการ เพื่อให้ตอบสนองความต้องการตามที่กำหนดไว้

สมศักดิ์ แยมหนุน (2548, หน้า 22) ได้กล่าวถึงความหมายของการดำเนินงานว่า กิจกรรมหรืองานซึ่งจะต้องดำเนินการให้โครงการบรรลุวัตถุประสงค์ เริ่มตั้งแต่ระยะเตรียมโครงการ จะรวบรวมกิจกรรมทุกอย่างไว้แล้วนำมาจัดลำดับว่าควรทำอะไรก่อน - หลัง หรือปฏิบัติพร้อม ๆ กัน แล้วเขียนไว้ตามลำดับจนถึงขั้นตอนสุดท้าย

เกียรติศักดิ์ จันทร์แดง (2549, หน้า 14) กล่าวว่า การดำเนินงานเป็นกระบวนการภายในองค์กรที่ใช้ปัจจัยนำเข้า เช่น คน เงินทุน หรือวัตถุดิบ และแปรรูปปัจจัยนำเข้าเหล่านั้นให้กลายเป็นปัจจัยนำออก อันได้แก่สินค้าและบริการ

จินตนิย ไพรสณฑ์, และคนอื่น ๆ (2549, หน้า 3) ได้สรุปความหมายของการดำเนินงานว่า เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสร้างมูลค่าในรูปของสินค้าและบริการ โดยอาศัยกระบวนการแปรรูปหรือแปรสภาพปัจจัยนำเข้าให้ออกมาเป็นปัจจัยนำออก

สรุปว่า การดำเนินงาน หมายถึง กิจกรรมหรืองานต่าง ๆ ที่ต้องการปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ได้กำหนดไว้

สามารถสรุปความหมายของ มาตรฐานการดำเนินงานว่า ข้อกำหนดแนวทางปฏิบัติ เพื่อเป็นหลักเกณฑ์ในการทำกิจกรรมหรืองานต่าง ๆ ให้บรรลุจุดมุ่งหมาย และวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้

2. มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2549, หน้า 1) กระทรวงมหาดไทยได้กำหนดมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินการเพื่อพัฒนาเด็กได้อย่างมีคุณภาพและเหมาะสม ซึ่งเป็นแนวทางให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถือปฏิบัติในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 4 ด้าน คือ ด้านบุคลากร

และการบริหารจัดการ ด้านสถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัย ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร และด้านการมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากชุมชน ดังนี้

2.1 ด้านบุคลากรและการบริหารจัดการ

2.1.1 ความหมายของบุคลากรและการบริหารจัดการ

มีผู้ให้ความหมายของบุคลากรไว้ดังนี้

ณัฐพันธุ์ เขจรนันท์ (2542, หน้า 3) กล่าวถึงความหมายของบุคลากรว่า กระบวนการที่ผู้มีหน้าที่เกี่ยวกับงานบุคลากรหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับบุคลากรขององค์กร ร่วมกันใช้ความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ในการสรรหา คัดเลือก และบรรจุบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสมให้เข้าปฏิบัติงานในองค์กร พร้อมทั้งดำเนินการ คุ้มครองรักษาและพัฒนาให้บุคลากรขององค์กรมีคุณภาพชีวิตการทำงานที่เหมาะสม ตลอดจนเสริมสร้างหลักประกันให้แก่สมาชิกที่ต้องพ้นจากการร่วมงานขององค์กรให้สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขในอนาคต

รัศมี ดันเจริญ (2542, หน้า 85) ได้ให้ความหมายของบุคลากรว่า เป็นตำแหน่งในการสรรหากันที่มีความรู้ความสามารถตรงตามความต้องการของหน่วยงาน และพยายามส่งเสริมให้คนเหล่านั้นใช้ความรู้ความสามารถที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อหน่วยงานและอยู่ในหน่วยงานนานที่สุดเท่าที่หน่วยงานต้องการ

อภิษณีย์ ยาชมพู่ (2546, หน้า 29) กล่าวว่า บุคลากร หมายถึง ตำแหน่งงานที่เกี่ยวกับการแสวงหา การพัฒนา และสร้างไว้ซึ่งพนักงานที่มีความสามารถในวิถีทางที่จะทำให้การปฏิบัติภาระหน้าที่ ตามจุดหมายของหน่วยงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 (2546, หน้า 629) ได้ให้ความหมายของบุคลากรว่า หมายถึง ตำแหน่งเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล

จึงสรุปได้ว่า บุคลากร หมายถึง ผู้ที่ปฏิบัติงานในหน่วยงาน เพื่อให้การทำงานของหน่วยงานบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ และมีประสิทธิภาพ

ส่วนการบริหารจัดการมีความหมายดังนี้

มัลลิกา ต้นสอน (2544, หน้า 9) กล่าวถึงความหมายของการบริหารจัดการว่า กระบวนการทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล โดยการสั่งการและการทำงานร่วมกับบุคคลอื่น

ปราณี กองทิพย์ (2546, หน้า 2) กล่าวว่า การบริหารจัดการ คือ กระบวนการใช้ศาสตร์และศิลป์ของผู้นำเพื่อตัดสินใจใช้ทรัพยากรทั้งหมดให้เหมาะสมกับการดำเนินงาน จนประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

วิรัช สงวนวงศ์วาน (2546, หน้า 2) กล่าวว่า การบริหารจัดการ หมายถึง กระบวนการในการประสานงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ประสิทธิภาพวัดจากทรัพยากรที่ใช้กับผลผลิตที่ได้ ถ้าผลผลิตมากโดยใช้ทรัพยากรน้อย หรือประหยัดที่สุด ก็ถือว่ามีประสิทธิภาพ ส่วนประสิทธิผลวัดจากความสามารถในการบรรลุเป้าหมายขององค์การซึ่งมักใช้เวลายาว บางครั้งการปฏิบัติงานอาจมีประสิทธิภาพ แต่ไม่มีประสิทธิผล หากองค์การใดสามารถบรรลุทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผลแสดงว่าองค์การนั้นมีประสิทธิภาพสูง

จันทร์เพ็ญ กลับดี (2547, หน้า 56) ได้ให้ความหมายของการบริหารจัดการว่า เป็นกระบวนการของการมุ่งสู่เป้าหมายขององค์การจากการทำงานร่วมกัน โดยใช้บุคคลและทรัพยากรบริหารที่เหมาะสม

จุมพล นิมพานิช (2548, หน้า 10) ได้ให้ความหมายของการบริหารจัดการ (management) ว่า การบริหารจัดการ หมายถึงกระบวนการ กิจกรรม หรือการศึกษาการทำงานบรรลุผล โดยมีหลักประกันว่ากิจกรรมนั้น ๆ จะได้รับการดำเนินการ หรือการปฏิบัติการในลักษณะที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่พึงปรารถนาสัมฤทธิ์ผล โดยมีการใช้ความพยายามร่วมกันของบุคคล รวมทั้งกลุ่มของบุคคลภายในองค์กร ที่ในเบื้องต้นมีความเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการองค์การนั้น ๆ

สโตนเนอร์ (Stoner, 1978, p.8) กล่าวว่า การบริหารจัดการ คือ กระบวนการของการวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการ และการควบคุมความพยายามของสมาชิกในองค์กร และการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่องค์การกำหนดไว้

เฮอร์เชย์, แบลนชาร์ด, และจอห์นสัน (Hersey, Blanchard, & Johnson, 2001, p.12) ได้ให้ความหมายของการบริหารจัดการว่า เป็นกระบวนการทำงานร่วมกับบุคคลและกลุ่มบุคคลซึ่งพร้อมด้วยปัจจัยทางการบริหาร ได้แก่ เครื่องมือต่าง ๆ งบประมาณและเทคโนโลยี เพื่อที่จะนำองค์การไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย

ดังนั้น การบริหารจัดการ หมายถึง กระบวนการขององค์กร โดยใช้บุคคลและทรัพยากร ที่สามารถทำงานบรรลุผลและวัตถุประสงค์ ที่ได้ตั้งไว้

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2549, หน้า 3) ได้นิยามความหมายของบุคลากรและการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ว่า บุคลากรที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ประกอบด้วยผู้บริหารท้องถิ่น ตลอดจนบุคลากรที่ทำหน้าที่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยบุคลากรที่เกี่ยวข้องจะต้องมีคุณสมบัติ บทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบในการบริหารจัดการเพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินงานให้การศึกษาและพัฒนาการสำหรับเด็กได้อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการด้วยความเหมาะสม และเป็นไปตามความต้องการของท้องถิ่น

จึงกล่าวได้ว่า งานบุคลากรและการบริหารจัดการ หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับบุคลากร และกระบวนการต่าง ๆ ในหน่วยงาน เพื่อให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้เป็นไปอย่างเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2.1.2 ขอบข่ายด้านบุคลากรและการบริหารจัดการ

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2549, หน้า 3) ได้กำหนดขอบข่ายด้านบุคลากร และการบริหารจัดการไว้ ดังนี้

1. ด้านคุณสมบัติ

1.1 ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ นายกเทศมนตรี นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดเทศบาล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล รวมถึงผู้บริหารการศึกษา ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนัก ผู้อำนวยการกอง หัวหน้ากองการศึกษา หัวหน้าส่วนการศึกษา ควรมีคุณสมบัติ ดังนี้

- 1) มีความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักถึงความสำคัญในการดำเนินงานด้านการให้การศึกษา และพัฒนาการเด็กเล็ก
- 2) มีนโยบายแผนและงบประมาณเพื่อการดำเนินงานที่ชัดเจน ในการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กให้มีคุณภาพ

1.2 บุคลากรซึ่งทำหน้าที่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้แก่ หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้ดูแลเด็ก ผู้ประกอบอาหาร และผู้ทำความสะอาด ควรมีคุณสมบัติที่สำคัญ ดังนี้

1.2.1 หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2551 ก, หน้า 374 – 376) มีสถานภาพเป็นพนักงานจ้างตามภารกิจ (ปฏิบัติหน้าที่ครูอัตราจ้าง) ต้องมีคุณสมบัติดังนี้

- 1) มีประสบการณ์ในการทำงานดูแลพัฒนาเด็กปฐมวัยมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี และมีหนังสือรับรองการปฏิบัติงานจากนายจ้าง หรือหน่วยงานซึ่งระบุถึงลักษณะงานและระยะเวลาที่ได้ปฏิบัติงาน
- 2) จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไปทางการศึกษา สาขาวิชาเอกปฐมวัย หรืออนุปริญญาตรี สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
- 3) ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรฐานทั่วไปที่คณะกรรมการกลางพนักงานส่วนท้องถิ่นกำหนด

1.2.2 ผู้ดูแลเด็ก มีสถานภาพเป็นพนักงานจ้างตามภารกิจ (ปฏิบัติหน้าที่ผู้ดูแลเด็ก) ตามหนังสือสั่งการกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นที่ มท 0893.4/ว 411 ลงวันที่ 2 มีนาคม 2550 ระบุว่า ผู้ดูแลเด็ก ต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้

1) มีคุณวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)หรือเทียบเท่าขึ้นไป

2) ต้องมีคุณสมบัติ และไม่มีลักษณะต้องห้ามตาม มาตรฐานทั่วไปที่คณะกรรมการกลางพนักงานส่วนท้องถิ่นกำหนด

1.2.3 ผู้ประกอบอาหาร มีสถานภาพเป็นพนักงานจ้างของ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีคุณสมบัติ ดังนี้

1) มีคุณวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าภาคบังคับ

2) มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรฐาน ทั่วไปที่คณะกรรมการกลางพนักงานส่วนท้องถิ่นกำหนด

3) เป็นผู้มีความรู้เรื่องโภชนาการและอาหารเป็นอย่างดี

1.2.4 ผู้ทำความสะอาด มีสถานภาพเป็นพนักงานจ้างของ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีคุณสมบัติ ดังนี้

1) มีคุณวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าภาคบังคับ

2) มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรฐาน ทั่วไปที่คณะกรรมการกลางพนักงานส่วนท้องถิ่นกำหนด

2. ด้านบทบาทหน้าที่

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2549, หน้า 5 – 13) ได้กำหนด บทบาทหน้าที่ของบุคลากรดังนี้

2.1 ผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หรือผู้บริหารการศึกษา องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

1) สำรวจความต้องการของชุมชนในการจัดตั้ง และ ดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2) กำหนดโครงสร้างการบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตาม ความพร้อม

3) จัดทำแผนงานโครงการ และงบประมาณในการจัดตั้ง และ สนับสนุนการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก รวมทั้งจัดทำขัตติขอความเห็นชอบจากสภา ท้องถิ่น

4) จัดทำประกาศจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

5) จัดทำระเบียบ หรือข้อบังคับว่าด้วยศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

6) กำหนดแผนปฏิบัติการและงบประมาณในการส่งเสริมและ พัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทุกด้านอย่างต่อเนื่อง

7) ควบคุม กำกับดูแลการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้มีคุณภาพและถูกต้องตามหลักวิชาการ

2.2 หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรมีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบดูแลบุคลากรและการดำเนินงานภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้เป็นไปตามนโยบายและแผนงานที่วางไว้อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ และด้วยความเรียบร้อย เกิดประโยชน์ต่อเด็กมากที่สุด

2.3 ผู้ดูแลเด็ก ควรมีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

1) ปฏิบัติหน้าที่ตามกิจวัตรของเด็กเพื่อให้เด็กมีความเจริญเติบโตมีพัฒนาการทุกด้านตามวัย

2) ส่งเสริมพัฒนาการของเด็กในลักษณะบูรณาการเชิงสร้างสรรค์ กล่าวคือ ให้เด็กได้พัฒนาด้านจิตใจ อารมณ์ สังคม และจริยธรรมไปพร้อม ๆ กัน โดยให้โอกาสเด็กเรียนรู้จากสิ่งของ และผู้คนที่อยู่รอบข้าง ซึ่งเด็กจะได้เรียนรู้โดยประสาทสัมผัสทั้งห้า การเคลื่อนไหว การเล่น และการลงมือกระทำ ดังนั้น ผู้ดูแลเด็กจะต้องส่งเสริมให้โอกาสเด็กได้พัฒนาอย่างเต็มที่ รวมทั้งการปฏิสัมพันธ์กับเด็กด้วยคำพูด และกิริยาท่าทางที่นุ่มนวล อ่อนโยน แสดงความรักความอบอุ่นต่อเด็ก

3) สังเกต และบันทึกความเจริญเติบโต พฤติกรรม พัฒนาการต่าง ๆ ของเด็ก เพื่อจะได้เห็นความเปลี่ยนแปลงทั้งปกติ และผิดปกติที่เกิดขึ้นกับเด็ก ซึ่งจะนำไปสู่การค้นหาสาเหตุและวิธีแก้ไขได้ทันเวลาที่

4) จัดสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัย ถูกสุขลักษณะ เหมาะสมในการพัฒนาเด็กทุกด้าน ทั้งภายในอาคารและภายนอกอาคารให้สะอาด มีความปลอดภัย และเหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก

5) ประสานสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับพ่อแม่ผู้ปกครอง และสมาชิกในครอบครัวตลอดจนเป็นสื่อกลางในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กกับพ่อแม่ผู้ปกครองและสมาชิกในครอบครัว เพื่อทราบถึงพฤติกรรม พัฒนาการการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง

6) มีการพัฒนาตนเองในทางวิชาการ และอาชีพ ใฝ่หาความรู้ และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ

7) รู้จักใช้ประโยชน์จากแหล่งข้อมูล ความรู้ และเครือข่ายการปฏิบัติงาน เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานในด้านต่าง ๆ จากหน่วยงานภาครัฐ องค์กรเอกชน และแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ในชุมชน

3. ด้านรูปแบบการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3.1 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วยคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้แก่ บุคคลที่ได้รับคัดเลือกจากชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้แต่งตั้งโดยกำหนดจำนวนตามความเหมาะสม โดยจะต้องประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนกลุ่มองค์กร

ประชาคม ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนผู้ดูแลเด็ก อย่างละไม่น้อยกว่า 1 คน โดยมีหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทำหน้าที่เลขานุการคณะกรรมการโดยตำแหน่ง

3.2 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบริหารจัดการโดยคณะกรรมการบริหารศูนย์ มีนายกเทศมนตรี/นายกองค์การบริหารส่วนตำบล หรือผู้ที่นายกเทศมนตรี/นายกองค์การบริหารส่วนตำบลมอบหมาย เป็นประธาน ยกเว้น ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด/มัสยิดที่รับถ่ายโอนจากกรมการศาสนา ให้เจ้าอาวาส/โต๊ะอิหม่าม หรือผู้ที่เจ้าอาวาส/โต๊ะอิหม่าม มอบหมายเป็นประธาน

3.3 การบริหารงบประมาณและการบริหารงานบุคคล เป็นหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะต้องปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย และมาตรฐานทั่วไปหรือหลักเกณฑ์ที่ออกตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 และมาตรฐานด้านบุคลากรและการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนด

3.4 ให้คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทำหน้าที่ประเมินผู้ดูแลเด็ก ผู้ประกอบอาหาร และผู้ทำความสะอาด ในด้านความรู้ความสามารถให้เป็นไปตามมาตรฐานด้านบุคลากรและการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กำหนดและเสนอผลการประเมินให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประกอบการพิจารณาต่อสัญญาจ้างต่อไป

4. ด้านการบริหารจัดการ

พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 ซึ่งออกตามความในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้บัญญัติอำนาจและหน้าที่ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกประเภทรับผิดชอบการจัดบริการสาธารณะให้แก่ประชาชนในพื้นที่ ซึ่งรวมถึงการจัดการศึกษาด้วย และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บททางการศึกษา ก็ได้บัญญัติให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีสิทธิจัดการศึกษาระดับใดก็ได้ ตามความพร้อม ความเหมาะสม และความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ ประกอบกับแผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้กำหนดให้การศึกษาปฐมวัยหรือก่อนประถมศึกษา เป็นหน้าที่ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องจัดทำ โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อเป็นการกระจายโอกาสให้ประชาชนผู้ปกครอง ได้รับบริการเพื่อเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กปฐมวัยอย่างทั่วถึง และมีประสิทธิภาพ จึงควรกำหนดแนวทางการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้เป็นไปตามนโยบายและวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

4.1 นโยบาย

จัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (อายุ 3 – 5 ปี) ด้วยความร่วมมือของชุมชน เพื่อกระจายโอกาสการเตรียมความพร้อม และพัฒนาเด็กทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญาอย่างเหมาะสมตามวัย และเต็มตามศักยภาพ ตลอดจนเพื่อแบ่งเบาภาระของผู้ปกครอง และเป็นพื้นฐานของการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นต่อไป

4.2 เป้าหมาย

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับผิดชอบในการบริหารและจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีคุณภาพตามหลักวิชาการ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง และด้วยความร่วมมือของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นนั้น

4.3 วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อส่งเสริม และสนับสนุนให้เด็กได้รับการดูแลที่ถูกสุขลักษณะ และได้รับการฝึกฝนพัฒนาตามวัยและเต็มตามศักยภาพ
- 2) เพื่อพัฒนาความพร้อมของเด็กในทุก ๆ ด้านแบบองค์รวมตามหลักจิตวิทยาพัฒนาการและหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย
- 3) เพื่อกระตุ้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดและพัฒนาความพร้อมของเด็กก่อนเข้าเรียนระดับประถมศึกษา ตลอดจนส่งเสริมให้ครอบครัวเป็นฐานในการเลี้ยงดู และพัฒนาเด็กได้อย่างถูกวิธี
- 4) เพื่อส่งเสริม สนับสนุน ความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับชุมชนให้สามารถร่วมกันวางแผน และดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายได้
- 5) เพื่อแบ่งเบาภาระการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองที่มีรายได้น้อยให้สามารถออกไปประกอบอาชีพได้โดยสะดวก และเป็นการกระจายโอกาสในการพัฒนาความพร้อมสำหรับเด็กทุกคนให้ได้รับการพัฒนาอย่างทั่วถึง
- 6) เพื่อให้การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นไปอย่างเหมาะสมและมีคุณภาพ

4.4 การจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

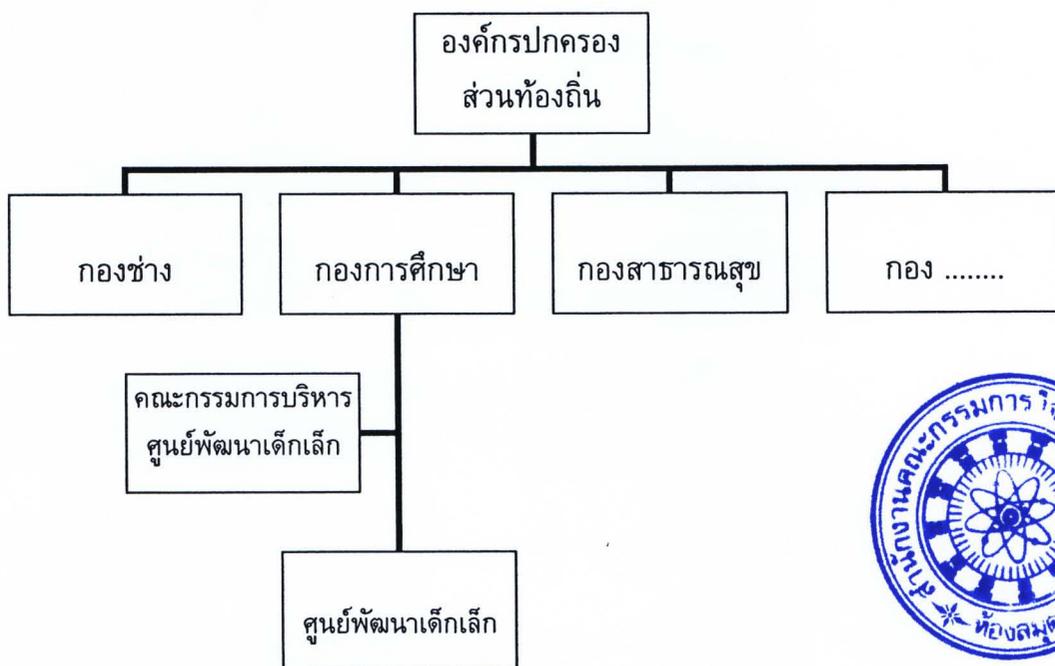
กรณีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประสงค์จะจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรมีสถานที่ อาคาร และดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

4.4.1 สสำรวจความต้องการของชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการสำรวจความต้องการของชุมชนในประเด็นดังต่อไปนี้

- 1) ความต้องการให้จัดตั้งศูนย์
- 2) ความต้องการในการส่งเด็กเข้าเรียน ควรมีเด็กที่รับบริการ อายุ 3 – 5 ปี ไม่น้อยกว่า 20 คน ขึ้นไป
- 3) ความต้องการให้ศูนย์จัดบริการ

4.4.2 รูปแบบการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพิจารณามอบหมายให้ ผู้ดำรงตำแหน่งบุคลากรทางการศึกษาหรือพนักงานจ้าง ที่มีคุณสมบัติเพื่อแต่งตั้งเป็นหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยมีหัวหน้าศูนย์รับผิดชอบการดำเนินงานภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยมีโครงสร้างการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ดังนี้

ภาพ 2 โครงสร้างการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4.4.3 จัดทำแผนดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และขออนุมัติขอความเห็นชอบจากสภาท้องถิ่น ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำแผนดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพื่อนำเข้าสู่แผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และจัดทำขออนุมัติขอความเห็นชอบจากสภาท้องถิ่นต่อไป

4.4.4 จัดทำโครงการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จัดทำโครงการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อเสนอขอรับงบประมาณในการดำเนินการจากผู้มีอำนาจอนุมัติ

4.4.5 จัดทำระเบียบ/ข้อบังคับขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ว่าด้วยศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำระเบียบ หรือข้อบังคับขององค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่นว่าด้วยศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องถือปฏิบัติในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

4.4.6 จัดทำประกาศจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำประกาศจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กประกาศให้สาธารณชนทราบ

4.4.7 การยุบ / เลิก หรือรวมศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เมื่อจำนวนเด็กเล็กที่รับบริการในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีจำนวนน้อย ไม่เพียงพอต่อการจัดชั้นเรียนและกิจกรรมการเรียน หรือกรณีที่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นประสงค์จะรวมศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตั้งแต่ 2 แห่งขึ้นไปเป็นแห่งเดียวกัน ให้คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นผู้พิจารณาเสนอต่อองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ให้พิจารณายุบเลิกหรือรวมศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก นั้น ตามความจำเป็น และเหมาะสม โดยผ่านความเห็นชอบของสภาท้องถิ่น และเมื่อองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำประกาศยุบเลิก หรือรวมศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแล้ว ให้รายงานจังหวัด และกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นทราบ

4.5 แนวทางการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

4.5.1 สรรหาหรือจัดจ้างบุคลากรเพื่อปฏิบัติหน้าที่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีจำนวนตามความจำเป็นและสอดคล้องกับศักยภาพขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น โดยใช้หลักเกณฑ์ทั่วไปที่คณะกรรมการกลางพนักงานส่วนท้องถิ่นกำหนด ยกเว้นกรณีศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด/มัสยิด การจ้างและการต่อสัญญาจ้างให้คณะกรรมการบริหารศูนย์วัด/มัสยิด มีส่วนร่วมในการพิจารณาสรรหาเพื่อแจ้งให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้จัดจ้าง

4.5.2 กำหนดจำนวนอัตรากำลังบุคลากร และเงินเดือนค่าจ้าง ค่าตอบแทนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ดังนี้

- 1) ผู้ดูแลเด็ก จำนวนกำหนดเป็นสัดส่วนต่อเด็กเล็ก 1 : 20 หากมีเศษตั้งแต่ 10 คน ขึ้นไป ให้เพิ่มผู้ดูแลเด็กอีก 1 คน
- 2) ผู้ประกอบอาหารกำหนดจำนวนได้ตามความจำเป็นเหมาะสมตามฐานะการคลังขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น
- 3) ผู้ทำความสะอาดกำหนดจำนวนได้ตามขนาดของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก คือ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขนาดเล็ก (จำนวนเด็กไม่เกิน 200 คน) มีอัตราไม่เกิน 2 คน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขนาดใหญ่ (จำนวนเด็กตั้งแต่ 200 คน ขึ้นไป) มีอัตราไม่เกิน 4 คน ตามฐานะการคลังขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น
- 4) กำหนดอัตราเงินเดือน ค่าจ้าง ค่าตอบแทน สิทธิหรือสวัสดิการอื่นที่พึงได้รับตามที่กฎหมายบัญญัติไว้
- 5) กำหนดการจัดห้องเรียนห้องละไม่เกิน 20 คน หากมีเศษเกิน 10 คน ให้จัดเพิ่มได้อีก 1 ห้อง

4.5.3 จัดทำงบประมาณค่าใช้จ่ายด้านบุคลากร เช่นเงินเดือน ค่าจ้าง ค่าตอบแทนสวัสดิการอื่นที่พึงได้รับตามที่มิกฎหมายบัญญัติ ตลอดจนการพัฒนาบุคลากร

4.5.4 กำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของบุคลากรใน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

4.5.5 จัดทำระเบียบ ข้อบังคับ และทะเบียนประวัติบุคลากร

4.5.6 นิเทศ อบรมและพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถ ในหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างต่อเนื่อง

4.6 ให้ สำนัก/กองส่วนการศึกษา ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นหน่วยงานซึ่งมีหน้าที่ความรับผิดชอบในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นไปตามนโยบาย ระเบียบ และมาตรฐานที่กำหนด

5. กรณีเป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับถ่ายโอนจากส่วนราชการต่าง ๆ ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับผิดชอบในการบริหารและดำเนินงานตามแนวทางที่กำหนดในมาตรฐานด้านบุคลากรและการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกำหนดรวมทั้งระเบียบและหนังสือสั่งการที่เกี่ยวข้อง

สรุปได้ว่า มาตรฐานด้านบุคลากรและการบริหารจัดการ เป็นการกำหนดมาตรฐานการดำเนินงานด้านบุคลากรและการบริหารจัดการสำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คุณสมบัติและบทบาทหน้าที่ของบุคลากรต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้ดูแลเด็ก ผู้ประกอบอาหาร ตลอดจนผู้ทำความสะอาดศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สำหรับแนวทางการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้องบริหารจัดการมีสำนัก/กอง หรือ ส่วนการศึกษา ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดูแลในด้านนโยบาย เป้าหมาย วัตถุประสงค์ การจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2.1.3 ปัญหาด้านบุคลากรและการบริหารจัดการ

ณัฐภูมิ เล็กถวิลวงศ์ (2546, หน้า 129) กล่าวถึงปัญหาด้านบุคลากรและการบริหารจัดการว่า งบประมาณจัดการศึกษามีน้อยไม่เพียงพอ การจัดสรรงบประมาณล่าช้า ไม่ทันตามความต้องการ องค์กรการบริหารส่วนตำบลขาดระเบียบและแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน ขาดการสรรหาทรัพยากรจากท้องถิ่นจึงทำให้ขาดแคลนงบประมาณ

นภเนตร ธรรมบวร (2551, หน้า 105) กล่าวว่า ปัญหาด้านบุคลากรและการบริหารจัดการ ว่าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขาดเกณฑ์มาตรฐานในการยึดปฏิบัติ บุคลากรในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขาดความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาเด็กอย่างแท้จริง ส่งผลให้การดูแลเด็กจะเน้นเพียงการดูแลสุขภาพและความปลอดภัยที่ดีเท่านั้น แต่ขาดการส่งเสริมในเรื่องของพัฒนาการด้านสติปัญญาและภาษา

สุชาติ อ่วมอำภา (2552, สิงหาคม 14) และ ศุภสัณฑ์ ช่วยบุญ (2552, สิงหาคม 15) ได้กล่าวถึงปัญหาด้านบุคลากรและการบริหารจัดการ ไว้ว่า ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลไม่มีบทบาทในการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไม่เข้าใจหลักการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ผู้ดูแลเด็กไม่เพียงพอต่อจำนวนเด็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตั้งอยู่ในบริเวณโรงเรียน ทำให้ผู้ดูแลเด็กต้องแบ่งเวลาไปช่วยงานโรงเรียน ทำให้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ไม่เต็มที่

ฐติพร พิมพ์กัน, และ ปัทมา มาใหญ่ (2552, สิงหาคม 15) กล่าวถึงปัญหาด้านบุคลากรและการบริหารจัดการ ว่า ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลไม่มีนโยบายแผนการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างชัดเจน องค์การบริหารส่วนตำบลมีงบประมาณในการสนับสนุนการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไม่เพียงพอ ไม่มีการจัดทำระเบียบหรือข้อบังคับเกี่ยวกับการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างชัดเจน ขาดการตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ไม่มีการประชุมร่วมกับคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อรับทราบปัญหาการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไม่มีผู้ทำความสะอาดในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ภัทรา โสภาศรี (2552, สิงหาคม 21) กล่าวถึงปัญหาด้านบุคลากรและการบริหารจัดการว่า องค์การบริหารส่วนตำบลไม่มีการกำหนดโครงสร้างการบริหารงานด้านการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

นพรัตน์ ผิวเนร (2552, สิงหาคม 22) กล่าวว่าปัญหาด้านบุคลากรและการบริหารจัดการ คือ หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และผู้บริหารขาดประสบการณ์ในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

สรุปว่าปัญหาด้านบุคลากรและการบริหารจัดการที่สำคัญ คือ ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลไม่มีบทบาทในการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ไม่เข้าใจหลักการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ขาดประสบการณ์ในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ไม่มีนโยบายและแผนในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างชัดเจน ไม่มีการประชุมร่วมกับคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์การบริหารส่วนตำบลมีงบประมาณไม่เพียงพอในการสนับสนุนการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ไม่ได้จัดทำระเบียบหรือข้อบังคับเกี่ยวกับการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ขาดการตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ขาดแคลนบุคลากรในบางตำแหน่ง เช่น ผู้ทำความสะอาด ผู้ดูแลเด็กไม่เพียงพอต่อจำนวนเด็ก

2.1.4 แนวทางการแก้ปัญหาด้านบุคลากรและการบริหารจัดการ

นงลักษณ์ โภศรี (2549, หน้า 119) ได้เสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหา ด้านบุคลากรและการจัดการว่า การศึกษาในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีคุณภาพ ต้องเกิดจาก

บุคลากรที่มีคุณสมบัติเหมาะสม มีความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง และตระหนักถึงความสำคัญในการให้การศึกษาและการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีคุณภาพ ผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีภาวะผู้นำ

สุชาติ อ่วมอำภา (2552, สิงหาคม 14) ชูติพร พิมพ์กัน, และ ปัทมา มาใหญ่ (2552, สิงหาคม 15) ได้เสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหาด้านบุคลากรและการบริหารจัดการ โดยให้ผู้ปกครอง ชุมชน เสนอแนะปัญหาแก่ผู้บริหารในการประชุมประชาคม เพื่อให้ผู้บริหารนำปัญหาที่เกิดขึ้นในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเข้าสู่แผนพัฒนาตำบลสามปี และตราเป็นข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

ศุภสันต์ ช่วยบุญ (2552, สิงหาคม 15) ได้เสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหาด้านบุคลากรและการบริหารจัดการ โดยการสร้างความเข้าใจด้านภารกิจการดูแลศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้กับผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ดูแลเด็ก ผู้ปกครอง รวมถึงชุมชน ให้ความสำคัญของการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย

ภัทรา โสภาศรี (2552, สิงหาคม 21) และ นพรัตน์ ผิวเณร (2552, สิงหาคม 22) ได้เสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหาด้านบุคลากรและการบริหารจัดการไว้ โดยให้เจ้าหน้าที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทำหนังสือรายงานปัญหาที่เกิดขึ้นแก่ผู้บริหาร เพื่อให้ผู้บริหารสั่งการไปยังผู้ที่เกี่ยวข้องในการแก้ปัญหา

สรุปว่าแนวทางการแก้ปัญหา องค์การบริหารส่วนตำบลควรจัดทำแผนพัฒนาตำบลและจัดทำข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีตามข้อเสนอแนะของผู้ปกครองและชุมชน สร้างความรู้ความเข้าใจด้านภารกิจการดูแลศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้กับผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ดูแลเด็ก ผู้ปกครองนักเรียน และชุมชน เจ้าหน้าที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทำหนังสือรายงานปัญหาที่เกิดขึ้นแก่ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อให้สั่งการไปยังผู้ที่เกี่ยวข้องในการแก้ปัญหา

2.2 ด้าน อาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัย

2.2.1 ความหมายของอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัย

ปลอดภัย

เยาวพา เตชะคุปต์, สุทธิพรธณ ชีระพงษ์, และพรรัก อินทามระ (2550, หน้า 232) ได้ให้ความหมายของอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัย ว่า การจัดอาคารสถานที่ห้องต่าง ๆ ในสถานศึกษา การจัดบริเวณเนื้อที่ที่ใสสะอาด การจัดวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ที่เหมาะสมกับลักษณะกิจกรรม รวมทั้งการบำรุงรักษาส่วนต่าง ๆ ให้อยู่ในสภาพใช้ได้ดีและมีความปลอดภัย

รัศมี ดันเจริญ (2542, หน้า 153) กล่าวถึง งานอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัย ในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ว่า เป็นงานเกี่ยวกับการวางแผน

ความต้องการอาคารเรียน อาคารประกอบ การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ การตกแต่งอาคารสถานที่ การดูแลซ่อมแซมอาคารและวัสดุครุภัณฑ์ ให้อยู่ในสภาพที่ปลอดภัย และถูกสุขลักษณะ

กรมวิชาการ (2546, หน้า 87) กล่าวว่า การจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาปฐมวัยมีความสำคัญต่อเด็ก ต้องคำนึงถึงความสะอาด ความปลอดภัย ความมีอิสระอย่างมีขอบเขตในการเล่น ความสะดวกในการทำกิจกรรม ความพร้อมของอาคารสถานที่ ความเพียงพอเหมาะสมในเรื่องขนาด จำนวน สีของสื่อและเครื่องเล่น บรรยากาศในการเรียนรู้ การจัดที่เล่นและมุมประสบการณ์ต่าง ๆ

ณิชนนต์ ปัทมเสวี (2548, หน้า 7) กล่าวว่า งานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม หมายถึง งานเกี่ยวกับการจัดหาสถานที่สร้างดูแลรักษา ซ่อมบำรุง การจัดสิ่งแวดล้อมในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้เอื้อต่อการพัฒนาเด็กทั้งภายในแลภายนอกอาคาร ให้อยู่ในสภาพปลอดภัย

สรุปความหมายด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัย หมายถึง การจัดอาคารสถานที่ห้องต่าง ๆ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การจัดบริเวณและเนื้อที่ใช้สอย การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ที่เหมาะสมกับลักษณะกิจกรรม การตกแต่งอาคารสถานที่ การดูแลซ่อมแซมอาคาร วัสดุครุภัณฑ์ รวมถึงการบำรุงรักษาส่วนต่าง ๆ ให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้ ปลอดภัย และถูกสุขลักษณะ

2.2.2 ขอบข่ายด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัย

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2549, หน้า 15 - 20) ได้กำหนดขอบข่ายมาตรฐานด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัย ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ดังนี้

1. ด้านอาคารสถานที่

1.1 ที่ตั้ง สถานที่ตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรอยู่ในพื้นที่ซึ่งมีขนาดเหมาะสม และต้องไม่อยู่ในพื้นที่ ซึ่งอาจเสี่ยงต่ออันตราย ได้แก่ บริเวณชนถ่ายแก๊ส น้ำมัน สารเคมี หรือสารพิษ มลภาวะทางอากาศ แสง และเสียงที่มากเกินไป หากไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ต้องมีมาตรการป้องกันภาวะอุบัติเหตุต่าง ๆ ตามมาตรฐานความจำเป็นและเหมาะสม

1.2 จำนวนชั้นของอาคาร ตัวอาคารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรมีจำนวนชั้นไม่เกิน 2 ชั้น นับจากพื้น หากสูงเกินกว่า 2 ชั้น ต้องมีมาตรการป้องกันอัคคีภัยและอุบัติเหตุต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นตามความเหมาะสม และความสูงของตัวห้อง ไม่ควรน้อยกว่า 2.40 เมตร นับจากพื้นถึงเพดาน

1.3 ทางเข้า – ออก จากตัวอาคาร ต้องมีความเหมาะสม สามารถเคลื่อนย้ายเด็กออกจากตัวอาคารได้สะดวก หากเกิดอุบัติเหตุหรือเหตุร้ายแรงใด ๆ ขึ้น โดยอย่างน้อยต้องมีทางเข้า – ออก 2 ทาง และแต่ละทางนั้น ควรมีความกว้างประมาณ

1.4 ประตู – หน้าต่าง ต้องมีความแข็งแรง อยู่ในสภาพใช้งานได้ดี มีขนาดและจำนวนเหมาะสมกับขนาดพื้นที่ของห้อง และความสูงของหน้าต่าง ควรอยู่ที่ประมาณ 80 เซนติเมตร นับจากพื้นให้เด็กมองเห็นสิ่งแวดล้อมได้กว้างและชัดเจน นอกจากนี้ บริเวณประตู – หน้าต่าง ไม่ควรมีสงกีดขวางใด ๆ มาปิดกั้นช่องทางลมและแสงสว่าง

1.5 พื้นที่ใช้สอย ต้องจัดให้มีบริเวณพื้นที่ในอาคาร ที่สะอาดปลอดภัย และเพียงพอเหมาะสมกับการปฏิบัติกิจกรรมของเด็ก เช่น การเล่น การเรียนรู้ การรับประทานอาหาร และการนอน โดยแยกเป็นสัดส่วนจากห้องประกอบอาหาร ห้องส้วม และที่พักของเด็กป่วย โดยเฉลี่ยประมาณ 2 ตารางเมตร ต่อเด็ก 1 คน นอกจากนี้ พื้นที่สำหรับจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กอาจจัดแยกเป็นห้องเฉพาะ หรือจัดรวมเป็นห้องเอนกประสงค์ที่ใช้สำหรับจัดกิจกรรมที่หลากหลายโดยใช้พื้นที่เดียวกันแต่ต่างเวลา และอาจปรับเปลี่ยนวัสดุอุปกรณ์ หรือย้ายเครื่องเรือนตามความเหมาะสม และข้อจำกัดของพื้นที่ ดังนี้

1) บริเวณพื้นที่สำหรับการนอน ต้องคำนึงถึงความสะอาดเป็นหลัก อากาศถ่ายเทได้สะดวก และอุปกรณ์เครื่องใช้เหมาะสมกับจำนวนเด็ก มีพื้นที่เฉลี่ยประมาณ 2 ตารางเมตร ต่อเด็ก 1 คน ต้อง จัดให้มีการระบายอากาศที่ดี ปลอดภัย ไม่มีเสียงรบกวน และแสงสว่างไม่จ้าเกินไป อุปกรณ์เครื่องนอนต่าง ๆ มีความสะอาด โดยนำไปปิดฝุ่นตากแดด อย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง และจัดแยกเครื่องนอน หมอน ผ้าห่ม สำหรับเด็กแต่ละคน โดยเขียนหรือปักชื่อไว้ ไม่ใช้ร่วมกัน เพื่อป้องกันการแพร่กระจายของเชื้อโรค

2) บริเวณพื้นที่สำหรับการเล่นและพัฒนาเด็ก ควรออกแบบให้มีพื้นที่สำหรับการเรียนรู้รวมกลุ่มและแยกกลุ่มย่อยในกิจกรรมการเรียนรู้อิสระ การเล่นสร้างสรรค์ หรือ การอ่านหนังสือ เล่นต่อแข่งไม้ที่ต้องการมุมเงียบ และมีพื้นที่สำหรับการเล่นที่เลอะหรือเปียก ต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของเด็กเป็นหลัก โดยมีวัสดุอุปกรณ์ที่ป้องกันการเกิดอุบัติเหตุและมีอุปกรณ์ หรือเครื่องเล่นที่ส่งเสริมพัฒนาการ และการเรียนรู้ของเด็ก

3) บริเวณพื้นที่รับประทานอาหาร ต้องคำนึงถึงความสะอาดเป็นหลัก มีอากาศถ่ายเทได้โดยสะดวก มีแสงสว่างพอเหมาะ มีอุปกรณ์เครื่องใช้ที่เพียงพอและเหมาะสมกับจำนวนเด็ก ทั้งนี้ บริเวณห้องอาหาร โต๊ะ เก้าอี้ ที่ใช้สำหรับรับประทานอาหาร ต้องทำความสะอาดอย่างสม่ำเสมอ และควรจัดให้มีวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ มีขนาดเหมาะสมกับตัวเด็ก มีสภาพแข็งแรง และใช้งานได้ดี

4) บริเวณที่พักเด็กป่วย ต้องแยกเป็นสัดส่วน มีอุปกรณ์ปฐมพยาบาล ตู้ยา เครื่องเวชภัณฑ์ที่จำเป็น และเด็กต้องอยู่ในสายตาของผู้ดูแลตลอดเวลา กรณีไม่สามารถจัดห้องพักเด็กป่วยเป็นการเฉพาะได้ ต้องจัดให้มีที่พักเด็กป่วยแยกเป็นสัดส่วนตามความเหมาะสม

5) บริเวณสถานที่ประกอบอาหาร หรือห้องครัว ต้องแยกห่างจากบริเวณพื้นที่สำหรับเด็กพอสมควร และมีเครื่องใช้ที่จำเป็น รวมทั้งที่ล้างและเก็บภาชนะเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่ถูกสุขลักษณะ โดยเน้นเรื่องความสะอาด และความปลอดภัยเป็นหลัก

6) บริเวณพื้นที่สำหรับใช้ทำความสะอาดตัวเด็ก ต้องจัดให้มีบริเวณที่ใช้สำหรับทำความสะอาดตัวเด็ก และมีอุปกรณ์ที่จำเป็นตามสมควร อย่างน้อยต้องมีที่ล้างมือและแปรงฟัน ในขนาดและระดับความสูงที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย ในกรณีที่มีห้องอาบน้ำ จะต้องมีส่วนที่แห้งพอ มีอากาศถ่ายเทได้โดยสะดวก และพื้นไม่ลื่น

7) ห้องส้วมสำหรับเด็ก ต้องจัดให้มีห้องส้วมสำหรับเด็ก โดยเฉลี่ย 1 แห่ง ต่อเด็ก 10 – 12 คน โถส้วมมีขนาดเหมาะสมกับตัวเด็ก โดยมีฐานส้วมที่เด็กสามารถก้าวขึ้นได้ง่าย มีแสงสว่างเพียงพอ อากาศถ่ายเทได้สะดวกและพื้นไม่ลื่น หากมีประตูจะต้องไม่ใส่กลอน หรือกุญแจ และมีส่วนสูงที่สามารถมองเห็นเด็กได้จากภายนอก และไม่ควรถูกปิดจากห้องพัฒนาเด็ก หากห้องส้วมอยู่ภายนอกอาคาร จะต้องไม่ตั้งอยู่ในที่ลับตาคน กรณีที่ไม่สามารถทำห้องส้วมสำหรับเด็กเป็นการเฉพาะได้ อาจดัดแปลงห้องส้วมที่มีอยู่แล้ว ให้เหมาะสมกับและปลอดภัยสำหรับเด็ก

8) ห้องเอนกประสงค์สำหรับใช้จัดกิจกรรมพัฒนาเด็ก การนอน หรือการรับประทานอาหาร คำนึงถึงความสะอาด และการจัดพื้นที่ใช้สอยให้เหมาะสมกับลักษณะของกิจกรรม หากเป็นอาคารชั้นเดียว ต้องมีฝ้าใต้หลังคา หากเป็นอาคารที่มีมากกว่า 1 ชั้น ควรจัดให้ชั้นบนสุดมีฝ้าใต้หลังคา โดยมีความสูงจากพื้นถึงเพดานไม่น้อยกว่า 2.40 เมตร แต่กรณีที่มีความสูงเกินกว่า 2.40 เมตร อาจไม่มีฝ้าใต้เพดานก็ได้

9) บริเวณพื้นที่เก็บสิ่งปฏิกูล จะต้องมีส่วนที่เก็บสิ่งปฏิกูลทั้งภายในและภายนอกตัวอาคาร โดยมีจำนวนและขนาดเพียงพอ ถูกสุขลักษณะและมีการกำจัดสิ่งปฏิกูลทุกวัน

10) บันได ควรมีความกว้างแต่ละช่วงไม่น้อยกว่า 1.00 เมตร ลูกตั้งของ บันได สูงไม่เกิน 17.50 เซนติเมตร ลูกนอนกว้างไม่น้อยกว่า 20.00 เซนติเมตร บันไดทุกชั้นมีราวและลูกกรงไม่น้อยกว่า 90.00 เซนติเมตร มีราวเตี้ย เหมาะสำหรับเด็กได้เกาะขึ้นบันได และ ระยะห่างของลูกกรง ต้องไม่เกิน 17.00 เซนติเมตร เครื่องใช้เฟอร์นิเจอร์ควรมีระดับความสูงและขนาดที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย ให้เด็กสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้อย่างสม่ำเสมอด้วยตนเอง โดยคำนึงถึงความปลอดภัยของเด็กเป็นสำคัญ

2. ด้านสิ่งแวดล้อม

2.1 ภายในอาคาร

1) แสงสว่าง ควรเป็นแสงสว่างจากธรรมชาติ สม่ำเสมอทั่วทั้งห้อง เอื้ออำนวยต่อการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาเด็ก เช่น มีแสงสว่างเพียงพอ ในการอ่าน

หนังสือได้อย่างสบายตา เป็นต้น ไม่ควรให้เด็กอยู่ในห้องที่ใช้แสงสว่างจากไฟฟ้าต่อเนื่องนานกว่า 2 – 3 ชั่วโมง เพราะจะทำให้เกิดภาวะเครียดและมีผลถึงฮอร์โมนการเติบโตของเด็ก

2) เสียง เสียงต้องอยู่ในระดับที่ไม่ดังเกินไป (ระหว่าง 60 – 80 เดซิเบล) อาคารควรจะต้องอยู่ในบริเวณที่มีระดับเสียงเหมาะสม

3) การถ่ายเทอากาศ ควรมีอากาศถ่ายเทได้สะดวก โดยมีพื้นที่ของหน้าต่าง ประตู และช่องลมรวมกันแล้วไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ของพื้นที่ห้อง กรณีที่เป็นห้องกระจกหรืออยู่ในบริเวณโรงงานที่มีมลพิษ ต้องติดเครื่องฟอกอากาศและมีเครื่องปรับอากาศอย่างเหมาะสม สำหรับบริเวณที่มีเด็กอยู่ต้องเป็นเขตปลอดบุหรี่

4) สภาพพื้นที่ภายในอาคาร ต้องไม่ลื่น และไม่ชื้นแฉะ ควรเป็นพื้นไม้ หรือปูด้วยวัสดุที่มีความปลอดภัยจากอุบัติเหตุ

2.2 ภายนอกอาคาร

1) รั้ว ควรมีรั้วกั้นบริเวณให้เป็นสัดส่วน เพื่อความปลอดภัยของเด็ก และควรมีทางเข้า – ออก ไม่น้อยกว่า 2 ทาง กรณีมีทางเดียวต้องมีความกว้างไม่น้อยกว่า 2.00 เมตร

2) สภาพแวดล้อมและมลภาวะควรมีสภาพแวดล้อมปลอดภัยถูกสุขลักษณะ และควรตั้งอยู่ห่างจากแหล่งอบายมุข ผุนละออง กลิ่น หรือเสียงที่รบกวน มีการจัดระบบสุขาภิบาล การระบายน้ำ การระบายอากาศ และการจัดเก็บสิ่งปฏิกูลให้เหมาะสม ไม่ปล่อยให้เป็นแหล่งเพาะ หรือแพร่เชื้อโรค โดยเฉพาะควรกำจัดสิ่งปฏิกูลทุกวัน

3) พื้นที่เล่นกลางแจ้ง ต้องมีพื้นที่เล่นกลางแจ้ง เฉลี่ยไม่น้อยกว่า 2 ตารางเมตร ต่อจำนวนเด็ก 1 คน โดยจัดให้มีเครื่องเล่นกลางแจ้งที่ปลอดภัย และมีพอสมควรกับจำนวนเด็ก ในกรณีที่ไม่สามารถจัดที่เล่นกลางแจ้ง เป็นการเฉพาะ หรือในสถานที่อื่น ๆ ได้ ก็ควรปรับใช้ในบริเวณที่ร่มแทน โดยมีพื้นที่ตามเกณฑ์กำหนดหรืออาจจะจัดกิจกรรมกลางแจ้งสำหรับเด็กในสถานที่อื่น ๆ ที่เหมาะสม เช่น ในบริเวณวัด หรือในสวนสาธารณะ เป็นต้น โดยต้องให้เด็กปฐมวัยมีกิจกรรมกลางแจ้งอย่างน้อย 1 ชั่วโมงในแต่ละวัน

4) ระเบียง ต้องมีความกว้างของระเบียงไม่น้อยกว่า 1.50 เมตร และหากมีที่นั่งตามระเบียงด้วย ระเบียงต้องกว้างไม่น้อยกว่า 1.75 เมตร ขอบระเบียงต้องสูงจากที่นั่งไม่น้อยกว่า 70.00 เซนติเมตร นอกจากนี้ควรตรวจสอบสภาพความคงทน แข็งแรง และสภาพการใช้งานที่ปลอดภัยสำหรับเด็กด้วย

3. ด้านความปลอดภัย

3.1 มาตรการป้องกันความปลอดภัย

1) ติดตั้งระบบและอุปกรณ์ในการรักษาความปลอดภัย หรือ เครื่องตัดไฟภายในบริเวณอาคาร

2) ติดตั้งเครื่องดับเพลิงอย่างน้อย 1 เครื่อง ในแต่ละชั้นของอาคาร

3) ติดตั้งปลั๊กไฟให้สูงจากพื้นไม่น้อยกว่า 1.50 เมตร ถ้าติดตั้งต่ำกว่า ที่กำหนด จะต้องมียาปิดครอบ เพื่อป้องกันไม่ให้เด็กเล่นได้ และควรหลีกเลี่ยงการใช้สายไฟต่อพ่วง

4) หลีกเลี่ยงเครื่องใช้ไฟฟ้า และอุปกรณ์ต่าง ๆ ซึ่งทำด้วยวัสดุที่แตกหักง่าย หรือแหลมคม หากเป็นไม้ ต้องไม่มีเสี้ยนไม้ หรือเหลี่ยมคม

5) จัดให้มีตู้เก็บยา และเครื่องเวชภัณฑ์สำหรับการปฐมพยาบาล วางไว้อยู่ที่สูง สะดวกต่อการหยิบใช้ และเก็บไว้ในที่ปลอดภัย ให้พ้นมือเด็ก

6) ใช้วัสดุกันลื่น ในบริเวณห้องน้ำ – ห้องส้วม และเก็บสารจำพวกเคมี หรือน้ำยาทำความสะอาดไว้ในที่ปลอดภัย ให้พ้นมือเด็ก

7) ไม่มีหลุม หรือบ่อน้ำ ที่อาจเป็นอันตรายต่อเด็ก ในบริเวณโดยรอบตัวอาคาร รวมทั้งไม่ควรปลูกต้นไม้ที่มีหนามแหลมคม

8) มีระบบการล็อคประตูในการเข้า – ออก นอกบริเวณอาคาร สำหรับ เจ้าหน้าที่เปิด – ปิดได้ ควรมียกสัญญาณเรียกไว้ที่หน้าประตู สำหรับห้องครัว และที่ประกอบอาหาร ควรมีประตูเปิด – ปิด ที่ปลอดภัย เด็กเข้าไปไม่ได้

9) ติดตั้งอุปกรณ์เพื่อป้องกันพาหะนำโรค และมีมาตรการป้องกันด้านสุขอนามัย

10) มีตู้ หรือชั้นเก็บวัสดุอุปกรณ์ และสื่อการเรียนรู้ที่แข็งแรง มั่นคงสำหรับวัสดุอุปกรณ์ ที่อาจเป็นอันตรายต่อเด็กนั้น ควรจัดแยกให้พ้นมือเด็ก

11) เครื่องใช้เฟอร์นิเจอร์ ควรมีระดับความสูงและขนาดที่เหมาะสม กับเด็กปฐมวัยให้เด็กสามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างสม่ำเสมอด้วยตนเอง

3.2 มาตรการเตรียมความพร้อมรับสถานการณ์ฉุกเฉิน

1) มีการฝึกซ้อมสำหรับการป้องกันอุบัติเหตุอย่างสม่ำเสมอ ไม่น้อยกว่าปีละ 1 ครั้ง

2) มีการฝึกอบรมบุคลากร ในเนื้อหาด้านการปฐมพยาบาลเบื้องต้น การป้องกันอุบัติเหตุ และความเจ็บป่วยฉุกเฉินของเด็ก

3) มีหมายเลขโทรศัพท์ฉุกเฉินของส่วนราชการต่าง ๆ เช่น สถานีตำรวจ หน่วยป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย โรงพยาบาล ไว้เพื่อติดต่อได้อย่างทันท่วงที กรณีเกิดเหตุการณ์ระดับชั้น หรือจำเป็นที่อาจเป็นอันตรายต่อเด็ก และควรมีอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้สำหรับการปฐมพยาบาลติดประจำไว้ในที่เปิดเผย

4) มีสมุดบันทึกข้อมูลสุขภาพ และพัฒนาการของเด็กประจำไว้กรณีอาจต้องพาเด็กไปพบแพทย์

สรุปได้ว่ามาตรฐานด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัย เป็นการกำหนดมาตรฐาน เกี่ยวกับพื้นที่ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ที่ตั้ง จำนวนชั้นของอาคาร ทางเข้า – ออก และประตูหน้าต่าง ตลอดจนพื้นที่ใช้สอยอื่น ๆ สิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกตัวอาคาร เพื่อป้องกันความปลอดภัย และเตรียมความพร้อมรับสถานการณ์ฉุกเฉินที่จะเกิดขึ้น

2.2.3 ปัญหาด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัย

จรรยา แสนหล้า (2551, หน้า 83) กล่าวถึงปัญหาด้านอาคารสถานที่ว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขาดการเตรียมความพร้อมในการย้ายศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจากสถานที่เดิมมา อยู่ที่อาคารองค์การบริหารส่วนตำบล เช่น ไม่ได้เตรียมสนามเด็กเล่น และเครื่องเล่นสนามส่วน ใหญ่ไม่เหมาะสมกับเด็ก ขาดสิ่งอำนวยความสะดวก และความปลอดภัยยังไม่ดีพอ เพราะการจัดกิจกรรมทุกอย่างจะจัดภายในตัวอาคารซึ่งใช้เป็นห้องเรียน ที่กินข้าว และห้องนอนของเด็ก ไม่มีโรงอาหาร ไม่มีที่แปรงฟัน และห้องน้ำไม่เพียงพอ

ชุตินพร พิมพ์กัน, และ บัทมา มาใหญ่ (2552, สิงหาคม 15) ได้กล่าวถึง ปัญหาด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัย ว่า ไม่มีอาคารเรียนเป็นเอกเทศ ใช้ อาคารเรียนของโรงเรียน ซึ่งเป็นอาคารเรียนเก่าและทรุดโทรม ไม่มีความแข็งแรง และ ปลอดภัยขนาดห้องเรียนไม่เหมาะสมกับการทำกิจกรรมหลายประเภท ห้องน้ำ ห้องส้วม มีไม่ เพียงพอต่อจำนวนเด็ก (1:12) และไม่เหมาะสมกับเด็ก พื้นที่ใช้สอยในห้องเรียนไม่เพียงพอ ไม่มีระบบป้องกันความปลอดภัยในตัวอาคาร ไม่มีการฝึกซ้อมหรือฝึกอบรมการป้องกันอุบัติเหตุ

ภัทรา โสภาศรี (2552, สิงหาคม 21) ได้กล่าวถึงปัญหาด้านอาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ว่าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไม่มีรั้ว รอบขอบชิด เพื่อความปลอดภัยของเด็ก ไม่มีอ่างล้างหน้าแปรงฟัน

นพรัตน์ ผิวณร (2552, สิงหาคม 22) ได้กล่าวถึงปัญหาด้านอาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัย ว่า ตู้หรือชั้นเก็บวัสดุ อุปกรณ์ และสื่อการเรียนรู้อาจไม่เพียงพอ

สรุปว่าปัญหาด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย เกิดจากอาคารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไม่เป็นเอกเทศ ใช้ร่วมกับโรงเรียน ทำให้ไม่เหมาะสมกับการ จัดกิจกรรม ห้องน้ำไม่สะอาดและถูกสุขอนามัย ไม่เพียงพอกับจำนวนเด็ก ไม่มีอ่างล้างหน้า แปรงฟัน ไม่มีการวางระบบป้องกันความปลอดภัยในอาคารไม่สามารถเข้าไปปรับปรุงอาคาร สถานที่ได้อย่างเต็มที่ ไม่มีการฝึกซ้อม/ฝึกอบรมการป้องกันอุบัติเหตุ ตู้หรือชั้นเก็บวัสดุอุปกรณ์ สื่อการเรียนรู้อาจไม่เพียงพอ

2.2.4 แนวทางการแก้ปัญหาด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัย

จรรยา แสนหล้า (2551, หน้า 85) ได้เสนอแนวทางการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้านอาคารสถานที่ว่า องค์การบริหารส่วนตำบลควรจัดสร้างโรงอาหาร ที่แปรงฟันเด็ก ให้เป็นสัดส่วน สร้างห้องน้ำห้องส้วมเพิ่มเพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการ เนื่องจากเด็กมีจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ ควรเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สร้างที่พักของครูปกครองและมุมความรู้ต่าง ๆ ภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ด้านสิ่งแวดล้อมภายนอก เช่น ความสะอาด ภูมิทัศน์ ควรจัดให้เป็นสัดส่วนให้ดูสวยงาม

ฐิติพร พิมพ์กัน, และ ปัทมา มาใหญ่ (2552, สิงหาคม 15) ได้เสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหาด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัยว่าควรสร้างอาคารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแห่งใหม่ ให้ได้มาตรฐาน ปรับปรุงห้องน้ำ ห้องส้วมสำหรับเด็กนักเรียน เพิ่มห้องน้ำ ห้องส้วมสำหรับเด็กนักเรียนให้เพียงพอกับจำนวนเด็ก ปรับปรุงระบบป้องกันความปลอดภัยในตัวอาคาร ฝึกซ้อม หรือฝึกอบรมเกี่ยวกับการป้องกันอุบัติเหตุ

ภัทรา โสภาศรี (2552, สิงหาคม 21) ได้เสนอแนวทางการแก้ปัญหาด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัย ไว้ว่าสร้างรั้ว เพื่อป้องกันอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับเด็ก สร้างอ่างล้างหน้าแปรงฟันที่เหมาะสมกับเด็ก

นพรัตน์ ผิวเนร (2552, สิงหาคม 22) ได้เสนอแนวทางการแก้ปัญหาด้านอาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัย ว่าควรจัดซื้อตู้หรือชั้นเก็บวัสดุ อุปกรณ์ และสื่อการเรียนรู้เพิ่มเติม

สรุปว่าแนวทางการแก้ปัญหาด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ควรสร้างอาคารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กใหม่ให้ได้มาตรฐาน สร้างหรือปรับปรุงห้องน้ำให้ถูกสุขลักษณะ ปรับปรุงระบบป้องกันความปลอดภัยในตัวอาคาร ฝึกซ้อมหรือฝึกอบรมเกี่ยวกับการป้องกันอุบัติเหตุ จัดซื้อตู้หรือชั้นเก็บอุปกรณ์ และวัสดุ สื่อการเรียนรู้การสอน และจัดมุมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับตัวเด็ก

2.3 ด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตร

2.3.1 ความหมายของวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร

เยาวพา เดชะคุปต์ (2542 ข, หน้า 68) กล่าวว่า งานวิชาการเป็นงานหลักของสถานศึกษาปฐมวัย หมายถึง การจัดประสบการณ์เพื่อเตรียมเด็กให้พัฒนาทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาไปพร้อม ๆ กัน ซึ่งการจัดนั้น จะต้องครอบคลุมถึงการศึกษหลักสูตรหรือแนวการจัดประสบการณ์ การนำแผนการสอนไปใช้ การจัดหาและผลิตสื่อ การจัดสภาพแวดล้อม การจัดตารางกิจกรรมประจำวัน การนิเทศ และการประเมินความพร้อม

รุจิรี ภูสาระ, และจันทราณี สงวนนาม (2545, หน้า 56) ได้ให้ความหมายงานวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียนซึ่งเกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดผลตามเป้าหมายของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ

จินตนา จันทวงษ์ (2546, หน้า 15) กล่าวว่า งานวิชาการ หมายถึง การดำเนินกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนให้ได้ผลดีและบรรลุวัตถุประสงค์ของโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล

เฮาท์, และดันแคน (Hough, & Duncan, 1970, pp. 2 – 4) ได้ให้ความหมายของงานวิชาการ หมายถึง งานหลักที่บุคลากรต้องใช้ความรู้อย่างสร้างสรรค์ เพื่อสนับสนุนให้เด็ก ๆ เกิดการเรียนรู้ โดยมีงานสำคัญ 4 งาน คือ งานหลักสูตร งานการเรียนการสอน งานการวัดผลและประเมินผลการสอน

เมลเลอร์ (Kmeller, 1971, p.102) ได้กล่าวถึงงานวิชาการว่าเป็นงานที่มีจุดมุ่งหมาย รวมถึงการให้ข่าวสาร สถานการณ์เงื่อนไข หรือกิจกรรมที่เหมาะสมเพื่อเตรียมไว้ส่งเสริมการเรียนรู้

จึงสรุปได้ว่า ความหมายของวิชาการและการจัดกิจกรรมตามหลักสูตร หมายถึง การจัดประสบการณ์เพื่อเตรียมความพร้อมเด็ก 4 ด้าน ได้แก่ ร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา รวมถึง การจัดทำหลักสูตรการนำแผนการสอนไปใช้ การจัดหาและผลิตสื่อ การจัดสภาพแวดล้อม การจัดตารางกิจกรรมประจำวัน การนิเทศ และการประเมินความพร้อม

2.3.2 ขอบข่ายงานวิชาการและการจัดกิจกรรมตามหลักสูตร

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น (2549, หน้า 21 – 26) ได้กำหนดขอบข่ายมาตรฐานงานวิชาการและการจัดกิจกรรมตามหลักสูตร ว่า การศึกษาในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นการจัดการศึกษาในลักษณะของการอบรม เลี้ยงดูและการให้การศึกษาไปพร้อม ๆ กัน เด็กจะได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ตามวัย และความสามารถของแต่ละบุคคล โดยมีจุดมุ่งหมายซึ่งถือว่าเป็นมาตรฐาน ดังนี้

1. คุณลักษณะที่พึงประสงค์

- 1.1 ร่างกายเจริญเติบโตตามวัย และมีสุขนิสัยที่ดี
- 1.2 กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กแข็งแรง ใช้ได้อย่างคล่องแคล่วและประสานสัมพันธ์กัน
- 1.3 มีสุขภาพจิตดี และมีความสุข
- 1.4 มีคุณธรรม จริยธรรม และมีจิตใจที่ดีงาม
- 1.5 ชื่นชมและแสดงออกทางศิลปะ ดนตรี การเคลื่อนไหว และรัก การออกกำลังกาย
- 1.6 ช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับวัย

- 1.7 รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และความเป็นไทย
- 1.8 อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม
- 1.9 ใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย
- 1.10 มีความสามารถในการคิด และการแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย
- 1.11 มีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์
- 1.12 มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ และมีทักษะในการแสวงหาความรู้

2. คุณลักษณะตามวัย

เป็นความสามารถตามวัยหรือพัฒนาการตามธรรมชาติ เมื่อเด็กมีอายุถึงวัยนั้น ๆ ซึ่งคุณลักษณะตามวัยที่สำคัญของเด็ก มีดังนี้

2.1 พัฒนาการด้านร่างกาย

1) อายุ 3 ปี ได้แก่ กระโดดขึ้นลงอยู่กับที่ได้ รับลูกบอลด้วยมือและลำตัวได้ เดินขึ้นบันไดสลับเท้าได้ เขียนรูปร่างกลมตามแบบได้ ใช้กรรไกรมือเดียวได้ เป็นต้น

2) อายุ 4 ปี ได้แก่ กระโดดขาเดียวอยู่กับที่ได้ รับลูกบอลได้ด้วยมือทั้งสอง เดินขึ้น – ลง บันไดสลับเท้าได้ ตัดกระดาษเป็นเส้นตรงได้ เขียนรูปสี่เหลี่ยมตามแบบได้ กระฉับกระเฉงไม่ชอบอยู่เฉย เป็นต้น

3) อายุ 5 ปี ได้แก่ กระโดดขาเดียวไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่องได้ รับลูกบอลที่กระดอนขึ้นจากพื้นที่ได้ด้วยมือทั้งสอง ขึ้น – ลง บันไดสลับเท้าได้อย่างคล่องแคล่ว เขียนรูปสามเหลี่ยมตามแบบได้ ตัดกระดาษตามแนวเส้นโค้งที่กำหนด ใช้กล้ามเนื้อเล็กได้ดี เช่น ตัดกระดาษ ผูกเชือกกรองเท้า ฯลฯ

2.2 พัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ

1) อายุ 3 ปี ได้แก่ แสดงอารมณ์ตามความรู้สึก ชอบที่จะทำให้ผู้ใหญ่พอใจและได้รับคำชม กลัวการพลัดพรากจากผู้เลี้ยง เป็นต้น

2) อายุ 4 ปี ได้แก่ แสดงออกทางอารมณ์ได้เหมาะสมกับบางสถานการณ์ เริ่มรู้จักชื่นชมความสามารถและผลงานของตนเองและผู้อื่น ชอบท้าทายผู้ใหญ่ ต้องการให้มีคนฟัง คนสนใจ เป็นต้น

3) อายุ 5 ปี ได้แก่ แสดงอารมณ์ได้สอดคล้องกับสถานการณ์อย่างเหมาะสม ชื่นชมความสามารถและผลงานของตนเอง และผู้อื่น ยึดตนเองเป็นศูนย์กลางน้อยลง เป็นต้น

2.3 พัฒนาการด้านสังคม

- 1) อายุ 3 ปี ได้แก่ รับประทานอาหารได้ด้วยตนเอง
ชอบเล่นแบบคู่ขนาน (เล่นของชนิดเดียวกัน แต่ต่างคนต่างเล่น) เล่นสมมติได้ รู้จักรอคอย
- 2) อายุ 4 ปี ได้แก่ แต่งตัวได้ด้วยตนเอง ไปห้องส้วมได้
เอง เล่นร่วมกับคนอื่นได้ รอคอยตามลำดับก่อน – หลัง แบ่งของให้คนอื่น เก็บของเล่นเข้าที่ได้
- 3) อายุ 5 ปี ได้แก่ ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้ด้วย
ตนเอง เล่นหรือทำงานโดยมีจุดมุ่งหมาย ร่วมกับผู้อื่นได้ พบผู้ใหญ่รู้จักไหว้ ทำความเคารพ
รู้จักขอบคุณเมื่อรับของจากผู้ใหญ่ รับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย เป็นต้น

2.4 พัฒนาการด้านสติปัญญา

- 1) อายุ 3 ปี ได้แก่ สำรวจสิ่งต่าง ๆ ที่เหมือนกัน และ
ต่างกันได้ บอกชื่อของตนเองได้ ขอความช่วยเหลือเมื่อมีปัญหา สนทนาโต้ตอบ/เล่าเรื่องด้วย
ประโยคสั้น ๆ ได้ สนใจนิทานเรื่องราวต่าง ๆ ร้องเพลง ท่องคำกลอน คำคล้องจองต่าง ๆ และ
แสดงท่าเลียนแบบได้ รู้จักใช้คำถาม “อะไร” สร้างผลงานตามความคิดของตนเองอย่างง่าย ๆ
- 2) อายุ 4 ปี ได้แก่ จำแนกสิ่งต่าง ๆ ด้วยประสาท
สัมผัสทั้ง 5 ได้ บอกชื่อและนามสกุลของตนเองได้ พยายามแก้ปัญหาด้วยตนเองหลังจากได้
รับคำชี้แนะ สนทนาโต้ตอบ เล่าเรื่องเป็นประโยคอย่างต่อเนื่อง สร้างผลงานตามความคิดของ
ตนเอง โดยมีรายละเอียดเพิ่มขึ้น รู้จักใช้คำถาม “ทำไม”
- 3) อายุ 5 ปี ได้แก่ บอกความแตกต่างของกลิ่น สี
เสียง รส รูปร่าง จัดหมวดหมู่สิ่งของได้ บอกชื่อ – นามสกุล อายุ ตนเองได้ พยายามหาวิธี
แก้ปัญหาด้วยตนเอง สนทนาโต้ตอบ – เล่าเรื่องได้ สร้างผลงานตามความคิดตนเอง โดยมี
รายละเอียดเพิ่มขึ้น เริ่มเข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรม นับปากเปล่าได้ถึง 20 เป็นต้น

3. การจัดประสบการณ์

การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย อายุ 3 – 5 ปี (ไม่จัดเป็นรายวิชาแต่จัดในรูปของกิจกรรมบูรณาการผ่านการเล่น) เพื่อให้เด็กเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เกิดความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งเกิดการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา โดยมีหลักการ และแนวการจัดประสบการณ์ดังนี้

3.1 หลักการจัดประสบการณ์

3.1.1 จัดประสบการณ์การเล่น และการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็กโดยองค์รวมและอย่างต่อเนื่อง

3.1.2 เน้นเด็กเป็นสำคัญ สนองความต้องการ ความสนใจ ความแตกต่าง ระหว่างบุคคลและบริบทของสังคมที่เด็กอาศัยอยู่

3.1.3 จัดให้เด็กได้รับการพัฒนาโดยให้ความสำคัญทั้งกับกระบวนการและผลผลิต

3.1.4 จัดการประเมินพัฒนาการให้เป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่อง และเป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์

3.1.5 ให้ผู้ปกครองและชุมชน มีส่วนร่วมในการพัฒนา

3.2 แนวการจัดประสบการณ์

3.2.1 จัดประสบการณ์สอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการ คือเหมาะสมกับอายุ วุฒิภาวะ และระดับพัฒนาการ เพื่อให้เด็กทุกคนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ

3.2.2 จัดประสบการณ์สอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ของเด็กวัยนี้ คือ เด็กได้ลงมือกระทำ เรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้ เคลื่อนไหว สำรวจ เล่น สังเกต สืบค้น ทดลอง และคิดแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง

3.2.3 จัดประสบการณ์ในรูปแบบบูรณาการ คือ บูรณาการทั้งทักษะ

3.2.4 จัดประสบการณ์ให้เด็กได้ริเริ่มคิด วางแผน ตัดสินใจ ลงมือกระทำและนำเสนอความคิดโดยผู้สอนเป็นผู้สนับสนุนอำนวยความสะดวกและเรียนรู้ร่วมกับเด็ก

3.2.5 จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กอื่นกับผู้ใหญ่ ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ บรรยากาศที่อบอุ่นมีความสุข และเรียนรู้การทำกิจกรรมแบบร่วมมือในลักษณะต่าง ๆ กัน

3.2.6 จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย และอยู่ในวิถีชีวิตของเด็ก

3.2.7 จัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยที่ดี และทักษะการใช้ชีวิตประจำวัน ตลอดจนสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ให้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

3.2.8 จัดประสบการณ์ทั้งในลักษณะที่วางแผนไว้ล่วงหน้า และแผนที่เกิดขึ้นในสภาพจริง โดยไม่ได้คาดการณ์ไว้

3.2.9 ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์ ทั้งการวางแผน สนับสนุน สื่อการสอน การเข้าร่วมกิจกรรม และการประเมินพัฒนาการ

3.2.10 จัดทำสารนิทัศน์ ด้วยการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก เป็นรายบุคคล นำมาไตร่ตรอง และใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเด็กและการวิจัยในชั้นเรียน

4. การจัดกิจกรรมประจำวัน

กิจกรรมสำหรับเด็กอายุ 3 – 5 ปี สามารถนำมาจัดเป็นกิจกรรมประจำวันได้หลายรูปแบบ ซึ่งเป็นการช่วยให้ทั้งผู้สอนและเด็กทราบว่าแต่ละวันจะทำกิจกรรมอะไร เมื่อใด และอย่างไร การจัดกิจกรรมประจำวัน มีหลักการจัดและขอบข่ายกิจกรรมประจำวัน ดังนี้

4.1 หลักการจัดกิจกรรมประจำวัน

4.1.1 กำหนดระยะเวลาในการจัดกิจกรรมแต่ละกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัยของเด็กในแต่ละวัน

4.1.2 กิจกรรมที่ต้องใช้ความคิด ทั้งในกลุ่มเล็กและกลุ่มใหญ่ ไม่ควรใช้เวลาต่อเนื่องนานเกินกว่า 20 นาที

4.1.3 กิจกรรมที่เด็กมีอิสระเลือกเล่นเสรี เช่น การเล่นตามมุม การเล่นกลางแจ้ง ฯลฯ ใช้เวลาประมาณ 40 – 60 นาที

4.1.4 กิจกรรมควรมีความสมดุลระหว่างกิจกรรมในห้องและนอกห้อง กิจกรรมที่ใช้กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก กิจกรรมที่เป็นรายบุคคล กลุ่มย่อย และกลุ่มใหญ่ กิจกรรมที่เด็กเป็นผู้ริเริ่มและผู้สอนเป็นผู้ริเริ่ม และกิจกรรมที่ใช้กำลังและไม่ใช้กำลังจัดให้ครบทุกประเภท ทั้งนี้กิจกรรมที่ต้องออกกำลังกายควรจัดสลับกิจกรรมที่ไม่ต้องออกกำลังมากนัก เพื่อเด็กจะได้ไม่เหนื่อยเกินไป

4.2 ขอบข่ายของกิจกรรมประจำวัน

การเลือกกิจกรรมที่จะนำมาจัดในแต่ละวัน มีความครอบคลุมสิ่งต่อไปนี้

4.2.1 การพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความแข็งแรงของกล้ามเนื้อใหญ่ การเคลื่อนไหว และความคล่องแคล่วในการใช้วัยวะต่าง ๆ จึงควรจัดกิจกรรมโดยให้เด็กได้เล่นอิสระกลางแจ้ง เล่นเครื่องเล่นสนาม เคลื่อนไหวร่างกายตามจังหวะดนตรี

4.2.2 การพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความแข็งแรงของกล้ามเนื้อเล็ก การประสานสัมพันธ์ระหว่างมือและตา จึงควรจัดกิจกรรมโดยให้เด็กได้เล่นเครื่องเล่นสัมผัส เล่นเกม ต่อภาพ ฝึกช่วยเหลือตนเองในการแต่งกาย หยิบจับ ช้อนส้อม ใช้อุปกรณ์ศิลปะ เช่น สีเทียน กรรไกร พู่กัน ดินเหนียว ฯลฯ

4.2.3 การพัฒนาอารมณ์ จิตใจ และปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม เพื่อให้เด็กมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น มีความเชื่อมั่น กล้าแสดงออก มีวินัยในตนเอง รับผิดชอบ ซื่อสัตย์ ประหยัด เมตตากรุณา เอื้อเฟื้อ แบ่งปัน มีมารยาทและปฏิบัติตามวัฒนธรรมไทยและศาสนาที่นับถือ จึงควรจัดกิจกรรมต่าง ๆ ผ่านการเล่นให้เด็กได้มีโอกาส

ตัดสินใจเลือก ได้รับการตอบสนองตามความต้องการ ได้ฝึกปฏิบัติโดยสอดคล้องคุณธรรม จริยธรรม ตลอดเวลาที่โอกาสเอื้ออำนวย

4.2.4 การพัฒนาสังคมนิสัย เพื่อให้เด็กมีลักษณะนิสัยที่ดี แสดงออกอย่างเหมาะสม และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ช่วยเหลือตนเองในการทำกิจวัตรประจำวัน มีนิสัยรักการทำงาน รู้จักระมัดระวังความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่น จึงควรจัดให้เด็กได้ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันอย่างสม่ำเสมอ เช่น รับประทานอาหาร พักผ่อนนอนหลับ ขับถ่าย ทำความสะอาดร่างกาย เล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่น ปฏิบัติตามกฎกติกา ข้อตกลงของส่วนรวม เก็บของเข้าที่เมื่อเล่นหรือทำงานเสร็จ

4.2.5 การพัฒนาการคิด เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความคิดรวบยอด สังเกต จำแนก เปรียบเทียบ จัดหมวดหมู่ เรียงลำดับเหตุการณ์ แก้ปัญหา จึงควรจัดกิจกรรมให้เด็กได้ค้นหา อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เชิญวิทยากรมาพูดคุยกับเด็ก ค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ทดลอง ศึกษาสถานประกอบการที่ประกอบอาหาร หรือจัดให้เด็กได้เล่นเกมการศึกษาที่เหมาะสมกับวัยอย่างหลากหลาย ฝึกการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันและในการทำกิจกรรมทั้งที่เป็นกลุ่มย่อย กลุ่มใหญ่ หรือรายบุคคล

4.2.6 การพัฒนาภาษา เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสใช้ภาษา สื่อสารถ่ายทอด ความรู้สึก ความนึกคิด ความรู้ความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ ที่เด็กมีประสบการณ์ จึงควรจัดกิจกรรมทางภาษาให้มีความหลากหลายในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มุ่งปลูกฝังให้เด็กรักการอ่านและบุคลากรที่แวดล้อมต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้ภาษา ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงหลักการจัดกิจกรรมทางภาษาที่เหมาะสมกับเด็กเป็นสำคัญ

4.2.7 การส่งเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ได้ถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกและเห็นความสวยงามของสิ่งต่าง ๆ รอบตัวโดยใช้กิจกรรมศิลปะและดนตรีเป็นสื่อ ใช้การเคลื่อนไหวและจังหวะตามจินตนาการ ให้ประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ อย่างอิสระตามความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของเด็ก เล่นบทบาทสมมติในมุมเล่นต่าง ๆ เล่นน้ำ เล่นทราย เล่นก่อสร้างสิ่งต่าง ๆ เช่น แท่งไม้ รูปทรงต่าง ๆ ฯลฯ

5. โภชนาการสำหรับเด็ก

เพื่อให้เด็กได้รับสารอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย ส่งผลต่อการเจริญเติบโตของเด็กตามพัฒนาการ ควรส่งเสริมให้เด็กได้รับสารอาหารครบ 5 หมู่

สรุปได้ว่ามาตรฐานด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตร เป็นการกำหนดคุณลักษณะของเด็กที่พึงประสงค์ เหมาะสมกับคุณลักษณะตามวัย ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา) การจัดประสบการณ์ และการจัดกิจกรรมประจำวัน รวมถึงการจัดโภชนาการสำหรับเด็ก

2.3.3 ปัญหาด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร

สุชาติ อ่วมอำภา (2552, สิงหาคม 14) ชูติพร พิมพิกัน, และ บัทยา มาใหญ่, (2552, สิงหาคม 15) ได้กล่าวว่าปัญหาด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร ได้แก่ วัสดุ อุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอน ไม่เพียงพอ การจัดกิจกรรมไม่ครอบคลุมทุกกิจกรรม ในการพัฒนาเด็กทั้งทางด้านร่างกาย สังคม อารมณ์ และสติปัญญา เด็กนักเรียนได้รับ สารอาหารไม่ครบ 5 หมู่

ภัทรา โสภาศรี (2552, สิงหาคม 21) ได้กล่าวถึงปัญหาด้าน วิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร ไว้ว่า การจัดชั้นเรียน ไม่เอื้อต่อการจัดประสบการณ์ให้กับ เด็ก และไม่มีการแยกอายุเด็กในการจัดห้องเรียน

นพรัตน์ ผิวเนร (2552, สิงหาคม 22) กล่าวถึงปัญหาด้าน วิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร ว่ามุมกิจกรรมไม่ครอบคลุม ไม่เหมาะสมกับคุณลักษณะตาม วัยหลักสูตรระดับปฐมวัยไม่เหมาะสมกับท้องถิ่น และวัสดุ อุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอนไม่ หลากหลายในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ดังนั้นจึงสามารถสรุปปัญหาด้านวิชาการและกิจกรรมตาม หลักสูตร ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เกิดจากองค์การบริหารส่วนตำบลไม่ให้ความสำคัญในการจัด การศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ส่งผลให้ หลักสูตรระดับปฐมวัยไม่เหมาะสมกับท้องถิ่น วัสดุ อุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอนไม่เพียงพอ ไม่มีความหลากหลาย มุมกิจกรรมไม่ครอบคลุมและ ไม่เหมาะสมสำหรับการจัดกิจกรรม การจัดชั้นเรียนไม่เอื้อต่อการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก ไม่มีการแยกอายุเด็กในการจัดห้องเรียน และเด็กนักเรียนได้รับสารอาหารไม่ครบ 5 หมู่

2.3.4 แนวทางการแก้ปัญหาด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร

สุชาติ อ่วมอำภา (2552, สิงหาคม 14) ชูติพร พิมพิกัน, และ บัทยา มาใหญ่, (2552, สิงหาคม 15) ได้เสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหาด้านวิชาการและ กิจกรรมตามหลักสูตร ได้แก่การ จัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอนให้เพียงพอกับความ ต้องการ ผู้ดูแลเด็กควรจัดกิจกรรมให้ครอบคลุมทุกกิจกรรมในการพัฒนาเด็ก และจัดอาหารให้ เด็กนักเรียนให้ได้รับสารอาหารให้ครบ 5 หมู่

ภัทรา โสภาศรี (2552, สิงหาคม 21) ได้ให้แนวทางการแก้ปัญหา ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตรว่า ควรจัดชั้นเรียน ให้เอื้อต่อการจัดประสบการณ์ให้กับ เด็ก และแยกอายุเด็กในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

นพรัตน์ ผิวเนร (2552, สิงหาคม 22) ได้เสนอแนวทางการ แก้ปัญหาด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตรไว้ว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรจัดมุมกิจกรรมให้ ครอบคลุมเหมาะสมกับคุณลักษณะตามวัย จัดทำหลักสูตรระดับปฐมวัยให้เหมาะสมกับท้องถิ่น จัดทำสื่อการเรียนการสอนให้หลากหลายในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ครอบคลุมเหมาะสมกับคุณลักษณะตามวัย จัดทำหลักสูตรระดับปฐมวัยให้เหมาะสมกับท้องถิ่น จัดทำสื่อการเรียนการสอนให้หลากหลายในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

สรุปแนวทางการแก้ปัญหาด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร ว่าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรจัดซื้อและจัดทำวัสดุ อุปกรณ์ รวมถึงสื่อการเรียนการสอนให้เพียงพอ ผู้ดูแลเด็กควรจัดทำหลักสูตร จัดกิจกรรมการเรียนการสอน รวมถึงการจัดห้องเรียนให้ครอบคลุมทุกกิจกรรม และควรแยกอายุเด็กในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

2.4 ด้านการมีส่วนร่วม และสนับสนุนจากชุมชน

2.4.1 ความหมายของการมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากชุมชน

เบญจพล รอดสวัสดิ์ (2542 , หน้า 11) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากชุมชน ว่า เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชน ได้มีส่วนในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบมาถึงตัวประชาชนเอง

สังพร ศรีเมือง (2543, หน้า 10) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมตามแนวคิดของปรัชญา เวสารัชชี่ ว่า การมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากชุมชน เป็นการที่ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องกับ การใช้ความพยายามหรือใช้ทรัพยากรในส่วนของตนเองต่อกิจกรรมซึ่งมุ่งสู่การพัฒนาชุมชน โดยการมีส่วนร่วม มีองค์ประกอบ ดังนี้

1. ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการพัฒนา
2. ผู้เข้าร่วมได้ใช้ความพยายามบางอย่างส่วนตัว ความคิด

ความรู้ และความสามารถ แรงงาน ทรัพยากรบางอย่าง เช่น เงิน และวัสดุในกิจกรรมการพัฒนา

อภิสรณ์ ภาชนะวรรณ (2544, หน้า 38) ได้สรุปการมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากชุมชน หมายถึง การที่บุคคล ชุมชน ได้มีบทบาทหรือพฤติกรรมในการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมเสียสละเวลา แรงงาน วัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ

มานิต โตเผือก (2549, หน้า 36) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากชุมชน หมายถึง การที่บุคคลหรือองค์กรคณะบุคคลเข้ามาช่วยเหลือ สนับสนุน การดำเนินการในขั้นตอนต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการริเริ่มคิดวางแผนหรือการดำเนินการตลอดจนการประเมินผลที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งร่วมรับผลที่เกิดจากการปฏิบัตินั้นด้วย ซึ่งทำให้เกิดประโยชน์แก่องค์กร องค์กรคณะบุคคล

เยาวพา เดชะคุปต์, สุทธิพรรณ ชีระพงศ์, และพรรัก อินทามระ (2550, หน้า 306) ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากชุมชน ว่า การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามาเป็นกรรมการสถานศึกษา ทำหน้าที่ในการร่วมคิด ร่วม

ตัดสินใจ และรับผิดชอบในการดำเนินงานเพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคคลให้มีความเจริญงอกงาม ทั้งร่างกาย และจิตใจ สติปัญญา มีความรู้คู่คุณธรรม

เดวิส, และนิวสตรอม (Davis, & Newstrom, 1989, p.232)

ให้นิยามของการมีส่วนร่วมไว้ว่า หมายถึง การที่บุคคลผูกพันตัวเองเข้ากับกลุ่มด้วยความสมัครใจ เพื่อให้ได้มีส่วนร่วมและมีส่วนช่วย รวมทั้งมีส่วนรับผิดชอบในเป้าหมายที่กำหนดไว้

กุสตาโว (Gustavo, 1992, p. 4) สรุปว่า การมีส่วนร่วมโดยทั่วไป หมายถึง การเข้าไปมีหน้าที่หรือมีส่วนรับผิดชอบในบางสิ่งบางอย่าง แต่ต่อมากล่าวความหมายของการมีส่วนร่วมมีความชัดเจนและลึกซึ้งไปกว่าการมีส่วนร่วมรับผิดชอบของแต่ละบุคคล หรือกระบวนการในการเปลี่ยนแปลงในภาพรวม

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากชุมชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามาช่วยเหลือ สนับสนุน ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และรับผิดชอบ ในการดำเนินงาน ทำให้เกิดประโยชน์แก่องค์กร และประชาชน

2.4.2 ขอบข่ายการมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากชุมชน

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2549, หน้า 27) ได้กำหนดขอบข่ายการมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากชุมชน ดังนี้

1. จัดให้มีการประชุมชี้แจงให้ชุมชนทราบ ชี้นำให้เห็นประโยชน์และความจำเป็นของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้นแบบ ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาเตรียมความพร้อมของเด็ก และชักชวนให้ชุมชนมีส่วนร่วมบริหารจัดการและช่วยเหลือในระหว่างดำเนินการ
2. จัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนทราบเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ต้นแบบเป็นระยะ ๆ เพื่อกระชับความสัมพันธ์ระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกับชุมชนอย่างต่อเนื่อง การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น ศิลปะพื้นบ้าน ร่วมจัดกิจกรรมนันทนาการ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ ซึ่งจะนำไปสู่ความเข้าใจ และความผูกพันที่ดีต่อกันระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และชุมชน
3. มีการประสานงานและประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้นแบบให้ประชาชน และหน่วยงานต่าง ๆ รับทราบ เพื่อที่จะมีผู้เข้ามาช่วยเหลือด้านต่าง ๆ ได้โดยการประชาสัมพันธ์อาจทำได้หลายรูปแบบ เช่น จัดทำเอกสาร คู่มือแผ่นพับ การออกไปเยี่ยมบ้านเด็ก เป็นต้น
4. มีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็น การให้ข้อมูลข่าวสารด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน สถาบันต่าง ๆ ของชุมชน เช่น สถาบันทางศาสนา สถาบันครอบครัว เป็นต้น
5. จัดให้มีกองทุนส่งเสริมการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้นแบบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเป็นการระดมทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน เพื่อมาสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งอาจขอรับการอุดหนุนจาก

งบประมาณต่าง ๆ ของหน่วยงานจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐบาล หน่วยงานภาครัฐวิสาหกิจ หรือ องค์กรภาครัฐอื่น จากภาคเอกชน องค์กรการกุศล มูลนิธิ หรือมีผู้อุทิศให้

6. จัดอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนในท้องถิ่นและชุมชน เกี่ยวกับการดำเนินงาน ทิศทาง และแนวทางการปฏิบัติงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้นแบบ ซึ่ง จะก่อให้เกิดความร่วมมือและการสนับสนุนจากชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ปกครองของเด็กเล็ก ที่จะเข้ามามีบทบาท และส่วนร่วมสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

7. จัดให้มีการติดตามประเมินผลการดำเนินงาน ของศูนย์ พัฒนาเด็กเล็ก ในลักษณะไตรภาคี 3 ฝ่าย จากภาคส่วนต่าง ๆ คือ ภาคประชาชน หรือผู้แทน ชุมชนในท้องถิ่น หน่วยงานผู้ทรงคุณวุฒิด้านวิชาการ และผู้แทนจากหน่วยงานภาครัฐ หรือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งกำกับดูแลการบริหารงานเชิงนโยบายของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

สรุปได้ว่ามาตรฐานด้านการมีส่วนร่วม และการสนับสนุน จากชุมชน ได้กำหนดให้มีการประชุมชี้แจงให้ประชาชน ชุมชนทราบถึงประโยชน์และความ จำเป็นของการดำเนินงาน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก รวมถึงการจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์ การจัดให้ มีกองทุนส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงาน ตลอดจนการติดตามและประเมินผล รวมถึงการ เข้ามามีส่วนร่วมจากชุมชน หรือประชาคมในท้องถิ่น

2.4.3 ปัญหาด้านการมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากชุมชน

รุ่ง แก้วแดง (2541, หน้า 245) กล่าวว่า ปัญหาที่ผู้ปกครอง นักเรียนไม่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา คือ ผู้ปกครองนักเรียนไม่มีเวลาเพียงพอ ต้อง ใช้เวลาเพื่อประกอบอาชีพ ขาดการประสานและวางแผนร่วมกัน

กิตติ กรทอง (2552, หน้า 115 - 116) กล่าวถึงปัญหาด้าน การมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากชุมชนว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการประกอบ อาชีพ จึงทำให้ไม่มีเวลาว่างพอที่จะให้ความร่วมมือกับทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็ก เล็กขาดการประชาสัมพันธ์และการสำรวจข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความต้องการและความสนใจ ของผู้ปกครอง ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างบ้านและศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้ปกครองจึงไม่กล้าและ ไม่มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและกิจกรรมต่าง ๆ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ฐติพร พิมพ์กัน, และปัทมา มาใหญ่ (2552, สิงหาคม 15) ได้ กล่าวถึงปัญหาด้านการมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากชุมชนว่า ไม่มีการจัดตั้งกองทุนในการ ส่งเสริมการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ชุมชนไม่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการจัดการศึกษา ระดับปฐมวัย ไม่มีการประชาสัมพันธ์การดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้ปกครอง และชุมชน ไม่มีส่วนร่วมในการบริจาคเงินหรือสิ่งของสนับสนุนการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

นพรัตน์ ผิวเณร (2552, สิงหาคม 22) ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาด้านการมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากชุมชนว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขาดการประชุมชี้แจงการดำเนินงานให้ชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ ได้รับความ

แก่กล้า อำนวย (2552, สิงหาคม 25) ได้กล่าวถึงปัญหาด้านการมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากชุมชนว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขาดการติดตามและประเมินผลจากภาคประชาชน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านวิชาการ และจากผู้แทนองค์การบริหารส่วนตำบล

สรุปปัญหาด้านการมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากชุมชนว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไม่มีการจัดตั้งกองทุนในการส่งเสริมการดำเนินงาน ชุมชนไม่ให้ความสำคัญในการจัดการศึกษาปฐมวัย ไม่มีการประชาสัมพันธ์ จัดกิจกรรม รวมถึงประชุมชี้แจงให้ชุมชนได้รับความทราบการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ขาดการติดตามและประเมินผลจากภาคประชาชน และผู้แทนชุมชนในท้องถิ่น ขาดการติดตามประเมินผลจากภาคประชาชน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านวิชาการ และจากผู้แทนองค์การบริหารส่วนตำบล

2.4.4 แนวทางการแก้ปัญหาด้านการมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากชุมชน

เฉลิมพล อภัยวี (2546, หน้า 59 – 60) เสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหาว่า องค์การบริหารส่วนตำบลควรมีการวางแผนร่วมกับแนวการจัดการศึกษาในโรงเรียน ดึงชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมและมีบทบาทมากขึ้นโดยจัดในรูปแบบของประชาคมตำบลหรือกรรมการมูลนิธิของโรงเรียน ส่งเสริมการแสดงบทบาทของชุมชน เช่น การแสดงความคิดเห็น การประชุมสัมมนา การตัดสินใจ และการร่วมกิจกรรมต่าง ๆ

สุดารัตน์ อึ้งสกุล (2551, หน้า 155) ได้เสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหาว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรจัดให้มีคณะกรรมการประจำศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และให้มีการประชุมบ่อยครั้งขึ้น เพื่อชี้แจงทำความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการที่จะปฏิบัติต่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพื่อพัฒนาต่อไป และการสรรหากรรมการควรคำนึงถึงความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ เป็นที่ยอมรับของชุมชนและเป็นผู้นำที่กล้าแสดงความคิดเห็น

ชุตินพร พิมพ์กัน, และปัทมา มาใหญ่ (2552, สิงหาคม 15) ได้เสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหาด้านการมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากชุมชนว่า ควรจัดตั้งกองทุนในการส่งเสริมการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและประชาสัมพันธ์การดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ภัทรา โสภาศรี (2552, สิงหาคม 21) ได้ให้แนวทางการแก้ปัญหาด้านการมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากชุมชนว่า ควรเปิดโอกาสให้ภาคประชาชน ชุมชน และผู้ปกครองร่วมประเมินผลการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

นพรัตน์ ผิวเณร (2552, สิงหาคม 22) ได้เสนอแนะการแก้ปัญหาด้านการมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากชุมชนว่า ควรจัดประชุมชี้แจงการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้ชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ ได้รับทราบ อย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง

แก้วกล้า อารอด (2552, สิงหาคม 25) ได้เสนอแนะให้องค์การบริหารส่วนตำบลควรติดตามประเมินผลการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และเปิดโอกาสให้ผู้ทรงคุณวุฒิทางวิชาการและประชาชนเข้ามามีบทบาทในการประเมินผลการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

สรุปได้ว่าแนวทางการแก้ปัญหาด้านการมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากชุมชนนั้น ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรจัดตั้งกองทุนในการส่งเสริมการดำเนินงานประชาสัมพันธ์การดำเนินงานให้ผู้ปกครองและชุมชนได้รับทราบ จัดประชุมชี้แจงการดำเนินงานให้หน่วยงานต่าง ๆ ได้รับทราบอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง องค์กรบริหารส่วนตำบลควรติดตามประเมินผลการดำเนินงาน และเปิดโอกาสให้ผู้ทรงคุณวุฒิทางวิชาการและชุมชนเข้ามามีบทบาทในการประเมินผลการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

เฉลิมพล อภัยวี (2546, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมขององค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตอำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่า การมีส่วนร่วมขององค์กรบริหารส่วนตำบลในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในระดับปานกลาง แต่เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่าด้านการจัดกิจกรรมของโรงเรียนกับชุมชน และด้านการติดตามประเมินผลการดำเนินงานและประชาสัมพันธ์ของโรงเรียนอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการวางแผนเกี่ยวกับการจัดการศึกษาด้านการระดมทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรอื่น ๆ อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมขององค์กรบริหารส่วนตำบลในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานแต่ละด้าน จำแนกตามวุฒิการศึกษา อาชีพเสริม ตำแหน่งภายในขององค์กรบริหารส่วนตำบล และประสบการณ์ในการทำงาน พบว่าไม่แตกต่างกัน

ณัฐภูมิ เล็กถวิลวงศ์ (2546, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาขององค์กรบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า 1) สภาพการจัดการศึกษาด้านวิชาการ ส่วนใหญ่จัดการศึกษาตามตารางกิจกรรมประจำวัน ปัญหาด้านวิชาการ บุคลากรในองค์กรบริหารส่วนตำบลและครูพี่เลี้ยงหรือผู้ดูแลเด็กขาดความรู้ ความเข้าใจและประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดการศึกษาก่อนประถมศึกษา 2) สภาพการจัดการศึกษาด้านงบประมาณ ส่วนใหญ่มีแผนโครงการงบประมาณด้านอาหารเสริม (นม) อาหารกลางวัน เงินค่าจ้างครูพี่เลี้ยงหรือผู้ดูแลเด็กและวัสดุรายหัว ไม่มีเงินได้อื่น และไม่ได้เก็บ

เงินค่าเรียนจากผู้ปกครองนักเรียน ปัญหาด้านงบประมาณ งบประมาณไม่เพียงพอ 3) สภาพการจัดการศึกษาด้านบริหารงานบุคคล ส่วนใหญ่สรรหาครูที่เลี้ยงหรือผู้ดูแลเด็ก โดยให้ค่าจ้างตามเกณฑ์ ปัญหาด้านการบริหารงานบุคคล ขาดการพัฒนาบุคลากรโดยเฉพาะครูที่เลี้ยงหรือผู้ดูแลเด็ก 4) สภาพการจัดการศึกษาด้านการบริหารทั่วไป องค์การบริหารส่วนตำบลมีแผนพัฒนาการศึกษา ปัญหาด้านการบริหารทั่วไป ขาดการประสานงานระหว่างโรงเรียน องค์การบริหารส่วนตำบล และชุมชน

วิเชียร เวชสาร (2546, หน้า 81 - 84) ได้ทำการศึกษาเรื่องความพร้อมในการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า 1) ผลการวิเคราะห์ความพร้อมในการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดอุบลราชธานีตามความคิดเห็นข้าราชการครูสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดอุบลราชธานี จำแนกตาม ตำแหน่ง อายุ วุฒิการศึกษาและขนาดโรงเรียน โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เป็นเพราะองค์การบริหารส่วนตำบลยังมีรายได้จากการจัดเก็บในท้องถิ่นน้อย และ 2) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความพร้อมในการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์การบริหารส่วนตำบล ตามความคิดเห็นของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดอุบลราชธานี จำแนกตาม ตำแหน่ง อายุ วุฒิการศึกษาและขนาดโรงเรียน ไม่แตกต่างกัน เนื่องจากว่าการจัดการศึกษาวัยยังมีหน่วยงานหลักจัดอยู่คือ กระทรวงศึกษาธิการ ส่วนองค์การบริหารส่วนตำบลเพียงแต่ให้ความร่วมมือในการจัดการศึกษา

คัทลียา กันกา (2547, หน้า 75) ได้ทำการศึกษา เรื่องการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยตามนโยบายถ่ายโอนการจัดการศึกษาให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลนาจักร อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ พบว่า ปัญหาด้านความพร้อมของอาคารสถานที่ ยังไม่มีสถานที่เป็นของตนเอง ต้องอาศัยสถานที่โรงเรียนอนุบาลแพร่เป็นอาคารชั่วคราวของโรงเรียน ด้านงบประมาณยังไม่เพียงพอในการดำเนินงานจัดการศึกษา ด้านประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากร ควรต้องมีการพัฒนาด้านความรู้ความเข้าใจให้แก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องในหน่วยงานให้เห็นความสำคัญของการนํานโยบายไปปฏิบัติ

ณิชนนต์ ปัทมเสวี (2548, หน้า 72 - 74) ได้ทำการศึกษาเรื่องสภาพและปัญหาการบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดปทุมธานีโดยภาพรวมมีสภาพการบริหารงานอยู่ในระดับปานกลาง 2) ปัญหาการบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดปทุมธานี ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย 3) ผลการศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของสภาพการบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดปทุมธานี จำแนกตามขนาดขององค์การ

บริหารส่วนตำบล พบว่าในภาพรวมศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลที่มีขนาดต่างกัน มีสภาพการบริหารงานไม่แตกต่างกัน และ 4) ผลการเปรียบเทียบปัญหาการบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดปทุมธานี จำแนกตามขนาดขององค์การบริหารส่วนตำบลพบว่าทั้งภาพรวมและรายด้าน องค์การบริหารส่วนตำบลที่มีขนาดแตกต่างกัน มีปัญหาการบริหารงาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สมยศ มีศิลป์ (2548, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการดำเนินงานจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลส่วนใหญ่ มีการปฏิบัติ 6 ด้าน คือ ด้านการบริหารจัดการ ด้านแนวทางการจัดประสบการณ์ ด้านบุคลากร ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ด้านสื่อวัสดุ อุปกรณ์ ด้านความปลอดภัย สุขภาพอนามัย และโภชนาการ โดยรายการที่มีการปฏิบัติร้อยละ 100 คือ รายการส่งเสริมด้านความรู้และทักษะในการสอน การกำหนดวิธีการและการสรรหาครูผู้สอน การส่งเสริมสนับสนุนให้ครูได้เพิ่มพูนความรู้ การจัดสถานที่ที่เหมาะสมและเอื้อต่อการจัดประสบการณ์ การเอาใจใส่ในเรื่องความสะอาดและความปลอดภัย การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ การจัดสื่อการเรียนรู้ภายในห้องเรียนและกลางแจ้ง ตลอดจนการตรวจสุขภาพและให้ภูมิคุ้มกัน มีเพียงรายการเดียว คือการผลิตสื่อขึ้นใช้เอง มีการปฏิบัติเพียงร้อยละ 50 2) ปัญหาการดำเนินงานจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ส่วนใหญ่มีปัญหา 5 ด้าน คือ ด้านการบริหารจัดการ ด้านแนวทางการจัดประสบการณ์ ด้านบุคลากร ด้านอาคารและสิ่งแวดล้อม ด้านสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ รายการที่มีปัญหามากที่สุด คือการตรวจสอบคุณภาพอาหารเสริม (นม) รองลงมาคือกิจกรรม การนิเทศ การผลิตสื่อ การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ และเอกสารคู่มือประกอบการจัดกิจกรรม ส่วนด้านที่ไม่มีปัญหา คือ ด้านความปลอดภัย สุขภาพ อนามัย และโภชนาการ และ 3) แนวทางการแก้ไขปัญหาการดำเนินงานจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ส่วนใหญ่เสนอแนวทางแก้ไขปัญหาโดยให้มีการจัดประชุม อบรม สัมมนา และประสานงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนงบประมาณเพิ่มเติม จัดหาเอกสาร คู่มือต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องให้บุคลากรได้ศึกษาและจัดกิจกรรมนิเทศติดตามการสอน

นงลักษณ์ โกศรี (2549, หน้า 118 - 122) ได้ศึกษาการวิเคราะห์องค์ประกอบคุณภาพการจัดการศึกษาในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 4 ภูมิภาค คือ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ พบว่า คุณภาพการจัดการศึกษาในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบล เกิดจากองค์ประกอบด้านบริหารจัดการเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ ด้านบุคลากร ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร ด้านความปลอดภัย ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ด้านการมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากชุมชน

และด้านคุณภาพเด็ก ตามลำดับ และสภาพปัญหาการจัดการศึกษาในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรบริหารส่วนตำบล จำแนกตามภูมิภาค มีความแตกต่างกันอย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

พรหมพิสิทธิ์ รักษาพรหมณ์ (2550, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความพึงพอใจของผู้ปกครอง ผู้นำชุมชนและบุคลากรต่อการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรบริหารส่วนตำบลผาจุก อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี พบว่า ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน และบุคลากร มีความพึงพอใจด้านการบริหารงาน ด้านบุคลากรทางการศึกษา ด้านงบประมาณ ด้านวิชาการ และด้านสภาพแวดล้อม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และผู้ที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ด้านวิชาการและด้านสภาพแวดล้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ทัศนีย์ นาคคุณทรง (2550, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความคิดเห็นของผู้ดูแลเด็กที่มีต่อปัญหาการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรบริหารส่วนตำบลจังหวัดมหาสารคาม พบว่าปัญหาด้านบุคลากร ด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ด้านการจัดสภาพแวดล้อมและอาคารสถานที่และความปลอดภัย ด้านสื่อการเรียนการสอนและแหล่งเรียนรู้ ด้านการประเมินพัฒนาการเด็ก ด้านการนิเทศภายใน ด้านการประชุมอบรมทางวิชาการ ด้านการมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากชุมชน ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ความคิดเห็นของผู้ดูแลเด็กที่มีต่อปัญหาการจัดการศึกษาซึ่งมีวุฒิการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นด้านสื่อการเรียนการสอนและแหล่งเรียนรู้ ด้านการมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากชุมชน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านบุคลากร ด้านวิชาการ/กิจกรรมตามหลักสูตรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ด้านการจัดสภาพแวดล้อมและอาคารสถานที่และความปลอดภัย ด้านการประเมินพัฒนาการเด็ก ด้านการนิเทศภายใน และด้านการประชุมอบรมทางวิชาการ มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จรรยา แสนหล้า (2551, หน้า 82 – 85) ได้ทำการศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาบทบาทขององค์กรบริหารส่วนตำบลในการส่งเสริมศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พบว่าปัญหาในการดำเนินการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้แก่ ด้านงบประมาณ ไม่ได้ได้รับการจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอต่อความต้องการ ด้านบุคลากร องค์กรบริหารส่วนตำบลมีปัญหามูลค่าไม่เพียงพอไม่ครบทุกส่วน ด้านการดำเนินการ เป็นปัญหาที่เกิดจากการรับเด็กที่มีอายุต่ำกว่าเกณฑ์ ด้านอาหารกลางวันและอาหารเสริม (นม) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีปัญหาในการจัดสรรอาหารกลางวันที่ไม่เหมาะสมทางโภชนาการ ด้านสื่อการเรียนการสอน มีสื่อการเรียนการสอนไม่เพียงพอต่อความต้องการของเด็กและขาดสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย ด้านอาคารสถานที่ ขาดการเตรียมความพร้อมในการย้ายศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจากสถานที่เดิมมาอยู่ที่อาคารองค์กรบริหารส่วนตำบล ในด้านแนวทางการพัฒนาบทบาทขององค์กรบริหารส่วนตำบลในการส่งเสริมศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ด้านงบประมาณควรจัดสรรตามสัดส่วนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อรองรับการ

พัฒนาในทุก ๆ ด้าน ด้านบุคลิกภาพ ในส่วนของการอบรมเลี้ยงดูเด็กครูจะต้องเข้าใจถึงธรรมชาติของเด็กที่จะต้องมีการพัฒนาอย่างค่อยเป็นค่อยไป ด้านการดำเนินการ ควรเน้นการส่งเสริมและพัฒนาด้านการเรียนการสอน การส่งเสริมบุคลิกภาพ อาคารสถานที่ สื่อการเรียนการสอน ด้านอาหารกลางวันและอาหารเสริม (นม) ควรมีความเหมาะสมทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ ตามหลักโภชนาการ ด้านสื่อการเรียนการสอน ต้องพัฒนาสื่อการเรียนการสอนให้ทันสมัยไปพร้อมกับสื่อการเรียนรู้อื่นๆ ด้านอาคารสถานที่ ควรจัดสร้างโรงอาหาร ที่แปร่งฟันเด็ก ให้เป็นสัดส่วน สร้างห้องน้ำห้องส้วมเพิ่มเติม และควรเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

กิตติ กรทอง (2552, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ พบว่าภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานทั่วไป 2) เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองตามสถานภาพทางเพศ พบว่าไม่แตกต่างกัน ส่วนผู้ปกครองที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน และอาชีพต่างกัน พบว่ามีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการศึกษาแตกต่างกัน 3) ปัญหาพบว่าผู้ปกครองไม่ค่อยมีเวลา ต้องทำงาน ด้านการเงิน ไม่ได้รับเอกสาร กิจกรรมมาก คิดว่าไม่จำเป็น ป่วย ดิถีระ ส่วนข้อเสนอแนะคือ ให้จัดหาอาสาสมัครช่วยเหลือศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้สมาคมผู้ปกครองและครูช่วยประชาสัมพันธ์ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกับผู้ปกครอง

2. งานวิจัยต่างประเทศ

เซนดอร์ส (Sanders, 1990, p. 422-A) ได้ศึกษาเรื่องหลักสูตรอนุบาลศึกษา เปรียบเทียบกับการรับรู้ของอาจารย์ใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา การรับรู้ของอาจารย์ใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา ครู โรงเรียนอนุบาลในเขตเมือง 8 เมืองทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของรัฐโอคลาโฮมาว่าแตกต่างกันหรือไม่ และเพื่อตรวจสอบว่าการรับรู้ตามตัวแปร ตำแหน่งวุฒิการศึกษา อายุของเด็กนักเรียน จำนวนปีที่ทำการสอน ระดับการศึกษา จำนวนปีที่อยู่ในตำแหน่งเดียวกัน จำนวนปีที่เป็นผู้บริหารแตกต่างกันหรือไม่ พบว่า การรับรู้เรื่องหลักสูตรอนุบาลระหว่างอาจารย์ใหญ่กับครูที่มีวุฒิการสอนระดับประถมศึกษาหรือผู้ที่มีวุฒิทางการบริหาร ครูที่มีประสบการณ์การสอน 0 – 5 ปี ผู้สอนอยู่ในตำแหน่งเดียวกันมา 20 ปี หรือมากกว่าจะมีความแตกต่างกันมากกว่ากลุ่มอื่น

ลาร์กิน (Larkin, 1992, p.397-A) ได้ศึกษาเรื่องผู้บริหารโรงเรียนอนุบาล ถึงสภาพความเป็นผู้นำในเรื่องการศึกษาในระดับอนุบาล เป็นการสำรวจว่าผู้บริหารโรงเรียนมีความคาดหวังและความต้องการในบทบาทตามโครงสร้างในองค์กรอย่างไร ประสบการณ์ที่เป็นทางการจะช่วยให้เตรียมการในการที่จะแสดงบทบาทสถานะผู้นำอย่างไร การศึกษานี้มีความสำคัญต่อการเตรียมตัวเป็นผู้บริหารโรงเรียนอนุบาล ต่อการตั้งนโยบายและการออกไปประกาศนโยบายรับรองในสาขาการศึกษาอนุบาล ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการอธิบาย

รายละเอียดของบทบาทผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลเพื่อเสนอให้เห็นว่าคุณภาพและทักษะของภาวะผู้นำชนิดใดที่ต้องการ ผลจากการศึกษาพบว่าผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลมีบทบาททางการบริหารตั้งแต่การรับผิดชอบดูแลรักษาทั่วไปในโรงเรียน ไปจนถึงการติดต่อกับครูและผู้ปกครอง ความรับผิดชอบต่อการรับเด็ก งบประมาณ การหาเงินทุน การพัฒนาบุคลากรแตกต่างไปจากสภาพของแหล่งเงินทุน ขนาดและการได้รับการช่วยเหลือที่หาได้จากการบริหาร ผู้บริหารทั้งหมดมีการเตรียมตัวน้อยมากต่อการเป็นฝ่ายบริหาร ภาวะผู้นำขึ้นอยู่กับประสบการณ์ส่วนตัว การเรียนรู้เบื้องต้นในการบริหาร ขึ้นอยู่กับการลองผิดลองถูก การมีผู้ช่วยผู้บริหารจะช่วยให้เกิดความสำเร็จ ด้านรูปแบบการจัดการเรื่องบรรยากาศโรงเรียนอนุบาลเป็นแบบการให้ความร่วมมือ ผู้บริหารสตรีมักพบความโดดเดี่ยว เพราะขาดการสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานที่เป็นผู้บริหารด้วยกัน

โรเจอร์ (Rogers, 2003, abstract) ได้วิจัยเรื่องโครงการศูนย์กลางการพัฒนาความเป็นมืออาชีพ: การเรียนรู้ของครูและการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างในศูนย์เด็กเล็ก เพื่อต้องการศึกษาการทำงานร่วมกันและการเปลี่ยนแปลงของครูพร้อมกับกระบวนการพัฒนาการเขียนของนักเรียนในโรงเรียนอนุบาล โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง การเป็นผู้สังเกตการณ์ในการประชุม กระบวนการสะท้อนความคิดของครู และการบันทึกภาคสนาม โดยคณะทำงานพัฒนาการวิจัยเป็นครูที่มาจากโรงเรียนเดียวกัน ผลการวิจัยพบว่าครูจะทำงานร่วมกันเพื่อสร้างความเข้าใจ ครูมีโอกาสใกล้ชิดกับเพื่อนร่วมงาน สิ่งที่เกี่ยวข้องสำหรับการเรียนรู้ ประกอบด้วยการร่วมมือกันของผู้อำนวยการโรงเรียนในการพัฒนาบุคลากรร่วมกับครู การเข้าร่วมของผู้อำนวยการโรงเรียนไม่เพียงแต่จะให้การสนับสนุนแต่ยังแสดงให้เห็นถึงการเรียนรู้ร่วมกันเชิงสังคม นอกจากนี้ยังเป็นการส่งเสริมความสำเร็จของนักเรียนและเป้าหมายเฉพาะในการสอน อีกทั้งเป็นการสร้างและสนับสนุนการปรับปรุงสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้

อิซบิคกิ (Izbicki, 2004, abstract) ได้ศึกษาเรื่องขีดความสามารถของผู้นำในโรงเรียนปฐมวัยรัฐบาล มลรัฐเท็กซัส ประเทศสหรัฐอเมริกา โดยได้สำรวจความสัมพันธ์ของขีดความสามารถของผู้นำที่มีต่อความสำเร็จของผู้เรียน พบว่าขีดความสามารถของผู้นำของโรงเรียนปฐมวัยรัฐบาลมลรัฐเท็กซัสอยู่ในระดับสูง จะสามารถพยากรณ์ความสำเร็จของนักเรียนระดับมัธยม ที่เคยได้รับการดูแลเอาใจใส่จากโรงเรียนปฐมวัยได้

ผลของการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาการปฏิบัติตามตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สรุปว่ามาตรฐานด้านบุคลากรและการบริหารจัดการ ยังขาดบุคลากรที่มีคุณภาพและขาดการบริหารจัดการที่ดี เนื่องจากผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่มีความรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย และให้ความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาน้อย มาตรฐานด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย เนื่องจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรบริหารส่วนตำบลส่วนใหญ่ ได้รับการถ่ายโอนจากหน่วยงานต่าง ๆ สถานที่ไม่เป็นเอกเทศ จึงไม่สามารถบริหารจัดการด้านอาคาร

สถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัยได้เต็มที่ มาตรฐานด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร ผู้ดูแลเด็กไม่มีความรู้ในด้านการดูแลเด็กปฐมวัยโดยเฉพาะ และขาดคุณภาพในเรื่องวิธีการเรียนรู้ของเด็ก มาตรฐานด้านการมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากชุมชน พบว่า ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องไม่ทราบบทบาทหน้าที่ของตน ไม่มีส่วนร่วมในการร่วมวางแผน กำหนดนโยบาย รวมถึงการตรวจติดตามประเมินผล หากองค์การบริหารส่วนตำบลปฏิบัติตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย ได้วางแนวทางให้ จะช่วยให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล พัฒนาคุณภาพศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก รวมถึงบุคลากรที่เกี่ยวข้อง และที่สำคัญที่สุดคือพัฒนาคุณภาพของเด็กนักเรียนให้เหมาะสม กับวัย การวิจัยครั้งนี้ ในเรื่อง ปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาการปฏิบัติตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัด องค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดสิงห์บุรี น่าจะเป็นประโยชน์และเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัด องค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดสิงห์บุรี และในจังหวัดอื่น ๆ เพื่อให้การจัดและการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีประสิทธิภาพและมาตรฐานสูงขึ้น